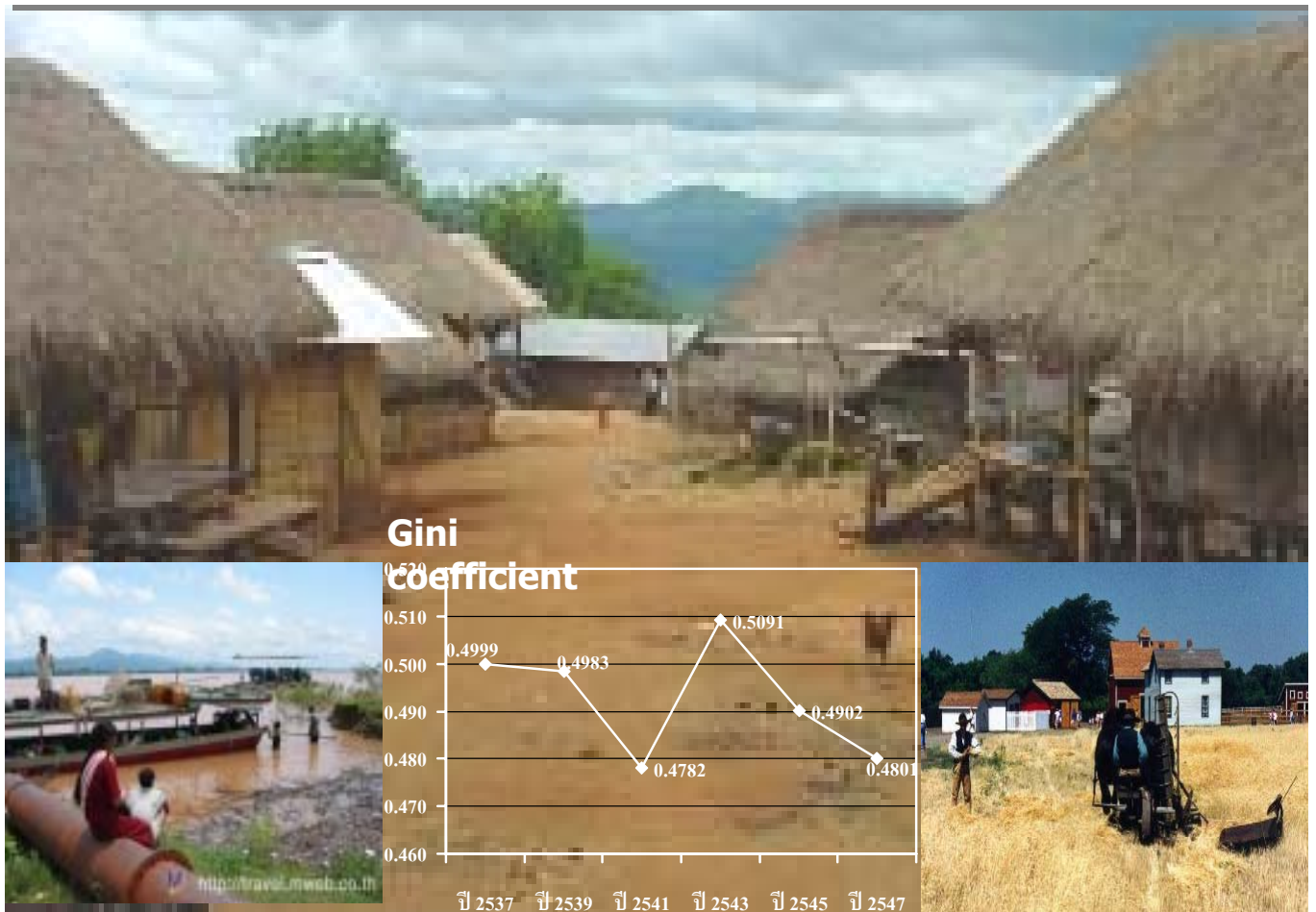

รายงานผล การศึกษา

การเปลี่ยนแปลงการกระจายรายได้และทรัพย์สิน ของครัวเรือนเกษตรกร

สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
เอกสารวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร เลขที่ 115
กันยายน 2548

สารบัญ

หน้า

บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญของการศึกษา	1
1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา	2
1.3 ขอบเขตของการศึกษา	2
1.4 วิธีการศึกษา	3
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
1.6 คำนิยามศัพท์	4
 บทที่ 2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	 7
2.1 การตรวจเอกสาร	7
2.2 แนวคิดทางทฤษฎี	14
2.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการกระจายรายได้	14
2.2.2 แนวคิดการวัดการกระจายรายได้โดย Lorenz curve	17
2.2.3 การวิเคราะห์เรื่องการกระจายรายได้	18
2.2.4 แนวคิดการวิเคราะห์ภาวะความยากจน	26
2.2.5 การวัดฐานะความมั่นคงทางด้านทรัพย์สินของฟาร์ม	28
 บทที่ 3 ลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนเกษตร	 33

คำนำ

งานวิจัยเรื่องนี้ ศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการกระจายรายได้และทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตร โดยให้ความสนใจไปที่รายได้ที่บุคคลหรือครัวเรือนได้รับมาน้อยแตกต่างกันเพียงไร ซึ่งเป็นรายได้ที่สามารถนำจับจ่ายใช้สอยได้จริง ไม่ว่ารายได้นั้นจะมาจากแหล่งใดก็ตาม เป็นการแสดงให้เห็นขนาดของความเหลื่อมล้ำของฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของคนในภาคเกษตร พร้อมกับอธิบายว่าอะไรเป็นตัวกำหนดความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ หรืออะไรเป็นตัวกำหนดความสามารถในการหารายได้ของบุคคล

สาระของงานวิจัยประกอบด้วย บทนำ ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ในการศึกษา วิธีการศึกษาตลอดจนวิธีการวิเคราะห์ เป็นบทแรก บทที่ 2 เป็นเรื่องของการตรวจเอกสาร และแนวคิดทฤษฎี ทั้งในส่วนของการกระจายรายได้และทรัพย์สิน บทที่ 3 ลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนเกษตร ส่วนผลการศึกษาของการเปลี่ยนแปลงการกระจายรายได้และทรัพย์สินเป็นบทที่ 4 และบทที่ 5 สรุป ปัญหาและข้อเสนอแนะ

ขอขอบคุณสำนักงานสถิติแห่งชาติ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน รวมทั้งคำอธิบาย แนะนำและให้ความกระจ่างในรายละเอียดของข้อมูลด้านต่างๆ

คณะผู้จัดทำ

(2)

3.1	ลักษณะทั่วไป	33
3.1.1	ลักษณะทั่วไปของหัวน้ำคร้วเรือนเกษตร	33
3.1.2	ลักษณะทั่วไปของคร้วเรือนเกษตร	37
3.2	การแจกแจงรายได้ทั้งหมด	40
3.2.1	การแจกแจงรายได้ทั้งหมดในระดับภาคและประเทศ	40
3.2.2	การแจกแจงรายได้ของคร้วเรือนเกษตรตามแหล่งที่มา ของรายได้	41
3.2.3	การแจกแจงคร้วเรือนเกษตรและรายได้ทั้งหมด ตามชั้นรายได้	43
3.2.4	การแจกแจงรายได้ของคร้วเรือนเกษตรตามระดับการศึกษา แยกตามกลุ่มประชากร	45

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.3 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตร	54
3.3.1 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทรัพย์สินโดยรวม	54
3.3.2 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทรัพย์สินเกษตร	56
3.3.3 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทรัพย์สินนอกการเกษตร	67
3.3.4 สภาพหนี้สินของครัวเรือน	70
บทที่ 4 ผลการศึกษา	77
4.1 การเปลี่ยนแปลงการกระจายรายได้	77
4.1.1 ผลการวัดการกระจายรายได้ของครัวเรือนเกษตร	77
4.1.2 องค์ประกอบของความไม่เท่าเทียมกันของรายได้	82
4.2 สภาพความมั่นคงด้านทรัพย์สินของครัวเรือน	90
บทที่ 5 สรุป ปัญหาและข้อเสนอแนะ	93
5.1 สรุป	93
5.2 ปัญหา	96
5.3 ข้อเสนอแนะ	96
เอกสารอ้างอิง	97
ภาคผนวก	101

(4)

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
3.1	แสดงลักษณะเพศของหัวน้ำคร้วเรือนเกษตรในระดับภาคและประเทศ	34
3.2	แสดงอายุเฉลี่ยของหัวน้ำคร้วเรือนในระดับภาคและประเทศ	34
3.3	แสดงช่วงอายุของหัวน้ำคร้วเรือนในระดับภาคและประเทศ	35
3.4	แสดงร้อยละระดับการศึกษาของหัวน้ำคร้วเรือนในระดับภาคและประเทศ	37
3.5	แสดงร้อยละขนาดครัวเรือนเกษตร ในระดับภาคและประเทศ	38
3.6	แสดงประเภทกิจกรรมของครัวเรือนในระดับภาค และประเทศ	39
3.7	รายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเฉลี่ยทั่วประเทศ	41
3.8	รายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเกษตรเฉลี่ยทั่วประเทศ จำแนกตามแหล่งที่มาของรายได้	42
3.9	รายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเกษตรเฉลี่ยทั่วประเทศ จำแนกตามชั้นรายได้	44
3.10	รายได้ทั้งหมดจำแนกตามระดับการศึกษาและภูมิภาค	46
3.11	รายได้ทั้งหมดจำแนกตามระดับการศึกษาของหัวน้ำคร้วเรือน และเขตการปกครอง	48
3.12	รายได้ทั้งหมดจำแนกตามระดับการศึกษา และเพศของหัวน้ำคร้วเรือน	49
3.13	รายได้ทั้งหมดจำแนกตามระดับการศึกษา และช่วงอายุ ของหัวน้ำคร้วเรือน'	50
3.14	รายได้ทั้งหมดจำแนกตามระดับการศึกษา และประเภทกิจกรรม	52

3.15	องค์ประกอบทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตร ระดับประเทศ ปีเพาะปลูก 2538/39 - 2544/45	54
------	--	----

(6)

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
3.16	องค์ประกอบทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตร ระดับภาค ปีเพาะปลูก 2538/39 - 2544/45	56
3.17	องค์ประกอบทรัพย์สินเกษตรของครัวเรือน ระดับประเทศ ปีเพาะปลูก 2538/39 - 2544/45	57
3.18	ทรัพย์สินเกษตรของครัวเรือน จำแนกเป็นรายชนิด ในระดับประเทศ ปีเพาะปลูก 2538/39 - 2544/45	59
3.19	องค์ประกอบทรัพย์สินเกษตรของครัวเรือน ในระดับภาค ปีเพาะปลูก 2538/39 - 2544/45	60
3.20	ทรัพย์สินเกษตรของครัวเรือน จำแนกเป็นรายชนิด ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีเพาะปลูก 2538/39 - 2544/45	62
3.21	ทรัพย์สินเกษตรของครัวเรือน จำแนกเป็นรายชนิด ในภาคเหนือ ปีเพาะปลูก 2538/39 - 2544/45	63
3.22	ทรัพย์สินเกษตรของครัวเรือน จำแนกเป็นรายชนิด ในภาคกลาง ปีเพาะปลูก 2538/39 - 2544/45	65
3.23	ทรัพย์สินเกษตรของครัวเรือน จำแนกเป็นรายชนิด ในภาคใต้ ปีเพาะปลูก 2538/39 - 2544/45	66
3.24	มูลค่าทรัพย์สินนอกเกษตรของครัวเรือนเกษตร ระดับประเทศ ปีเพาะปลูก 2538/39 - 2544/45	68
3.25	มูลค่าทรัพย์สินนอกเกษตรของครัวเรือนเกษตร ระดับภาค ปีเพาะปลูก 2538/39 - 2544/45	69

3.26	ขนาดพื้นที่ของครัวเรือนเกษตร ปีเพาะปลูก 2538/39 - 2544/45	71
3.27	สัดส่วนพื้นที่ของครัวเรือนเกษตร จำแนกตามระยะเวลา ปีเพาะปลูก 2538/39 - 2544/45	72

(8)

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
3.28	สัดส่วนหนี้สินของครัวเรือนเกษตร จำแนกตามประเภทหนี้ ปีเพาะปลูก 2538/39 - 2544/45	73
4.1	แสดงค่าสัมประสิทธิ์จินี และค่าดัชนีเชอร์รี่ร็อก ของรายได้ทั้งหมด จำแนกตามภูมิภาค ระหว่างปี 2537-2547	78
4.2	การกระจายรายได้และส่วนแบ่งรายได้ ที่ครัวเรือนในกลุ่มต่างๆ ได้รับ ระหว่างปี 2537-2547	81
4.3	ค่าสัมประสิทธิ์จินีเทียม (Pseudo Factor Gini) จำแนกตามแหล่งรายได้ ปี 2537-2547	84
4.4	แสดงค่าดัชนีเชอร์รี่ร็อกระหว่างกลุ่มจำแนกตามองค์ประกอบ ทางประชากร ปี 2537-2547	86
4.5	การวิเคราะห์ความยากจนของครัวเรือนเกษตร ระหว่างปี 2537-2547	88
4.6	ค่า H-count ratio และดัชนี FGT ในระดับภาค และประเทศ ปี 2537 - 2547	89
4.7	ทรัพย์สินเกษตรสุทธิของครัวเรือนของครัวเรือน ปีเพาะปลูก 2538/39 - 2544/45	90
4.8	แสดงอัตราส่วนระหว่างทรัพย์สินหนี้สิน จำแนกเป็นภาค ประเทศ ปีเพาะปลูก 2538/39 - 2544/45	92

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางผนวกที่		หน้า
1	อัตราการค้าปลีกโตของเศรษฐกิจ และรายได้ต่อคนของประชากรเฉลี่ย ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1-8 (2504 – 2544)	102
2	จำนวนสมาชิกของครัวเรือนเกษตรในระดับประเทศ	103
3	ร้อยละของรายได้ของครัวเรือนเกษตรทั่วประเทศ ปี 2537-2547 จำแนกตามแหล่งที่มาของรายได้	104
3-1	ร้อยละของรายได้ของครัวเรือนเกษตร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2537-2547 จำแนกตามแหล่งที่มาของรายได้	ปี 105
3-2	ร้อยละของรายได้ของครัวเรือนเกษตร ภาคเหนือ ปี 2537-2547 จำแนกตามแหล่งที่มาของรายได้	106
3-3	ร้อยละของรายได้ของครัวเรือนเกษตร ภาคกลาง ปี 2537-2547 จำแนกตามแหล่งที่มาของรายได้	107
3-4	ร้อยละของรายได้ของครัวเรือนเกษตร ภาคใต้ ปี 2537-2547 จำแนกตามแหล่งที่มาของรายได้	108
4-1	ร้อยละของรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเกษตร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามชั้นรายได้ ระหว่างปี 2537-2547	109
4-2	ร้อยละของรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเกษตร ภาคเหนือ จำแนกตามชั้นรายได้ ระหว่างปี 2537-2547	110
4-3	ร้อยละของรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเกษตร ภาคกลาง จำแนกตามชั้นรายได้ ระหว่างปี 2537-2547	111
4-4	ร้อยละของรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเกษตร ภาคใต้ จำแนกตามชั้นรายได้ ระหว่างปี 2537-2547	112

(10)

5-1 แสดงค่าดัชนีเชอร์รี่ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร
ตามภูมิภาค ปี 2537

113

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางผนวกที่		หน้า
5-2	แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร ตามเขตการปกครอง ปี 2537	113
5-3	แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร ตามช่วงอายุหัวหน้าครัวเรือน ปี 2537	114
5-4	แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร ตามเพศหัวหน้าครัวเรือน ปี 2537	114
5-5	แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร ตามระดับการศึกษาหัวหน้าครัวเรือน ปี 2537	115
5-6	แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร ตามประเภทกิจกรรมครัวเรือน ปี 2537	115
5-7	แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร ตามภูมิภาค ปี 2539	116
5-8	แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร ตามเขตการปกครอง ปี 2539	116
5-9	แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร ตามช่วงอายุหัวหน้าครัวเรือน ปี 2539	117
5-10	แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร ตามเพศหัวหน้าครัวเรือน ปี 2539	117
5-11	แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร ตามระดับการศึกษาหัวหน้าครัวเรือน ปี 2539	118
5-12	แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร ตามประเภทกิจกรรมครัวเรือน ปี 2539	118

(12)

5-13 แสดงค่าดัชนีเชอร์รี่ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร
ตามภูมิภาค ปี 2541

119

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางผนวกที่		หน้า
5-14	แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร ตามเขตการปกครอง ปี 2541	119
5-15	แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร ตามช่วงอายุหัวหน้าครัวเรือน ปี 2541	120
5-16	แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร ตามเพศหัวหน้าครัวเรือน ปี 2541	120
5-17	แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร ตามระดับการศึกษาหัวหน้าครัวเรือน ปี 2541	121
5-18	แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร ตามประเภทกิจกรรมครัวเรือน ปี 2541	121
5-19	แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร ตามภูมิภาค ปี 2543	122
5-20	แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร ตามเขตการปกครอง ปี 2543	122
5-21	แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร ตามช่วงอายุหัวหน้าครัวเรือน ปี 2543	123
5-22	แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร ตามเพศหัวหน้าครัวเรือน ปี 2543	123
5-23	แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร ตามระดับการศึกษาหัวหน้าครัวเรือน ปี 2543	124
5-24	แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร ตามประเภทกิจกรรมครัวเรือน ปี 2543	124

(14)

5-25	แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร ตามภูมิภาค ปี 2545	125
------	---	-----

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางผนวกที่		หน้า
5-26	แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตรตามเขตการปกครอง ปี 2545	125
5-27	แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตรตามช่วงอายุหัวหน้าครัวเรือน ปี 2545	126
5-28	แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตรตามเพศหัวหน้าครัวเรือน ปี 2545	126
5-29	แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตรตามระดับการศึกษาหัวหน้าครัวเรือน ปี 2545	127
5-30	แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตรตามประเภทกิจกรรมครัวเรือน ปี 2545	127
5-31	แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตรตามภูมิภาค ปี 2547	128
5-32	แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตรตามเขตการปกครอง ปี 2547	128
5-33	แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตรตามช่วงอายุหัวหน้าครัวเรือน ปี 2547	129
5-34	แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตรตามเพศหัวหน้าครัวเรือน ปี 2547	129

5-35	แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร
ตามระดับการศึกษาหัวหน้าครัวเรือน ปี 2547	130
5-36	แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร
ตามประเภทกิจกรรมครัวเรือน ปี 2547	130

(16)

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางผนวกที่		หน้า
6-1	การวิเคราะห์ความยากจนของครัวเรือนเกษตร ตามแหล่งที่ตั้ง ปี 2537	131
6-2	การวิเคราะห์ความยากจนของครัวเรือนเกษตร ตามแหล่งที่ตั้ง ปี 2539	131
6-3	การวิเคราะห์ความยากจนของครัวเรือนเกษตร ตามแหล่งที่ตั้ง ปี 2541	132
6-4	การวิเคราะห์ความยากจนของครัวเรือนเกษตร ตามแหล่งที่ตั้ง ปี 2543	132
6-5	การวิเคราะห์ความยากจนของครัวเรือนเกษตร ตามแหล่งที่ตั้ง ปี 2545	133
6-6	การวิเคราะห์ความยากจนของครัวเรือนเกษตร ตามแหล่งที่ตั้ง ปี 2547	133
7	แสดงจังหวัด 5 อันดับแรกของ Gini coefficient, H-count ratio และ FGT-index	134
8	แสดงค่า Gini coefficient, H-count ratio และ FGT-index รายจังหวัด	135

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	แสดงการกระจายรายได้ด้วยวิธีเส้นโค้งลอเร็นซ์	17
3.1	แสดงมูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตร ระดับประเทศ ปีเพาะปลูก 2538/39-2544/45	55
3.2	สัดส่วนองค์ประกอบทรัพย์สินเกษตรของครัวเรือน ในระดับประเทศ	57
4.1	แสดงค่าสัมประสิทธิ์จีนิของครัวเรือนเกษตรทั่วประเทศ	79
4.2	เปรียบเทียบเส้นโค้งลอเร็นซ์ระหว่าง ปี 2537 และ ปี 2547	80
4.3	แสดงส่วนแบ่งรายได้ของกลุ่มครัวเรือนร้อยละ 20	82
4.4	แสดงค่าดัชนี FGT และ H-count ratio ในระดับประเทศ	89

บทคัดย่อ

นโยบายของรัฐมุ่งเน้นการกระจายผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการเติบโตทางเศรษฐกิจไปสู่คนทุกภาคทุกส่วนของประเทศ โดยเฉพาะคนส่วนใหญ่ที่เป็นคนจนให้มีรายได้เพิ่มขึ้น และได้รับประโยชน์จากการขยายตัวของเศรษฐกิจในสัดส่วนที่มากกว่าคนรวย เพื่อให้มีการกระจายรายได้ดีขึ้น จากผลการวิเคราะห์ สัมประสิทธิ์การกระจายรายได้ของครัวเรือนเกษตร ระหว่างปี 2537-2547 ทั้ง ค่าสัมประสิทธิ์ Gini และดัชนี Shorrocks พบว่า การกระจายรายได้ไปยังครัวเรือนเกษตรยังไม่ดี (ค่าสัมประสิทธิ์การกระจายรายได้มีค่าสูงมาก) แต่มีแนวโน้มที่ดีขึ้น โดยค่าสัมประสิทธิ์ Gini ลดลง พร้อม ๆ กับสัดส่วนคนจนมีแนวโน้มลดลง ในขณะเดียวกันเมื่อแบ่งครัวเรือนออกเป็น 5 กลุ่มเท่า ๆ กัน เรียงตามลำดับรายได้ กลุ่มของครัวเรือนในชั้นต่ำสุด มีส่วนแบ่งรายได้เพิ่มมากขึ้น ในขณะที่ ส่วนแบ่งรายได้ที่ครัวเรือนในชั้นสูงสุดได้รับลดลง (ช่องว่างระหว่างรายได้ลดลง) อย่างไรก็ตาม อัตราส่วนรายได้ของกลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้สูงสุดต่อต่ำสุดก็ยังแตกต่างกันมากถึง 11 เท่า สาเหตุมาจากระดับการศึกษาและกิจกรรมการผลิตของหัวหน้าครัวเรือนเป็นสำคัญ ด้านการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของทรัพย์สิน ปรากฏว่า ทรัพย์สินเกษตรมีมูลค่าลดลง โดยในองค์ประกอบนั้นทรัพย์สินคงที่ลดแต่ทรัพย์สินดำเนินงานและหมุนเวียนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ในขณะที่มูลค่าของหนี้สินมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม จากตัวชี้วัดของอัตราส่วนทางการเงิน พบว่าครัวเรือนเกษตรยังมีความมั่นคง มีสภาพคล่องและสามารถชำระหนี้ได้

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหา

เนื่องจากนโยบายของรัฐมุ่งเน้นการกระจายผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการเติบโตทางเศรษฐกิจไปสู่คนทุกภาคทุกส่วนของประเทศ โดยเฉพาะคนส่วนใหญ่ที่เป็นคนจนให้มีรายได้เพิ่มขึ้น และได้รับประโยชน์จากการขยายตัวของเศรษฐกิจในสัดส่วนที่มากกว่าคนรวย เพื่อให้มีการกระจายรายได้ดีขึ้น Simon Kuznets^{1/} ได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจกับความไม่เท่าเทียมกันของการกระจายรายได้ว่า มีลักษณะเป็นรูปประฆังคว่ำหรือตัวอุกลับ (inverted-U shape) นั่นคือ “เมื่อรายได้ประชาชาติต่อหัวเพิ่มขึ้น ความไม่เท่าเทียมกันของการกระจายรายได้จะเพิ่มขึ้นไปเรื่อย ๆ จนถึงจุดหนึ่ง เมื่อประเทศมีการพัฒนาแล้ว ความไม่เท่าเทียมกันก็จะเริ่มลดลง” โดยอาศัยการวางแผนการลดความไม่เท่าเทียมกันของรัฐร่วมด้วย

ในช่วงระยะเวลากว่า 40 ปีที่ผ่านมา ที่ได้มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่าในภาพรวมมีการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจและรายได้ของประชากรเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมและการบริการ ซึ่งมีอัตราการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ส่วนในภาคเกษตรมีอัตราการขยายตัวอยู่ในระดับต่ำและอยู่ในภาวะถดถอย (ตารางผนวกที่ 1) จากความไม่เท่าเทียมกันในการขยายตัวทางเศรษฐกิจระหว่างภาคการเกษตรและนอกภาคการเกษตร ทำให้เกิดความไม่สมดุลในหลาย ๆ ด้าน เช่น ปัญหาความเหลื่อมล้ำของรายได้ระหว่างคนในภาคเกษตรกับนอกภาคเกษตร ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 มีสัดส่วน 1 ต่อ 6 เท่า และมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเป็น 1 ต่อ 13 เท่า เมื่อถึงช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 แม้สัดส่วนจะลดลงเป็น 1 ต่อ 10 เมื่อสิ้นแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 เพราะเกิดวิกฤติเศรษฐกิจปี 2540 แต่ก็ยังอยู่ในระดับที่มีความแตกต่างกันมาก การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศนั้นไม่ได้หมายถึงการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจแต่เพียงอย่างเดียว แต่หมายถึงการเติบโตควบคู่กับการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ไปในทางที่ดีขึ้นด้วย โดยเฉพาะความเหลื่อมล้ำกันในด้านต่าง ๆ ของคนในสังคมควรจะน้อยลง

นอกจากความไม่เท่าเทียมกันของการกระจายรายได้ที่เกิดขึ้นระหว่างภาคเกษตรและนอกภาคเกษตรแล้วยังพบว่า ในภาคเกษตรเองก็ประสบปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของการกระจายรายได้เช่นกัน ทั้งนี้เป็นผลจากการพัฒนาการเกษตรที่ให้ความสำคัญกับการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานทางการเกษตร การจัดให้มีการส่งเสริมเผยแพร่และการค้นคว้าวิจัย รวมถึงการให้ความรู้ทาง

^{1/}S. Kuznets ได้รับรางวัลโนเบลสาขาเศรษฐศาสตร์ในปี คศ. 1971 สำหรับผลงานการศึกษาเชิงประจักษ์เกี่ยวกับการเติบโตทางเศรษฐกิจและกระบวนการพัฒนา

การเกษตรแก่เกษตรกร แต่ด้วยข้อจำกัดของภูมิประเทศและขนาดของเงินลงทุนที่แตกต่างกัน ทำให้

รายได้ของเกษตรกรในแต่ละภูมิภาคและแต่ละกลุ่มแตกต่างกันด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการถือครองทรัพย์สิน ซึ่งถือเป็นรายได้ที่แฝงอยู่ในรูปของความมั่งคั่ง นอกจากนี้ความรู้ความสามารถรวมถึงประสบการณ์ของเกษตรกรก็มีผลทำให้โอกาสการได้มาของรายได้สูงขึ้น ซึ่งปัจจัยดังกล่าวเหล่านี้ย่อมมีอิทธิพลต่อการเลือกกิจกรรมการผลิตในฟาร์ม หากครัวเรือนมีปัจจัยเหล่านี้ไม่เท่าเทียมกัน ก็ส่งผลถึงรายได้ที่แตกต่างกันด้วย ทำให้เกิดปัญหาการมีช่องว่างและความเหลื่อมล้ำในเรื่องของรายได้ ปัญหาดังกล่าวมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศควรที่จะแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพราะมีผลกระทบโดยตรงต่อเกษตรกร ดังนั้น การศึกษาการเปลี่ยนแปลงการกระจายรายได้และทรัพย์สินของครัวเรือนในภาคเกษตร จึงเป็นการศึกษาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะสะท้อนข้อเท็จจริงของครัวเรือนเกษตรกรว่ามีระดับของปัญหามากน้อยเพียงใด แล้วหาสาเหตุของปัญหานั้น ๆ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการศึกษาวิจัยเชิงลึกที่สามารถสะท้อนถึงปัจจัยที่เป็นสาเหตุของปัญหา ภายใต้ข้อจำกัดของแต่ละพื้นที่ เพื่อใช้ประกอบการพิจารณากำหนดแนวนโยบายการพัฒนาในการลดความไม่เท่าเทียมของรายได้ อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตเกษตรกรที่ดีขึ้นต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา

- 1) เพื่อศึกษาถึงลักษณะทั่วไปของสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงลักษณะโครงสร้างรายได้และทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตร
- 2) เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงการกระจายรายได้ และสาเหตุของความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ ของครัวเรือนในภาคเกษตร
- 3) เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทรัพย์สินและวิเคราะห์สภาพความมั่นคงทางด้านทรัพย์สินของครัวเรือนในภาคเกษตร

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

ข้อมูลของครัวเรือนเกษตรนี้ ได้จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคม ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งได้ทำการสำรวจตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 ในระยะแรกของการสำรวจแต่ละครั้ง จะมีระยะห่างกันประมาณ 4-5 ปี จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2529 ได้สำรวจทุก 2 ปี ยกเว้นระหว่างปี พ.ศ. 2541-2543 ที่สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำรวจทุกปี เนื่องจากเป็นช่วงที่เกิดวิกฤติเศรษฐกิจ ดังนั้น เมื่อนับถึงปัจจุบัน ก็มีการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคม แล้วถึง 17 ครั้ง โดยในครั้งนี้จะศึกษาแค่ 6 ปี คือ ปี พ.ศ. 2537, 2539 (ก่อนวิกฤติเศรษฐกิจ) 2541, 2543 (ช่วงวิกฤติเศรษฐกิจ) 2545 และ 2547 (หลังวิกฤติเศรษฐกิจ) และเลือกเฉพาะที่เป็นครัวเรือนเกษตร ซึ่งดูจากกิจกรรมการผลิตเป็นหลัก นอกจากนี้ ครัวเรือนตัวอย่างของครัวเรือนเกษตรทั้งหมด ในปี 2537, 2539, 2541, 2543, 2545 และ 2547 มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมดเท่ากับ 8,869 8,665 7,822 7,053 9,760 และ 9,575 ครัวเรือน ตามลำดับ ในที่นี้จะใช้รายได้ทั้งหมดต่อคนต่อปี จาก

ทุกแหล่งที่มาของรายได้ ซึ่งเป็นรายได้ที่สามารถนำไปอุปโภคบริโภคได้จริง ประกอบด้วย รายได้เงินสดเกษตร รายได้เงินสดนอกการเกษตร และรายได้ที่ไม่เป็นตัวเงิน ส่วนการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทรัพย์สินและวิเคราะห์สภาพความมั่นคงทางด้านทรัพย์สินของครัวเรือน จะใช้ข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ย้อนหลัง 4 ปีเพาะปลูก คือ 2538/39 2541/42 2542/43 และ 2544/45

1.4 วิธีการศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล การศึกษาครั้งนี้นอกจากใช้ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ทั้งหมด 6 ปี (ปี 2537 2539 2541 2543 2545 และ 2547) แล้วยังได้จากการรวบรวมและค้นคว้าจากหนังสือ เอกสาร ข้อมูลจากผลงาน วิ จ ย ที่ผ่านมาของสำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร และสำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษานี้จะวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive analysis) เป็นการอธิบายข้อมูลโดยการนำเสนอในรูปของคำอธิบายประกอบตาราง และแผนภาพ เพื่ออธิบายถึงลักษณะทั่วไปของสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนเกษตร

2. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (quantitative analysis)

2.1 ในเรื่องของการวิเคราะห์การกระจายรายได้

- วัดการกระจายรายได้ โดยใช้ดัชนีชี้วัดเชิงปริมาณ 2 ดัชนี คือ ค่าสัมประสิทธิ์จินี (Gini coefficient) และค่าดัชนีเชอร์ร็อก (Shorrocks index)

- วัดสาเหตุของความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ โดยจะใช้ 2 ดัชนี คือ ค่าสัมประสิทธิ์จินีเทียม (Pusedo factor Gini) เพื่อวัดความไม่เท่าเทียมกันทางรายได้ และ ดัชนีเชอร์ร็อก เพื่อวัดความไม่เท่าเทียมกันทางประชากร

นอกจากนี้ยังวิเคราะห์ภาวะความยากจน โดยวัดความยากจนแบบสัมบูรณ์ในรูปของ Headcount ratio ทำให้ทราบถึงจำนวนครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นแห่งความยากจน และวัดระดับความรุนแรงของภาวะความยากจน ใช้ดัชนีชี้วัดของ Foster-Greer-Thorbecke (FGT index)

2.2 การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทรัพย์สินของครัวเรือน และการวิเคราะห์สภาพความมั่นคงทางการเงินของครัวเรือนเกษตร จะอาศัยการวิเคราะห์อัตราส่วน ได้แก่ อัตราส่วนมูลค่าการลงทุน และอัตราส่วนระหว่างทรัพย์สินกับหนี้สิน

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เป็นข้อเท็จจริงที่สะท้อนถึงปัญหาของครัวเรือนในภาคเกษตร เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย/มาตรการที่จะช่วยลดช่องว่างการกระจายรายได้ของครัวเรือน และพัฒนาให้ครัวเรือนมีฐานะความมั่นคงมากขึ้น

1.6 คำนิยามศัพท์

รายได้ทั้งหมดของครัวเรือน ประกอบด้วย

รายได้เงินสุทธិเกษตร คือ กำไรสุทธิจากการประกอบธุรกิจการเกษตร หรือรายได้เงินสดทางพืชและสัตว์หักค่าใช้จ่ายในการลงทุนทางพืชและสัตว์ รวมถึงรายได้จากค่าเช่าที่ดินในการเกษตร

รายได้เงินสดนอกเกษตร คือ กำไรสุทธิจากการประกอบธุรกิจนอกการเกษตร รวมทั้งรายได้อื่นๆ เช่น ค่าแรง เงินเดือน เงินรางวัล โบนัส รายได้จากการให้เช่าที่ดินนอกเกษตร ค่าดอกเบี้ยย ค่าเงินปันผล ค่าบำเหน็จ บำนาญ เงินทุนการศึกษา เป็นต้น

รายได้ที่ไม่เป็นตัวเงิน คือ เช่น เป็นรายได้ที่ไม่เป็นตัวเงินทั้งในเกษตรและนอกเกษตร เช่น ผลผลิตที่นำมาบริโภคในครัวเรือน ผลผลิตที่ได้รับแทนค่าเช่าที่ดิน มูลค่าของสินค้าและบริการที่ได้รับเป็นส่วนหนึ่งของค่าแรง/เงินเดือน เป็นต้น

ทรัพย์สินฟาร์ม หมายถึงจำนวนและมูลค่าของทรัพย์สินฟาร์มต่าง เช่น ที่ดินโรงเรือนและสิ่งก่อสร้าง เครื่องจักร/เครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร สัตว์ใช้งาน สัตว์พันธุ์ ผลิตผลในฟาร์มที่มีอยู่ ปัจจัยการผลิตการเกษตรอื่นๆ ที่คงเหลือภายในฟาร์ม รวมทั้งเงินสดที่มีอยู่ในมือ/ในธนาคาร เป็นต้น ทรัพย์สินฟาร์ม จำแนกออกได้เป็น 3 ประเภท คือทรัพย์สินคงที่ (fixed assets) ทรัพย์สินดำเนินงาน (working assets) และทรัพย์สินหมุนเวียน (currents assets)

ทรัพย์สินคงที่ เป็นทรัพย์สินที่อยู่กับที่และเปลี่ยนแปลงเป็นเงินสดได้ค่อนข้างช้า ทรัพย์สินประเภทนี้ ได้แก่ ที่ดิน ยุง คอกสัตว์ โรงเรือน สิ่งก่อสร้าง บ่อเลี้ยงปลา เป็นต้น ทรัพย์สินคงที่มักจะมีค่าสำคัญในแง่ปริมาณมากกว่ามูลค่า โดยเกษตรกรจะสามารถทำการปลูกพืชได้มาก

หรือน้อยย่อมขึ้นอยู่กับจำนวนที่ดินที่มีอยู่และคุณภาพของดิน อย่างไรก็ตาม ถ้าเกษตรกรมีความจำเป็นต้องกู้เงินจากธนาคาร มูลค่าที่ดินก็จะเป็นหลักประกันที่ดีอย่างหนึ่ง

ทรัพย์สินดำเนินงาน เป็นทรัพย์สินที่เคลื่อนย้ายได้ เปลี่ยนแปลงเป็นเงินสดได้เร็วกว่าทรัพย์สินคงที่ และเป็นทรัพย์สินที่ใช้สนับสนุนและบริการในกระบวนการผลิต รวมทั้งมีอายุการใช้งานหลายปี ทรัพย์สินประเภทนี้ ได้แก่ รถแทรกเตอร์ พ้อพันธุ์/แม่พันธุ์ สัตว์ใช้งาน เครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตรต่างๆ

ทรัพย์สินหมุนเวียน เป็นทรัพย์สินที่อยู่ในรูปเงินสดในมือและในธนาคาร รวมทั้งผลิตผลในฟาร์มทั้งพืชและสัตว์ที่คงเหลืออยู่ในฟาร์มเพื่อขาย และวัสดุการเกษตรต่างๆ เช่น อาหารสัตว์ ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช เป็นต้น ซึ่งทรัพย์สินเหล่านี้สามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ง่าย

หนี้สินระยะยาว (long-term liability) เป็นหนี้สินที่มีระยะเวลาการชำระคืนที่ค่อนข้างนาน โดยทั่วไปคือหนี้ที่มีระยะเวลาดำเนินการเกิน 5 ปีขึ้นไป และเป็นหนี้ที่มักจะต้องใช้ที่ดิน หรือ อสังหาริมทรัพย์อื่นเป็นหลักประกัน

หนี้สินดำเนินงาน หรือหนี้สินระยะปานกลาง (intermediate liability) เป็นหนี้สินที่มีระยะเวลาดำเนินการชำระคืนนานกว่า 1 ปี แต่ไม่เกิน 5 ปี หนี้สินประเภทนี้มักจะเป็นเงินกู้ที่นำไปใช้ซื้อทรัพย์สินการเกษตรซึ่งสามารถใช้ประโยชน์ได้เกินกว่า 1 ปี

หนี้สินหมุนเวียนหรือหนี้สินระยะสั้น (current หรือ short-term liability) เป็นหนี้สินที่ต้องชำระคืนในช่วงสั้นๆ โดยทั่วไปใช้ระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี หนี้สินประเภทนี้มักจะเป็นเงินที่นำมาใช้ในการซื้อปัจจัยการผลิตสำหรับฤดูกาลผลิตหนึ่งๆ เช่น ปุ๋ย ยา อาหารสัตว์

บทที่ 2

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1 การตรวจเอกสาร

การกระจายรายได้หรือความไม่เท่าเทียมกันของรายได้หรือความยากจนโดยสัมพัทธ์ เป็นการศึกษาความแตกต่างในด้านฐานะทางเศรษฐกิจของประชากรว่ามีมากน้อยเพียงใด และมีประชากรหรือครัวเรือนจำนวนมากน้อยเท่าใดที่มีรายได้ต่ำกว่าระดับรายได้ของครัวเรือนส่วนใหญ่ และในเรื่องของความไม่เท่าเทียมกันนี้ เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมานานนับตั้งแต่เริ่มมีการพัฒนาระบบเศรษฐกิจ ซึ่งมีผลต่อการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจ โดยเฉพาะภาคเกษตรในลักษณะที่แตกต่างกัน ซึ่งจากลักษณะดังกล่าวส่งผลต่อรายได้และสภาพความเป็นอยู่ของประชากรในภาคเกษตรที่แตกต่าง กันตามไปด้วย นอกจากนี้ความมั่งคั่ง (ทรัพย์สิน-หนี้สิน) ของครัวเรือนก็มีผลต่อการเพิ่มขึ้นของ รายได้ของครัวเรือนเช่นกัน การนำเสนอผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะทำให้เห็นถึงการวิวัฒนาการและ ข้อแตกต่างของงานวิจัยเกี่ยวกับการกระจายรายได้และการเปลี่ยนแปลงทรัพย์สินของครัวเรือนในช่วง ปี 2518-2545 ซึ่งมีรายงานการศึกษาที่จะขอล่าวถึง ดังนี้คือ

Meesook (1975) ได้ศึกษาการกระจายรายได้ในประเทศไทย ปี 2511/12 โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พบว่า ค่าประสิทธิภาพโดยรวมของครัวเรือน มีค่าเท่ากับ 0.4289 โดยที่ครัวเรือนในเมืองมีค่าสัมประสิทธิ์จีนิเท่ากับ 0.4290 ซึ่งสูงกว่าค่า สัมประสิทธิ์จีนิของครัวเรือนในชนบทที่มีค่าเท่ากับ 0.3813 แสดงว่าการกระจายรายได้ของครัวเรือน ในชนบทมีความเท่าเทียมกันมากกว่าครัวเรือนในเมือง ทั้งนี้เนื่องจากข้อมูลที่จัดทำขึ้นนั้นอยู่ในรูป ของรายได้ที่เป็นตัวเงินเท่านั้น (money income) แต่เมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบของรายได้อื่น ๆ ของครัวเรือนในเมืองและชนบท พบว่า รายได้ของครัวเรือนนอกจากจะมีรายได้ที่เป็นตัวเงินแล้วยังมี รายได้รูปแบบอื่นๆ ที่ไม่ใช่รายได้ที่เป็นตัวเงิน (income in kind) โดยรายได้ของครัวเรือนใน ชนบทมีสัดส่วนรายได้ที่ไม่เป็นตัวเงินประมาณร้อยละ 22.01 ของรายได้ทั้งหมด และครัวเรือนในเมืองมี สัดส่วนดังกล่าวร้อยละ 4.01 ของรายได้ทั้งหมด ดังนั้นหากไม่รวมรายได้ที่เป็นตัวเงินเข้าด้วยกัน จะทำให้รายได้ของครัวเรือนต่ำกว่าความเป็นจริงและยังผลให้การคำนวณความไม่เท่าเทียมกันในการ กระจายรายได้ระหว่างเมืองกับชนบทมีมากเกินความเป็นจริงด้วย เพราะฉะนั้นในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึง ควรใช้ทั้งรายได้ที่เป็นตัวเงินและรายได้ทั้งหมดซึ่งรวมรายได้ที่ไม่เป็นตัวเงินเข้าด้วยกัน

จากประเด็นดังกล่าว Meesook (1978) จึงได้ใช้ข้อมูลที่ปรับปรุงแล้ว (รวมรายได้ที่ไม่เป็นตัวเงิน) จากการสำรวจรายได้ของครัวเรือนในปี 2505/06 และข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมในปี 2511/12 มาทำการศึกษาการกระจายรายได้ของประเทศไทยในระหว่างสองช่วงเวลา โดยวัดการกระจายรายได้ทั้งหมด 3 วิธี คือค่าสัมประสิทธิ์จินิ (Gini coefficient) ค่าดัชนีไทล์ (Theil index) และค่าความแปรปรวนในรูปลอการิทึมของรายได้ (The Variance of Income Logarithms) ซึ่งค่าความแปรปรวนในรูปลอการิทึมของรายได้ สามารถนำไปวิเคราะห์หองค์ประกอบของความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ระหว่างภูมิภาคได้ นอกจากนี้ยังได้วิเคราะห์ถึงภาวะความยากจนของครัวเรือนโดยใช้ Headcount ratio อีกด้วย จากผลการศึกษาพบว่า ภาวะระดับความยากจนของครัวเรือนโดยเฉลี่ยทั้งในชนบทและในเมืองของทุกภูมิภาคของประเทศไทยมีแนวโน้มลดลง แต่สัดส่วนของครัวเรือนที่ยากจนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในปี 2511/12 กลับเพิ่มขึ้นจากปี 2505/06 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมา การเพิ่มขึ้นของรายได้ของครัวเรือนในภูมิภาคนี้ไม่ได้มีส่วนทำให้ฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้นแต่อย่างใด แต่เป็นการเพิ่มรายได้ให้กับคนที่มีฐานะดีอยู่แล้ว และจากการศึกษานี้ แสดงให้เห็นอีกว่า ครัวเรือนในเมืองมีความเป็นอยู่ที่ดีกว่าครัวเรือนในชนบท

Wattanavitukul (1978) ได้วิเคราะห์การกระจายรายได้ของประเทศไทย ซึ่งได้ใช้ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนในช่วงปี 2514-2516 และได้นำผลการศึกษาของ Meesook (1975) และ Chantaworn (1975) ที่ศึกษาการกระจายรายได้ของประเทศไทยในช่วงปี 2505/06 และ 2511/12 มาพิจารณาการเปลี่ยนแปลงของความไม่เท่าเทียมกันของรายได้แต่ละช่วงเวลา โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์จินิ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์จินิโดยรวมของครัวเรือนมีค่าเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจาก 0.4290 ในปี 2511/12 (ช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 2) เป็น 0.4990 ในปี 2514-16 (ช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3) ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวนี้น่าสอดคล้องกับข้อสมมุติฐานของ Kuznets ที่กล่าวว่าในระยะแรกของการพัฒนาทางเศรษฐกิจจะนำไปสู่การกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียมกันเพิ่มขึ้น

เมธี ครองแก้ว และปรางทิพย์ ทินกร (2528) ทำการศึกษาสภาวะความยากจนและการกระจายรายได้ในประเทศไทย ปี 2518/19 และ 2524 โดยใช้รายได้ต่อหัว จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ดัชนีที่ใช้ในการวัดการกระจายรายได้ คือ ค่าสัมประสิทธิ์จินิ ดัชนีไทล์ (Theil index) และดัชนีแอตกินสัน (Atkinson index) ซึ่งดัชนีทั้ง 3 มีค่าอยู่ระหว่าง 0-1 โดยดัชนีทั้ง 3 มีการไหลตัวต่อการเปลี่ยนแปลงรายได้ของคนในแต่ละระดับต่างกัน คือค่าสัมประสิทธิ์จินิมีความไวต่อการเปลี่ยนแปลงรอบค่า mode ของการแจกแจงรายได้ แต่ค่าดัชนีไทล์มีความไวต่อการเปลี่ยนแปลงของรายได้ในระดับที่สูงมากกว่าค่าสัมประสิทธิ์จินิ และค่าสัมประสิทธิ์แอตกินสันมีความไวต่อการเปลี่ยนแปลงของรายได้ของคนยากจน หรือรายได้ใน

ระดั บ ต่ำ มา มา ก ก ว่า า พ บ ว่า า การกระจายรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนในประเทศไทยมีความไม่เท่าเทียมกันมากขึ้น โดยดัชนีทั้ง 3 ที่ใช้วัดมีแนวโน้มสูงขึ้นทุกตัว และในเขตชนบทมีแนวโน้มของความไม่เท่าเทียมกันมากขึ้น แต่ความไม่เท่าเทียมของการกระจายรายได้ในเขตเมืองมีมากกว่าเขตชนบท ซึ่งก็ให้ผลที่สอดคล้องกับงานของ Wattanavitukul จากผลการศึกษาที่ผ่านมาพอจะให้ข้อสรุปได้ว่าการกระจายรายได้ของประชากรไทยมีความไม่เท่าเทียมกันมากขึ้นเมื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยได้ดำเนินผ่านไป (จาก แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 ถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4)

สมลักษณ์ เสริมชัยวงศ์ (2529) ศึกษาเรื่องการกระจายรายได้ของเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ใช้ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนเกษตรกร ปีการเพาะปลูก 2525/26 โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์จินีและการหาค่าสัมประสิทธิ์ แห่งความแปรปรวนวัดการกระจายรายได้ โดยแบ่งกลุ่มเกษตรกรออกเป็นกลุ่มเกษตรกรที่อยู่ในเขตชลประทาน และเกษตรกรนอกเขตชลประทาน พบว่า การวัดการกระจายรายได้ทั้ง 2 วิธี ให้ผลการศึกษาในลักษณะเดียวกันคือ เกษตรกรนอกเขตชลประทานมีการกระจายรายได้ที่ต่ำกว่าในเขตชลประทาน ซึ่งการศึกษาดังกล่าวถึงแม้จะแสดงให้เห็นสภาพแวดล้อมในการผลิตที่เป็นปัจจัยสำคัญต่อการกระจายรายได้ของครัวเรือน แต่ก็ไม่ได้สะท้อนให้เห็นถึงองค์ประกอบของปัจจัยที่นำไปสู่ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ของครัวเรือนว่ามาจากปัจจัยชนิดใด

Jitsuchon (1987) ได้ใช้ข้อมูลในช่วงเวลาเดียวกันกับการศึกษาของเมธี ครองแก้ว และปราณี ทินกร เพื่อศึกษาถึงแหล่งของความไม่เท่าเทียมกันในรายได้และแนวโน้มการกระจายรายได้ในประเทศไทย ในการศึกษานี้ได้ใช้ค่าดัชนี 3 ค่า ในการวัดการกระจายรายได้ คือค่าสัมประสิทธิ์จินี ค่าความแปรปรวนของรายได้ในรูปลอการิทึม และค่าดัชนีของเชอร์ร็อก ซึ่งค่าดัชนีเชอร์ร็อก เป็นวิธีการวัดการกระจายรายได้โดยเปรียบเทียบรายได้ของแต่ละครัวเรือนกับรายได้เฉลี่ย มีลักษณะเหมือนกับวิธีการหาค่าความแปรปรวนของรายได้ในรูปลอการิทึม แต่ทั้ง 2 วิธีมีการเปรียบเทียบรายได้ที่แตกต่างกัน คือ ค่าดัชนีเชอร์ร็อก ใช้วิธีการเปรียบเทียบรายได้ในลักษณะการหาร ส่วนการหาค่าความแปรปรวนของรายได้ในรูปลอการิทึม ใช้วิธีการเปรียบเทียบรายได้ในลักษณะผลต่างกำลังสอง การศึกษานี้ได้แบ่งปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการกระจายรายได้ออกเป็น 3 กลุ่มคือ ปัจจัยทางภูมิภาค ปัจจัยทางประชากร และปัจจัยทางสาขาอาชีพและการทำงาน พบว่า ปัจจัยทางสาขาอาชีพและการทำงาน ซึ่งประกอบด้วยชนชั้นของครัวเรือนทางเศรษฐกิจและสังคม อาชีพของหัวหน้าครัวเรือนและสาขาการผลิต มีผลกระทบต่อการกระจายรายได้ลดลงตามลำดับ เมื่อพิจารณาถึงการกระจายรายได้ในช่วงปี 2518/19 และ 2524 พบว่าการเปลี่ยนแปลงการกระจายรายได้มีแนวโน้มของความไม่เท่าเทียมกันเพิ่มมากขึ้น แต่มีการเพิ่มของความไม่เท่าเทียมกันในการกระจายรายได้ในอัตราที่ช้าลง นอกจากนี้ยังสามารถสรุปถึงสาเหตุที่ทำให้การกระจายรายได้ลดลงได้ 2 สาเหตุ คือ 1. การกระจายรายได้ในแต่ละกลุ่มของครัวเรือนมีแนวโน้มลดลง 2. ช่องว่างของรายได้ในระหว่างกลุ่มย่อยของประชากรมีแนวโน้มห่างกันมากขึ้น แม้ว่าจะมีการเคลื่อนย้ายของ

ประชากรจากกลุ่มย่อยที่รายได้ต่ำกว่าไปสู่กลุ่มย่อยที่มีรายได้สูงกว่า ก็ไม่ทำให้การกระจายรายได้ของประเทศไทยดีขึ้น

อรรณพ อีระสุขจินดา (2533) ได้ศึกษาระดับ และการกระจายรายได้ของเกษตรกรทั้งประเทศ ปี 2531/32 โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์จินีวัดการกระจายรายได้ ซึ่งผลการศึกษาในระดับประเทศปรากฏว่าการกระจายรายได้ทางด้านการเกษตรยังไม่มีความเป็นธรรม ภาคที่มีปัญหาการกระจายรายได้สูงที่สุด คือ ภาคเหนือ รองลงมา คือภาคกลาง และภาคใต้ ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีได้มีปัญหการกระจายรายได้ แต่เป็นปัญหาระดับรายได้ต่ำกว่าภาคอื่น ๆ มาก และเมื่อพิจารณาจำนวนครัวเรือนเกษตรทั้งประเทศแล้ว ปรากฏว่าร้อยละ 43 ของจำนวนครัวเรือนเกษตรทั้งหมดมีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท ซึ่งต่ำกว่าเส้นแห่งความยากจน โดยร้อยละ 53 อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Laovakul (1993) ได้ศึกษาองค์ประกอบของการกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียมกันและความยากจนในประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมปี 2531 โดยใช้ดัชนีเชอร์ล็อก ในการวิเคราะห์องค์ประกอบของการกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียมกัน และใช้ค่าดัชนี Foster-Green-Thorbecke ในการวิเคราะห์ภาวะความยากจน โดยแบ่งปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ปัจจัยทางสาขาอาชีพและการทำงาน (ชนชั้นทางครัวเรือนทางเศรษฐกิจและสังคม, อาชีพของหัวหน้าครัวเรือนและสาขาในการผลิต) ปัจจัยทางภูมิภาค (ท่าเลและที่ตั้ง) และปัจจัยทางประชากร (อายุของหัวหน้าครัวเรือน, เพศของหัวหน้าครัวเรือน, การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน) พบว่า ปัจจัยทางสาขาอาชีพและการทำงานเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันมากที่สุด รองลงมาคือ ปัจจัยทางภูมิภาคและปัจจัยทางประชากร มีผลกระทบน้อยที่สุด เมื่อเปรียบเทียบในช่วงระหว่างปี 2518/19 และ 2531 การกระจายรายได้ของประชากรมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น และเมื่อกำหนดเส้นความยากจนในชนบท เท่ากับ 6,868 บาทต่อคนต่อปี พบว่า ประชากรที่ตกอยู่ในภาวะความยากจนในชนบทถึงร้อยละ 55.12 ของประชากรในชนบททั้งหมด และในเมืองร้อยละ 30.12 ของประชากรในเมืองทั้งหมด นอกจากนี้เมื่อจัดกลุ่มครัวเรือนตามการประกอบอาชีพแล้ว พบว่า อาชีพเกษตรกรตกอยู่ในภาวะความยากจนมากที่สุด

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2537) ได้ศึกษาภาวะความยากจนและการกระจายรายได้ของเกษตรกรปี 2534 โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนเกษตรในปีเพาะปลูก 2534/35 ใช้ค่าสัมประสิทธิ์จินี เพื่อวัดขนาดของการกระจายรายได้ และใช้ Headcount ratio ในการวิเคราะห์ความยากจน ซึ่งผลการศึกษาการวัดการกระจายรายได้โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์จินีระดับประเทศมีค่า 0.566 ในแต่ละภาคมีค่าสัมประสิทธิ์จินีสูงกว่า 0.5 ยกเว้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีค่าต่ำกว่า 0.5 ถึงแม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีค่าต่ำกว่า 0.5 แต่ก็มีส่วนครัวเรือนยากจนมากที่สุด และจากเส้นความยากจนของเกษตรในปี 2534 ได้กำหนด

ขึ้น ณ ระดับรายได้ 6,500 บาทต่อคนต่อปี เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้เงินสดสุทธิเกษตรกรของครัวเรือนเกษตรกร จะมีครัวเรือนเกษตรกรยากจน 3.72 ล้านครัวเรือน (73% ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมด) และเมื่อรวมรายได้เงินสดสุทธินอกการเกษตรแล้ว ครัวเรือนเกษตรกรยากจนจะลดลงเหลือ 2.83 ล้านครัวเรือน (55% ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมด) แสดงว่าองค์ประกอบของรายได้ของครัวเรือนเกษตรกรที่เป็นรายได้อื่น ๆ นอกการเกษตรเป็นปัจจัยหลักที่มีผลต่อภาวะความยากจนของครัวเรือนเกษตรกร และย่อมจะมีผลที่ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ของครัวเรือนเกษตรกรอีกด้วย

วิริยา โชคมหาสิน (2539) ได้ทำการวิเคราะห์การกระจายรายได้ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล พ.ศ. 2529-2535 ใช้ข้อมูลรายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจครัวเรือน โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ โดยใช้เส้น Lorenz curve เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสัดส่วนการสะสมของรายได้ และสัดส่วนการสะสมของประชากรของกรุงเทพฯและปริมณฑล ใช้ค่าสัมประสิทธิ์จিনি และค่าดัชนีเชอร์ร็อกเพื่อวัดความไม่เท่าเทียมของรายได้ และยังใช้ดัชนีเชอร์ร็อกเพื่อแยกส่วนประกอบของความไม่เท่าเทียม พบว่า การกระจายรายได้ จากเส้น Lorenz curve ในปี พ.ศ. 2529 2531 2533 และ 2535 ของกรุงเทพมหานคร มีความสอดคล้องกับค่าดัชนีเชอร์ร็อก และค่าสัมประสิทธิ์จিনি คือ ปี พ.ศ. 2531 มีความเท่าเทียมกันมากกว่า ปี 2529 แต่หลังปี 2531 เป็นต้นไป มีแนวโน้มแย่ลง ส่วนเขตปริมณฑล พบว่า มีการตัดกันอย่างเห็นได้ชัดเจนของเส้น Lorenz curve ในปี 2529 และ 2531 และเส้น Lorenz curve ของปี 2533 และ 2535 แต่ 2 ปีแรกจะมีความเท่าเทียมกันมากกว่า 2 ปีหลัง ซึ่งจะเห็นว่ามีแนวโน้มของความไม่เท่าเทียมกันมากขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อใช้ดัชนีเชอร์ร็อก เพื่อหาสาเหตุของความไม่เท่าเทียม ปรากฏว่าในเขตกรุงเทพฯ ปัจจัยทางด้านการศึกษามีอิทธิพลมากที่สุดของการเกิดความไม่เท่าเทียมกันได้มากที่สุด เพศจะมีความสำคัญน้อยที่สุด ส่วนปริมณฑล อาชีพและชั้นทางเศรษฐกิจในช่วงแรกจะอธิบายของความไม่เท่าเทียมกันได้มากที่สุด แต่ในช่วงหลังการศึกษาจะสำคัญกว่า

สุรเดช ตระกูลคูศรี (2541) ทำการศึกษาวិเคราะห์การกระจายรายได้ของครัวเรือนเกษตรกร ใช้ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนเกษตรกรปีการเพาะปลูก 2538/39 โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์จিনি ค่าความแปรปรวนของรายได้ในรูปลอการิทึม และค่าดัชนีเชอร์ร็อกเพื่อวัดการกระจายรายได้ นอกจากนี้การวิเคราะห์ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ยังแบ่งออกเป็น องค์ประกอบทางประชากร และองค์ประกอบทางรายได้ ในส่วนของการวิเคราะห์องค์ประกอบทางประชากร แบ่งปัจจัยออกเป็น 4 กลุ่ม คือ (1) ปัจจัยทางทำเลที่ตั้ง (2) ปัจจัยด้านทุน (ขนาดฟาร์มและลักษณะการถือครองที่ดิน) (3) ปัจจัยด้านกิจกรรมการผลิต และ(4) ปัจจัยด้านการประกอบอาชีพ ใช้ดัชนีเชอร์ร็อก และค่าความแปรปรวนในรูปลอการิทึม เป็นตัวชี้วัด สำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบทางรายได้ (แบ่งรายได้ออกเป็น 4 แหล่ง คือรายได้จากเกษตรกรในฟาร์ม รายได้จากเกษตรกร

นอกฟาร์ม รายได้นอกการเกษตร และเงินที่ลูกหลานส่งมาให้) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์จินเทียมเป็นตัวชี้วัด พบว่า ภาคกลางการกระจายรายได้ของครัวเรือนมีความไม่เท่าเทียมกันสูงกว่าภาคอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะลักษณะของความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและระบบชลประทานที่ดีกว่าในภูมิภาคอื่น ๆ และกิจกรรมการผลิตทางการเกษตรภายในฟาร์มเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้มากที่สุด แหล่งรายได้จากเกษตรในฟาร์ม รายได้นอกการเกษตร เป็นแหล่งรายได้ที่ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเกษตรโดยรวม ส่วนการวิเคราะห์ภาวะความยากจนโดยใช้ Headcount ratio และ Foster-Green-Thorbecke เป็นตัวชี้วัด ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มครัวเรือนเกษตรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตกอยู่ในภาวะความยากจนมากที่สุด นอกจากนี้ภาวะความยากจนจะลดลงเมื่อฟาร์มมีขนาดใหญ่ขึ้น กลุ่มครัวเรือนเกษตรที่เป็นผู้เช่าตกอยู่ในภาวะความยากจนมากกว่ากลุ่มครัวเรือนที่มีที่ดินเป็นของตนเอง กลุ่มครัวเรือนที่ทำนาเป็นกลุ่มที่ตกอยู่ในภาวะความยากจนมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ และเมื่อเปรียบเทียบครัวเรือนที่ประกอบอาชีพทำการเกษตรอย่างเดียวกับครัวเรือนที่ประกอบอาชีพทั้งทางการเกษตรและนอกการเกษตร พบว่าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพทำการเกษตรอย่างเดียวตกอยู่ในภาวะความยากจนมากกว่า

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2541) ได้ทำการศึกษาเรื่องภาวะทางการเงินและหนี้สินครัวเรือนเกษตร ปีเพาะปลูก 2538/2539 พบว่า ครัวเรือนเกษตรทั่วประเทศมีรายได้เงินสดสุทธิเกษตรเฉลี่ยต่อครัวเรือนในช่วงที่ผ่านมา (ปี 2519-2539) สูงขึ้น มีทรัพย์สินทางการเกษตรเพิ่มขึ้น สัดส่วนของมูลค่าทรัพย์สินคงที่ในปี 2538/39 เพิ่มขึ้นจากในปีเพาะปลูก 2519/20 ทั้งในระดับประเทศและระดับภาค ในขณะที่สัดส่วนมูลค่าทรัพย์สินหมุนเวียนและดำเนินงานลดลง มีครัวเรือนเกษตรเป็นหนี้ประมาณร้อยละ 52 จากครัวเรือนเกษตรทั่วประเทศ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวนครัวเรือนเป็นหนี้มากที่สุด วัตถุประสงค์ส่วนใหญ่ในการกู้ยืมเพื่อนำไปใช้ในการเกษตร ปริมาณสินเชื่อกับเกษตรกรได้รับการกระจายไปตามสัดส่วนของครัวเรือนเกษตรในแต่ละขนาดเนื้อที่ถือครอง หนี้สินค้างชำระปลายปีส่วนมากเป็นหนี้ระยะปานกลางและระยะยาว และเงื่อนไขส่วนใหญ่ (ร้อยละ 89.19 ของหนี้ค้างชำระปลายปีทั้งหมด) ของการชำระคืน จะเป็นการชำระคืนเงินกู้เป็นเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย

เสาวนีย์ กองวิบูลย์ศิริ (2541) กล่าวว่าจากการศึกษาการวิเคราะห์สถานะทางการเงิน และประสิทธิภาพในการทำฟาร์มของครัวเรือนเกษตร ซึ่งใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากการสำรวจครัวเรือนเกษตรของโครงการภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือนเกษตรปี 2538/39 นั้น ทำให้ทราบถึงสถานภาพทางการเงินของครัวเรือนเกษตรที่ได้จากการวิเคราะห์สัดส่วนทางการเงิน โดยเมื่อดูค่า Current ratio แล้ว ในระดับประเทศและระดับภาคนั้น มีทรัพย์สินหมุนเวียนมากพอที่จะชำระหนี้สินระยะสั้นได้ ค่า Debt / Equity ratio ของระดับประเทศและระดับภาค พบว่ามีค่าน้อยกว่า 1 แสดงให้เห็นว่าฟาร์มมีทรัพย์สินมากกว่าหนี้สิน แต่หนี้สินมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อดูค่า Net capital ratio ในระดับประเทศและระดับภาค จะพบว่ามีค่ามากกว่า 1 แสดงให้เห็นว่าฟาร์มมีความมั่นคงด้านการเงิน

และทรัพย์สินดี มีสภาพคล่องสามารถชำระหนี้สินได้ และพบว่าค่า Turn over ratio มีค่าสูง ซึ่งบอกถึงประสิทธิภาพของทุนว่าเป็นธุรกิจที่ดี เพราะว่าได้เงินทุนกลับคืนมาเร็ว เมื่อดูค่าการคืนกำไรแล้ว โดยเฉลี่ยในระดับประเทศและระดับภาคมีกำไรแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมและทรัพยากรการผลิต

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2543) ทำการศึกษาวិเคราะห์การกระจายรายได้และภาวะความยากจนของครัวเรือนเกษตรกร โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนเกษตรกรปีการเพาะปลูก 2541/42 โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์จিনিวัตการกระจายรายได้ และใช้ Headcount ratio และ Foster-Green-Thorbecke ในการวิเคราะห์ภาวะความยากจน พบว่าครัวเรือนเกษตรกรภาคกลางมีการกระจายรายได้ที่มีความไม่เท่าเทียมกันสูงกว่าภาคอื่น ๆ รองลงมาคือ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ และยังพบว่าความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ของครัวเรือนนั้น มีผลมาจากความไม่เท่าเทียมกันของรายได้จากแหล่งรายได้การเกษตรของฟาร์ม มากที่สุด รองลงมาแหล่งรายได้นอกการเกษตร และรายได้จากเงินที่ลูกหลานส่งมาให้ และเมื่อพิจารณาถึงความยากจน พบว่าในกลุ่มของครัวเรือนเกษตรกรร้อยละ 29.15 เป็นครัวเรือนที่อยู่ในภาวะยากจนมีระดับรายได้ต่ำกว่าระดับเส้นความยากจน โดยครัวเรือนเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีกลุ่มครัวเรือนเกษตรกรยากจนสูงสุดถึงร้อยละ 40.47 รองลงมาได้แก่ครัวเรือนเกษตรกรในภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคกลาง ตามลำดับ นอกจากนี้ ยังพบว่าครัวเรือนที่มีฟาร์มขนาดเล็กสุด จะตกอยู่ในภาวะความยากจนสูงที่สุด และขนาดฟาร์มที่ใหญ่ขึ้นภาวะความยากจนของครัวเรือนจะลดน้อยลง

ปราณี ทินกร (2545) ศึกษาความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในช่วงสี่ทศวรรษของการพัฒนาประเทศ : 2504-2544 ใช้ข้อมูลจากรายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของสำนักงานสถิติแห่งชาติ โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์จিনিและส่วนแบ่งรายได้ของกลุ่มต่าง ๆ 5 กลุ่ม พบว่า การกระจายรายได้ของประเทศไทยมีความไม่เท่าเทียมกันมากขึ้น โดยค่าสัมประสิทธิ์จিনিเพิ่มจาก 0.426 ในปี 2518/49 เป็น 0.525 ในปี 2543 และในระหว่าง 25 ปีนี้ กลุ่มคนที่มีส่วนแบ่งรายได้เพิ่มขึ้น คือกลุ่มคนที่มีรายได้สูงสุดของประเทศอยู่แล้ว ส่วนอีก 4 กลุ่มที่เหลือมีส่วนแบ่งของรายได้ลดลง นอกจากนี้ พบว่าอัตราส่วนรายได้ของกลุ่มที่มีรายได้สูงสุด (กลุ่มที่ 5) ต่อก่อนกลุ่มที่มีรายได้ต่ำสุด (กลุ่มที่ 1) มีความแตกต่างกันมากขึ้น จาก 13.7 เท่า ในปี 2518/19 เพิ่มมาเป็น 27.3 เท่า ในปี 2543

สรุปผลการตรวจเอกสาร พบว่า งานวิจัยที่ผ่านมาใช้ Lorenz curve เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างร้อยละของรายได้และร้อยละของครัวเรือน การแบ่งรายได้ของกลุ่มต่าง ๆ และดัชนีที่

ใช้วัดการกระจายรายได้ คือ ค่าสัมประสิทธิ์จินี ดัชนีไทล์ ดัชนีแอตกินสัน ค่าความแปรปรวนของรายได้ในรูปลอการิทึม และค่าดัชนีเชอร์ร็อก ซึ่ง ค่าความแปรปรวนของรายได้ในรูปลอการิทึม และค่าดัชนีเชอร์ร็อก ยังสามารถวัดโดยแยกส่วนประกอบหรือสาเหตุของความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ทางประชากรหรือทางปัจจัย นอกจากนี้ใช้ค่าสัมประสิทธิ์จินีเทียม เพื่อวัดโดยแยกส่วนประกอบของความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ทางรายได้ ส่วนในเรื่องของการวิเคราะห์ภาวะความยากจนส่วนใหญ่จะใช้ Headcount ratio เพื่อหาสัดส่วนของครัวเรือนยากจน และต่อมาในระยะหลัง ๆ จะใช้ FGT-index

วัดความรุนแรงของความยากจนควบคู่กับ Headcount ratio ส่วนการวิเคราะห์ฐานะความมั่นคงของครัวเรือน จะใช้ Current ratio เพื่อดูสัดส่วนทางการเงิน Debt / Equity ratio เพื่อดูความสามารถในการชำระหนี้ในระยะสั้น และ Net capital ratio ในการเปรียบเทียบมูลค่าทรัพย์สินและหนี้สินในครัวเรือน

สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ ดูการเปลี่ยนแปลงการกระจายรายได้และทรัพย์สิน โดยในเรื่องของการวิเคราะห์การกระจายรายได้ จะใช้ 2 ดัชนีมาวิเคราะห์ร่วมกัน เนื่องจากปัจจุบันมีการคัดค้านดัชนีที่จะใช้วัดการกระจายรายได้หรือระดับปัญหาของการกระจายรายได้ค่อนข้างมาก ซึ่งทุกดัชนีก็จะให้ค่าไปในทิศทางเดียวกัน แต่ที่นิยมนำมาใช้มากที่สุดคือ ค่าสัมประสิทธิ์จินี เพราะมีความไวต่อการเปลี่ยนแปลงรอบค่า mode ของการแจกแจงรายได้ได้ดีกว่า นอกจากนี้สัมประสิทธิ์จินียังสามารถนำไปอธิบายสาเหตุของความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ตามองค์ประกอบของรายได้ ซึ่งเราเรียกว่า ค่าสัมประสิทธิ์จินีเทียม นั่นเอง แต่สัมประสิทธิ์จินีไม่มีคุณสมบัติอธิบายสาเหตุของความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ตามองค์ประกอบของประชากรหรือปัจจัย จึงต้องใช้ดัชนีเชอร์ร็อกมาวิเคราะห์ด้วย สำหรับการวิเคราะห์ภาวะความยากจนจะใช้ 2 ดัชนีชี้วัดคือ Headcount ratio และ FGT-index ส่วนการวิเคราะห์ฐานะความมั่นคงของครัวเรือน จะใช้ Current ratio เพื่อดูสัดส่วนทางการเงิน Debt / Equity ratio เพื่อดูความสามารถในการชำระหนี้ในระยะสั้น และ Net capital ratio ในการเปรียบเทียบมูลค่าทรัพย์สินและหนี้สินในครัวเรือน

2.2 แนวคิดทางทฤษฎี

2.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการกระจายรายได้

ความเหลื่อมล้ำของรายได้เป็นปัญหาที่รัฐบาลของประเทศต่างๆ ได้พยายามแก้ไขทั้งนี้เพราะถ้ากลุ่มบุคคลบางกลุ่มในประเทศมีรายได้มากกว่าคนกลุ่มอื่นๆ อำนาจทางการเมืองและทางเศรษฐกิจก็จะตกอยู่กับบุคคลส่วนนี้ กลุ่มคนที่มีรายได้สูงมักจะมีโอกาสเพิ่มพูนรายได้ของตนให้สูงขึ้น แต่ในขณะเดียวกันกลุ่มคนที่มีรายได้ต่ำจะมีโอกาสที่จะเพิ่มพูนรายได้ให้กับตนเองได้น้อยมาก จนเกิดเป็นปัญหาขึ้นทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง อันเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

ลักษณะของการกระจายรายได้

จรินทร์ เทศวานิช (2533) ได้จัดแบ่งลักษณะของการกระจายรายได้ออกเป็น

2 ลักษณะคือ

1) การกระจายรายได้ที่แบ่งตามปัจจัยการผลิตหรือหน้าที่ในการผลิต (functional or factor share distribution income)

การกระจายรายได้ที่แบ่งตามปัจจัยการผลิตหรือหน้าที่ในการผลิต (functional or factor share distribution income) หมายถึงการแบ่งปันรายได้ประชาชาติระหว่างเจ้าของปัจจัยการผลิตชนิดต่างๆ โดยอยู่ในรูปของค่าจ้างเงินเดือนของแรงงาน ค่าเช่าของชนชั้นเจ้าของที่ดิน กำไรของชนชั้นนายทุนและผู้ประกอบการ และรายได้ในรูปของดอกเบี้ยของผู้ให้กู้ยืมเงินต่างๆ ปัจจุบันการศึกษาเกี่ยวกับนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันการกระจายรายได้ในประเทศกำลังพัฒนานั้น การนำเสนอการกระจายรายได้ในรูปแบบนี้จะให้ผลไม่ตรงกับความเป็นจริง ทั้งนี้เพราะประชากรส่วนใหญ่ในประเทศกำลังพัฒนา เป็นเกษตรกรและช่างฝีมือที่ประกอบธุรกิจส่วนตัว นอกจากนี้การกระจายรายได้ที่แบ่งตามปัจจัยการผลิต ยี่ ง มี ช้ อ บ ก พ ร้ อ ง บางประการ คือบุคคลบางบุคคลอาจได้รับรายได้จากหลายๆ ทางพร้อมๆ กัน กล่าวคืออาจจะได้รับรายได้ในรูปค่าจ้าง ดอกเบี้ย ค่าเช่าและกำไรพร้อม ๆ กัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่สามารถแสดงได้โดยการกระจายรายได้ในรูปแบบนี้

2) การกระจายรายได้ตามขนาด (size distribution of income)

หมายถึงการกระจายความถี่ทางสถิติของจำนวนผู้มีรายได้ในกลุ่มรายได้กลุ่มต่างๆ เรียงตามขนาดของรายได้ การนำเสนอในรูปแบบนี้เป็นการแสดงถึงรายได้รวมทั้งหมดของแต่ละบุคคลหรือครัวเรือนได้รับไม่ว่ารายได้นั้นจะมีแหล่งที่มาจากค่าจ้าง ค่าเช่า ดอกเบี้ย หรือกำไร และไม่ว่ารายได้นั้นจะมาจากแหล่งเกษตรกรรม อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม หรืออื่นๆ ก็ตาม สิ่งสำคัญ

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้การกระจายรายได้ตามขนาด เนื่องจากบุคคลในครัวเรือนมีส่วนร่วมในการหารายได้ และตัดสินใจในการใช้จ่าย เป็นรายได้รวมของครัวเรือน โดยได้หักค่าใช้จ่ายที่ก่อให้เกิดรายได้นั้นๆ เรียบร้อยแล้ว จึงเรียกรายได้นี้ว่า “รายได้ทั้งหมดของครัวเรือน” แต่รายได้ของครัวเรือนโดยลำพังนั้นไม่สามารถบอกถึงมาตรฐานการครองชีพที่แท้จริง และระดับการกินดีอยู่ดีของบุคคลได้อย่างถูกต้อง เนื่องจาก ครัวเรือนที่มีรายได้เท่าเทียมกันอาจมีระดับความเป็นอยู่ที่แตกต่างกัน เพราะมีจำนวนสมาชิกไม่เท่ากัน แต่ถึงแม้ว่าครัวเรือนจะมีขนาดที่เท่ากันแต่ก็อาจมีระดับมาตรฐานการครองชีพที่แตกต่างกันได้ เนื่องจากความแตกต่างทางด้านอายุ เพศ และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ดังนั้น จึงต้องทำการปรับรายได้ของครัวเรือนด้วยขนาดของครัวเรือน ส่วนประกอบทางด้านอายุ เพศ และการประหยัดต่อขนาดจากการบริโภค แต่การศึกษาในที่นี้จะใช้รายได้ทั้งหมดของครัวเรือนหารด้วยจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเท่านั้น ทั้งนี้เพราะการปรับรายได้ของครัวเรือนด้วยอายุ เพศ และการประหยัดต่อขนาดจากการบริโภคจะก่อให้เกิดความยากลำบากในการให้น้ำหนัก

1) ดัชนีที่ใช้วัดความไม่เท่าเทียมกันจะต้องประกอบด้วยคุณสมบัติพื้นฐาน 3 ประการ คือ

(2) population replication : $I(Y, Y \dots Y; m) = I(Y; n)$

ห ม า ย อ ง มี
ประชากร r กลุ่ม แต่ละกลุ่มประกอบด้วยประชากร n คน และแต่ละกลุ่มมีการกระจายรายได้ที่
เหมือนกัน ดังนั้น ถ้ามีการรวมประชากรในแต่ละกลุ่มเข้าด้วยกันเป็น m คน จะไม่ทำให้รูปแบบการ
กระจายรายได้และค่าความไม่เท่าเทียมเปลี่ยนแปลงไป

(3) principle of transfer หมายถึง ถ้ามีการโอนรายได้ ΔY จาก รายได้ $y_i + t$; $t > 0$ ไปยังบุคคลที่มีรายได้ y_i โดยที่ $\Delta Y < t/2$ จะส่งผลให้ความไม่เท่าเทียมกันลดลง

2) ความไม่เท่าเทียมกันสามารถแบ่งได้เป็นส่วนประกอบ 2 ส่วน คือ ความไม่เท่าเทียมภายในกลุ่มและความไม่เท่าเทียมระหว่างกลุ่มและจะต้องอยู่ในรูปของ additive form โดยที่ j จะอยู่ในรูป additive form ก็ต่อเมื่อ

$$J = \sum_k w_k J_k + \bar{J} \left[\frac{u_1 \dots u_1}{n_1}, \frac{u_2 \dots u_2}{n_2}, \dots, \frac{u_g \dots u_g}{n_g} \right]; k = 1, \dots, g$$

โดยที่ J_k คือ ความไม่เท่าเทียมภายในกลุ่ม k ซึ่งถ่วงน้ำหนักด้วย w_k ดังนั้น $\sum w_k J_k$ จึงเป็นตัวแทนของความไม่เท่าเทียมภายในกลุ่ม และเทอมถัดไปได้แก่ค่า $\bar{J}$ ซึ่งอยู่บนสมมติฐานการกระจายของค่าเฉลี่ยในกลุ่มต่างๆ เป็นการจัดสรรรายได้ใหม่ที่สมาชิกแต่ละกลุ่มรายได้จะมีรายได้เท่ากับค่าเฉลี่ยของกลุ่มที่ตนอยู่ ดังนั้นจะไม่มี ความไม่เท่าเทียมกันภายในกลุ่มเดียวกัน ส่วนนี้จึงถูกเรียกว่าความไม่เท่าเทียมกันระหว่างกลุ่ม

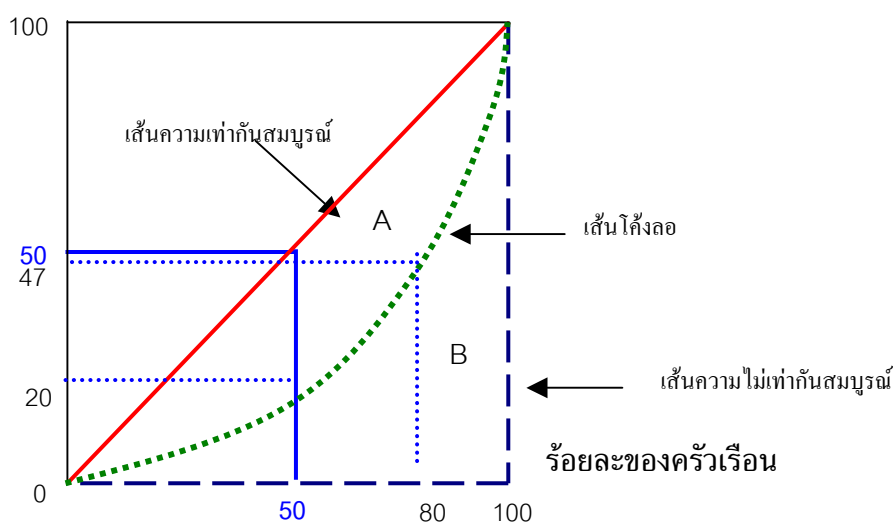
w_k คือ ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของความไม่เท่าเทียมของแต่ละกลุ่ม โดยที่ $\sum w_k J_k$

3) ส่วนประกอบของความไม่เท่าเทียมภายในกลุ่ม จะไม่ขึ้นอยู่กับส่วนประกอบของความไม่เท่าเทียมกันระหว่างกลุ่ม ซึ่งคุณสมบัติข้อนี้จะเป็นคุณสมบัติที่จำเป็นสำหรับการจำแนกที่คลุมเครือที่เกิดจากปัญหาการให้ความหมายของความไม่เท่าเทียมระหว่างกลุ่ม ถ้าเราพิจารณาถึงความไม่เท่าเทียมกันโดยรวมที่จะเกิดขึ้น ถ้าความไม่เท่าเทียมภายในกลุ่มเป็น 0 จะเหลือเฉพาะความไม่เท่าเทียมในค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มปัญหาก็จะไม่เกิดขึ้น แต่ถ้าเราพิจารณาถึงความไม่เท่าเทียมกัน

ทั้งหมดที่จะเกิดขึ้น โดยขจัดความไม่เท่าเทียมระหว่างกลุ่มออกไปด้วยวิธีให้ค่าเฉลี่ยของกลุ่มแต่ละกลุ่มมีค่าเท่ากับค่าเฉลี่ยโดยรวมเพื่อที่จะให้เหลือเฉพาะความไม่เท่าเทียมภายในกลุ่ม จะทำให้เกิดความคลุมเครือขึ้น ถ้าค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักภายในกลุ่มคือรายได้ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มจะกระทบกับความไม่เท่าเทียมภายในกลุ่ม โดยผ่านน้ำหนัก w_k ถึงแม้ว่าค่าความไม่เท่าเทียมภายในของแต่ละกลุ่ม (J_k) จะไม่เปลี่ยนแปลงก็ตาม ดังนั้น w_k จะต้องเป็นสัดส่วนของประชากรเท่านั้น จึงจะทำให้ความไม่เท่าเทียมภายในกลุ่มไม่ขึ้นอยู่กับความไม่เท่าเทียมระหว่างกลุ่ม

2.2.2 แนวคิดการวัดการกระจายรายได้ โดย Lorenz curve

ร้อยละของรายได้

แผนภาพที่ 1 แสดงการกระจายรายได้ด้วยวิธีเส้นโค้งลอเร็นซ์

ที่มา : Lorenz, M.O.(1905)

ในภาพที่ 1 จะเห็นได้ว่าเรามีเส้นตรงอยู่เส้นหนึ่งลากเชื่อมระหว่างจุดร้อยละความถี่สะสมของจำนวนครัวเรือนและของรายได้เป็นศูนย์ (หรือจุดกำเนิด) กับจุดที่มีร้อยละความถี่สะสมของจำนวนครัวเรือนและของรายได้เป็น 100 (หรือเส้นตรง 45 องศา) เส้นตรงดังกล่าว เรียกว่า เส้นความเท่าเทียมกันสมบูรณ์ (egalitarian line) เนื่องจากบนเส้นดังกล่าวเปอร์เซ็นต์สะสมของจำนวนครัวเรือนกับเปอร์เซ็นต์สะสมของรายได้จะมีค่าเท่ากัน ซึ่งหมายความว่าครัวเรือนร้อยละ 50

อ	ข	ง
ครัวเรือนทั้งหมดมีรายได้ร้อยละ 50	ของรายได้ทั้งหมด	ในขณะที่การกระจายรายได้จริงจะเป็นเส้นโค้งที่ห่างออกมาจากเส้นความเท่าเทียมกันสมบูรณ์ดังภาพที่ 1
ย่อมหมายความว่า ครัวเรือนร้อยละ 50	แรกจะมีส่วนแบ่งของรายได้เพียงร้อยละ 20	หรือที่ระดับครัวเรือนร้อยละ 80
มีส่วนแบ่งของรายได้ร้อยละ 48	ส่วนระดับครัวเรือนที่เหลืออีก ร้อยละ 20	มีส่วนแบ่งรายได้เกินกว่าครึ่ง

ดังนั้น หากเส้นโค้งลอเรนซ์ห่างออกจากเส้นความเท่าเทียมกันสมบูรณ์มากขึ้นเท่าใด ความไม่เป็นธรรมในการกระจายรายได้จะยิ่งมากขึ้นเท่านั้น

จากแนวคิดดังกล่าวจึงนำไปสู่การวัดค่าสัมประสิทธิ์จินิ ในการวัดการกระจายรายได้โดยกำหนดให้พื้นที่ระหว่างเส้นความเท่าเทียมกันสมบูรณ์กับเส้นโค้งลอเรนซ์เป็น A และพื้นที่ใต้เส้นโค้งลอเรนซ์เป็น B ค่าสัมประสิทธิ์จินิจะเท่ากับ $A/(A+B)$ ดังนั้นถ้าพื้นที่ระหว่างเส้นความเท่าเทียมกันสมบูรณ์กับเส้นโค้งลอเรนซ์มีมาก ค่าสัมประสิทธิ์จินิก็จะมีค่ามากด้วยเช่นกัน ซึ่งถ้าค่าสัมประสิทธิ์จินิมีค่ามากแสดงว่าการกระจายรายได้มีความไม่เป็นธรรมมาก ในทางกลับกันถ้าค่าสัมประสิทธิ์จินิมีค่าน้อยการกระจายรายได้ก็มีความเท่าเทียมกันสูง

2.2.3 การวิเคราะห์เรื่องการกระจายรายได้

1) การวัดการกระจายรายได้

การวัดการกระจายรายได้ เป็นการวัดเพื่อหาระดับของปัญหาในการกระจายรายได้ของครัวเรือน ในการศึกษาครั้งนี้จะใช้ดัชนีวัดการกระจายรายได้ 2 วิธีการ คือ การวัดโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์จินิ (Gini coefficient) และค่าดัชนีของเชอร์ร็อก (Shorrocks index)

(1.1) การวัดการกระจายรายได้ด้วยสัมประสิทธิ์จินิ

ในการหาค่าสัมประสิทธิ์จินิโดยอาศัยหลักของ Fei, Renis และ Kuo (1979)

ซึ่งได้พัฒนามาจากแนวคิดการหาค่าสัมประสิทธิ์จินิจากเส้นโค้งลอเรนซ์ นั่นคือ

$$G_y = (2/n)U_y - (n+1)/n$$

โดยที่ G_y = ค่าสัมประสิทธิ์จินิ

กำหนดให้
$$U_y = 1(y_1) + 2(y_2) + \dots + n(y_n)$$

$$y = (y_1, y_2, \dots, y_n) = (Y_1/S_y, Y_2/S_y, \dots, Y_n/S_y)$$

$$S_y = Y_1 + Y_2 + \dots + Y_n > 0 \text{ หรือ รายได้ของครัวเรือนทั้งหมด}$$

$$y_1 + y_2 + \dots + y_n = 1$$

โดยที่ Y_n = รายได้ของแต่ละครัวเรือน

$$\text{และ } Y_1 \leq Y_2 \leq \dots \leq Y_n$$

(1.2) การวัดการกระจายรายได้โดยหาค่าดัชนีเชอร์ร็อก

การวัดการกระจายรายได้โดยหาค่าดัชนีเชอร์ร็อก เป็นการวัดค่าความคลาดเคลื่อน (ความผันแปร) ไปจากศูนย์กลาง (ในที่นี้คือรายได้เฉลี่ย) เป็นการเปรียบเทียบรายได้ของแต่ละครัวเรือนกับรายได้เฉลี่ยในลักษณะการหาร ฉะนั้นการที่ครัวเรือนมีรายได้สูงกว่าหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ยจะมีผลสำคัญในการคำนวณค่าดัชนี ซึ่งหมายความว่าถ้าสังคมใดเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้ครัวเรือนมีรายได้สูงกว่าค่าเฉลี่ยส่วนหนึ่งกลายเป็นผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย (การกระจายรายได้เลวลง) ดัชนีของเชอร์ร็อกก็สามารถบอกถึงการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ทันทีสำหรับการหาค่าดัชนีของเชอร์ร็อก สามารถหาได้ดังนี้ (Jitsuchon, 1979)

$$I_o = 1/n \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^m \ln(U/Y_{ij})$$

โดยกำหนดให้ I_o = ค่าดัชนีเชอร์ร็อก

U = รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนตัวอย่าง

Y_{ij} = รายได้ของครัวเรือนลำดับที่ i กลุ่มย่อยที่ j

n = จำนวนครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมด

m = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

จากสมการการหาค่าดัชนีเชอร์ร็อก (I_o) เป็นการเปรียบเทียบรายได้ของแต่ละครัวเรือน (Y_{ij}) ที่แตกต่างจากรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนตัวอย่าง (U) ในลักษณะการหาร ดังนั้นการที่ครัวเรือนมีรายได้สูงกว่าหรือต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยมียผลต่อค่าดัชนี กล่าวคือถ้าครัวเรือนมีรายได้ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย จะทำให้ค่า (U/Y_{ij}) มีค่ามากกว่า 1 และหากครัวเรือนมีรายได้สูงกว่าค่าเฉลี่ยจะทำให้ค่า (U/Y_{ij}) มีค่าต่ำกว่า 1 ดังนั้น ในสังคมที่มีผู้มียาได้ต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยมากก็จะมีค่าดัชนีของเชอร์ร็อกมาก หมายถึงสภาพการกระจายรายได้ของสังคมนั้นมีความไม่เท่าเทียมกันสูง ในทางตรงข้าม สังคมใดมีจำนวนครัวเรือนที่มีรายได้สูงกว่ารายได้เฉลี่ยมาก ค่าดัชนีเชอร์ร็อกจะมีค่าน้อย หมายถึง สังคมนั้นมีสภาพการกระจายรายได้ที่มีความเท่าเทียมกันสูง

2) การวิเคราะห์องค์ประกอบของความไม่เท่าเทียมกันของรายได้

การวิเคราะห์องค์ประกอบของความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ เป็นการวิเคราะห์เพื่อให้ทราบถึงองค์ประกอบหรือปัจจัยที่มีผลต่อการกระจายรายได้ หรือ สาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหานั้น ๆ ซึ่งวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบของความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ (income inequality decomposition method) สามารถแบ่งออกเป็น 2 วิธี คือ การวิเคราะห์องค์ประกอบทางรายได้ (income decomposition method) และการวิเคราะห์องค์ประกอบทางประชากร (population decomposition method)

(2.1) การวิเคราะห์องค์ประกอบทางรายได้

การวิเคราะห์องค์ประกอบของความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบของรายได้ เป็นการวิเคราะห์ผลของรายได้จากแหล่งต่าง ๆ ของครัวเรือนเกษตรที่มีต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ กล่าวคือการที่ครัวเรือนเกษตรมีรายได้จากแหล่งต่าง ๆ ที่แตกต่างกันก็ย่อมส่งผลต่อรายได้ทั้งหมดเฉลี่ยต่อคนของครัวเรือนที่แตกต่างกันด้วย ดังนั้นในการวิเคราะห์วิธีนี้จะมีการแบ่งองค์ประกอบของรายได้ของครัวเรือนออกเป็นกลุ่มตามแหล่งที่มาของรายได้ที่ก่อให้เกิดความแตกต่างนั้น

โดยกำหนดให้

$$Y_i = W_i^1 + W_i^2 + \dots + W_i^p \quad ; (i=1,2,\dots,n)$$

$$S_j = W_1^j + W_2^j + \dots + W_n^j \quad ; (j=1,2,\dots,p)$$

$$S_w = S_1 + S_2 + \dots + S_p$$

$$\phi_j = S_j / S_w$$

$$\phi_1 + \phi_2 + \dots + \phi_p = 1$$

$$Y_1 \leq Y_2 \leq \dots \leq Y_n$$

โดยที่ Y_i = รายได้ของครัวเรือนที่ i และประกอบด้วยรายได้จาก p แหล่ง

$W_i^1, W_i^2, \dots, W_i^p$ = รายได้จากแหล่งต่าง ๆ p แหล่งของครัวเรือนเกษตรที่ i

S_j = รายได้รวมจากแหล่งที่ j ของครัวเรือนเกษตรตัวอย่างทั้งหมด

S_w = รายได้รวมทั้งหมดจากทุกแหล่งรายได้ของทุกครัวเรือน

ϕ_j = ส่วนแบ่งของรายได้จากแหล่งที่ j จากรายได้ทั้งหมดของทุกครัวเรือน
จากนั้นเราจะได้อำสมประสิทธิ์จีนิของรายได้ทั้งหมดโดย

$$G_y = (2/n)U_y - (n+1)/n$$

โดยที่ $G_y =$ ค่าสัมประสิทธิ์จินี

$$\begin{aligned} \text{โดยที่} \quad U_y &= 1(y_1) + 2(y_2) + \dots + n(y_n) \\ y &= (y_1, y_2, \dots, y_n) = (Y_1/s_y, Y_2/s_y, \dots, Y_n/s_y) \end{aligned}$$

$s_y = Y_1 + Y_2 + \dots + Y_n > 0$ หรือ รายได้ของครัวเรือนทั้งหมด

$$y_1 + y_2 + \dots + y_n = 1 \quad \text{และ} \quad Y_1 \leq Y_2 \leq \dots \leq Y_n$$

จากนั้นในแต่ละแหล่งรายได้เราสามารถหาค่าสัมประสิทธิ์จินีของแต่ละแหล่งรายได้ โดยเรียงลำดับรายได้มากน้อยของรายได้ในแต่ละแหล่ง เรียกว่า ค่าสัมประสิทธิ์จินีตามแหล่งรายได้ (Factor Gini) โดย

$$G_j = (2/n)U_j - (n+1)/n$$

โดยที่ $G_j =$ ค่าสัมประสิทธิ์จินีตามแหล่งรายได้ ; $j = 1, 2, \dots, p$

$$U_j = 1(w_1^j) + 2(w_2^j) + \dots + n(w_n^j)$$

$$\text{โดยที่} \quad (w_1^j, w_2^j) + \dots + (w_n^j) = (w_1^j/s_j, w_2^j/s_j, \dots, w_n^j/s_j)$$

$$\text{และ} \quad w_1^j \leq w_2^j \leq \dots < w_n^j$$

อย่างไรก็ดี ค่าสัมประสิทธิ์จินีตามแหล่งรายได้นั้นเป็นค่าที่จัดเรียงตามรายได้ในแต่ละแหล่ง แต่ไม่ได้จัดเรียงตามลำดับรายได้ทั้งหมด จึงไม่สามารถสะท้อนผลของรายได้ในแต่ละแหล่งที่มีต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ เราจึงต้องมีค่าสัมประสิทธิ์จินีของรายได้แต่ละแหล่งที่เรียงตามลำดับของรายได้ทั้งหมด ดังนั้นในแต่ละแหล่งจึงไม่ได้เรียงลำดับจากน้อยไปมาก เราเรียกค่าสัมประสิทธิ์นี้ว่า ค่าสัมประสิทธิ์จินีเทียม

ค่าสัมประสิทธิ์จินีเทียม เป็นค่าที่บ่งบอกถึงผลของการกระจายรายได้ในแหล่งนั้นที่ทำให้การกระจายรายได้ทั้งหมดมีความเท่าเทียมกันมากขึ้นหรือลดลง แหล่งรายได้ใดมีค่าสัมประสิทธิ์จินีเทียมต่ำกว่าค่าสัมประสิทธิ์จินีทั้งหมด แสดงว่า แหล่งรายได้นั้นมีรายได้ตกอยู่กับครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำมากกว่าครัวเรือนที่มีรายได้สูง ดังนั้นจึงมีส่วนที่ทำให้การกระจายรายได้ทั้งหมดดีขึ้น ในทางตรงกันข้ามแหล่งรายได้ใดมีค่าสัมประสิทธิ์จินีเทียมมากกว่าค่าสัมประสิทธิ์จินีทั้งหมด แสดงว่าแหล่งรายได้นั้นมีรายได้ตกอยู่กับครัวเรือนที่มีรายได้สูงมากกว่าครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำ ดังนั้น จึงมีส่วนที่ทำให้การ

กระจายรายได้ทั้งหมดเลลง หรือมีบทบาทในการเพิ่มความไม่เท่าเทียมกันของการกระจายรายได้ทั้งหมด การหาค่าสัมประสิทธิ์จินีเทียม ของ Fei, Renis และ Kuo, (1979) ทำได้โดย

$$\bar{G}_j = (2/n)\bar{U}_j - (n+1)/n$$

โดยที่ $\bar{G}_j$ = ค่าสัมประสิทธิ์จินีเทียม ; $j = 1, 2, \dots, p$

$$\bar{U}_j = 1(W_{i1}^j) + 2(W_{i2}^j) + \dots + n(W_{in}^j)$$

$$\text{โดยที่ } (W_{i1}^j, (W_{i2}^j), \dots, (W_{in}^j) = (W_{i1}^j/S_j, W_{i2}^j/S_j, \dots, W_{in}^j/S_j)$$

W_{in}^j = รายได้จากแหล่งที่ j ของครัวเรือนตัวอย่างที่เรียงลำดับตามรายได้ทั้งหมด

จากนั้น จะรวมผลของรายได้แต่ละแหล่งที่มีต่อการกระจายรายได้เป็นค่าสัมประสิทธิ์จินีทั้งหมด (G_y) จะกระทำได้โดย

$$G_y = \phi_1 R_1 G_1 + \phi_2 R_2 G_2 + \dots + \phi_p R_p G_p$$

$$R_j = \bar{G}_j / G_j ; j = 1, 2, \dots, p$$

โดยที่ R_j = ค่าลักษณะความสัมพันธ์ของแหล่งรายได้ (factor correlation characteristic) และ $\phi_j R_j G_j$ เป็นส่วนของแหล่งรายได้ที่ j ที่มีผลต่อการกระจายรายได้ทั้งหมด (มีผลต่อค่าสัมประสิทธิ์จินีทั้งหมด)

(2.2) การวิเคราะห์องค์ประกอบทางประชากร (population decomposition method)

เป็นการวิเคราะห์ถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลทำให้รายได้แตกต่างกัน โดยจะใช้ค่าดัชนีเชอร์รอก โดยแบ่งประชากรออกเป็นกลุ่มย่อยตามปัจจัยที่มีผลต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ ซึ่งครัวเรือนที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันก็ย่อมมีลักษณะที่เหมือนกันและมีลักษณะที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่มย่อย ดังนั้นในแต่ละกลุ่มย่อยก็ย่อมมีค่าเฉลี่ย (หรือรายได้เฉลี่ย) ของแต่ละกลุ่มเอง และย่อมมีความผันแปรไปจากค่าเฉลี่ยของกลุ่มย่อยนั้น ในขณะเดียวกันค่าเฉลี่ยของแต่ละกลุ่มย่อยก็ย่อมที่จะมีความผันแปรไปจากค่าเฉลี่ยของประชากรทั้งหมด (ครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมด) เราจึงเรียกความผันแปรที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มอันเนื่องมาจากความแตกต่างของรายได้ของแต่ละครัวเรือนกับรายได้เฉลี่ยของกลุ่มว่า องค์ประกอบภายในกลุ่ม (within-group component) และเรียกความแตกต่างของรายได้เฉลี่ยของแต่ละกลุ่มย่อยกับรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนทั้งหมดว่า องค์ประกอบ

ระหว่างกลุ่ม (between-group component) ดังนั้นความผันแปรทั้งหมดของรายได้จึงถูกแบ่งออกเป็น 2 องค์ประกอบด้วยกัน ดังนี้

$$\text{ความแปรปรวนทั้งหมด} = \text{ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม} + \text{ความแปรปรวนภายในกลุ่ม}$$

จะเห็นได้ว่าความแปรปรวนทั้งหมดจะประกอบด้วยความแปรปรวนภายในกลุ่ม ซึ่งสามารถอธิบายถึงความไม่เท่าเทียมกันของกลุ่มย่อยต่างๆ ของแต่ละปัจจัย ในขณะที่ความแปรปรวนระหว่างกลุ่มสามารถอธิบายถึงผลของแต่ละปัจจัยที่มีต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ ดังนั้น ในปัจจัยใดที่เมื่อมีการแบ่งประชากรออกเป็นกลุ่มย่อยแล้วก่อให้เกิดความแปรปรวนภายในกลุ่มน้อย แต่ก่อให้เกิดความแปรปรวนระหว่างกลุ่มมาก ก็แสดงว่าการแบ่งกลุ่มในลักษณะดังกล่าวมีผลเป็นอย่างมากในการกำหนดรายได้ของครัวเรือนในแต่ละกลุ่ม หรือปัจจัยที่ใช้ในการแบ่งกลุ่มดังกล่าวมีผลต่อความแตกต่างของรายได้และมีผลต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ จึงต้องทำการเปรียบเทียบร้อยละขององค์ประกอบระหว่างกลุ่มต่อความแปรปรวนทั้งหมดเพื่อจัดลำดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้จากมากไปน้อย ตามร้อยละขององค์ประกอบระหว่างกลุ่มดังกล่าว

ในการแบ่งกลุ่มย่อยออกเป็นจำนวนกลุ่มที่แตกต่างกัน ย่อมจะมีผลต่อการวิเคราะห์องค์ประกอบของประชากรที่แตกต่างกัน กล่าวคือการแบ่งกลุ่มให้มีจำนวนกลุ่มย่อยมากขึ้น จะมีผลทำให้องค์ประกอบระหว่างกลุ่มสูงขึ้น เพราะฉะนั้นการแบ่งกลุ่มจึงต้องพิจารณาความเหมาะสมของประชากร (ครัวเรือนตัวอย่าง) ที่ศึกษา ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้จะพยายามแบ่งกลุ่มตัวอย่างให้เหมาะสมกับปัจจัยอื่นๆ มิใช่ว่าแบ่งกลุ่มจนทำให้จำนวนตัวอย่างในแต่ละกลุ่มมีน้อยเกินไปทำให้ไม่สามารถวัดองค์ประกอบภายในกลุ่มได้

การวิเคราะห์องค์ประกอบทางประชากรครั้งนี้ใช้ค่าดัชนี Shorrocks มีลักษณะเหมือนกับการวิเคราะห์ความแปรปรวนโดยทั่วไป ซึ่งสามารถจัดแบ่งความแปรปรวนทั้งหมดออกเป็นความแปรปรวนภายในกลุ่มและความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม (Jitsuchon, 1979)

$$l_o = 1/n \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^m \ln(U/Y_{ij})$$

ซึ่ง U = ค่าเฉลี่ยของรายได้ของครัวเรือนทั้งหมด

$$l_o = 1/n \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^m \ln(U/U_j)(U_j/Y_{ij})$$

ซึ่ง U_j = รายได้เฉลี่ยในกลุ่มย่อยที่ j

$$l_o = 1/n \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^m \ln(U_j/Y_{ij}) + 1/n \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^m \ln(U/U_j)$$

$$\begin{aligned}
&= \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \left[\sum_{j=1}^m \ln(U_j/Y_{ij}) \right] + \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^m \ln(U/U_j) \\
&= \sum_{j=1}^m n_j \ln_j + \frac{1}{n} \sum_{j=1}^m n_j \ln(U/U_j) \\
\ln &= \frac{1}{n} \sum_{j=1}^m P_j \ln_j + \frac{1}{n} \sum_{j=1}^m n_j \ln(U/U_j)
\end{aligned}$$

ซึ่ง $\ln_j$ = ค่าดัชนีของเซอรัร็อกของกลุ่มย่อยที่ j
 P_j = สัดส่วนของครัวเรือนในกลุ่มย่อยที่ j

โดยที่ $\sum_{j=1}^m P_j \ln_j$ = องค์ประกอบภายในกลุ่ม (within - group component)

โดยที่ $\frac{1}{n} \sum_{j=1}^m n_j \ln(U/U_j)$ = องค์ประกอบระหว่างกลุ่ม (between - group component)

การแบ่งองค์ประกอบของความไม่เท่าเทียมกันของการกระจายรายได้

องค์ประกอบ	จำนวน	หน่วย	ลักษณะการแบ่ง
------------	-------	-------	---------------

1. องค์ประกอบทางรายได้	3	แหล่ง	1. รายได้เงินสดเกษตร 2. รายได้เงินสดนอกเกษตร 3. รายได้ไม่เป็นตัวเงิน
2. องค์ประกอบทางปัจจัยหรือองค์ประกอบทางประชากร			
2.1 ภูมิภาค	4	ภาค	1. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2. ภาคเหนือ 3. ภาคกลาง 4. ภาคใต้
2.2 เขตการปกครอง	2	เขต	1. ในเขตเทศบาล 2. นอกเขตเทศบาล
2.3 เพศของหัวหน้าครัวเรือน	2	ลักษณะ	1. เพศชาย 2. เพศหญิง
2.4 ช่วงอายุของหัวหน้าครัวเรือน	5	ช่วง	1. ไม่เกิน 30 ปี 2. 30-39 ปี 3. 40-49 ปี 4. 50-59 ปี 5. 60 ปีขึ้นไป
2.5 ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน	5	ระดับ	1. ต่ำกว่าประถมศึกษา 2. ประถมศึกษา 3. มัธยมศึกษา 4. อาชีวศึกษา/อนุปริญญา 5. อุดมศึกษา
2.6 กิจกรรมการผลิต	5	กิจกรรม	1. ปลูกข้าว 2. ปลูกพืชไร่/พืชผัก 3. ปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้น 4. ปศุสัตว์ 5. เพาะเลี้ยงประมง

2.2.4 แนวคิดการวิเคราะห์ภาวะความยากจน

การศึกษาความยากจน จะแบ่งกลุ่มครัวเรือนตามปัจจัยทางเศรษฐกิจเพื่อดูภาวะความยากจนในแต่ละกลุ่มของแต่ละกลุ่มของแต่ละปัจจัย แต่การที่จะระบุว่า บุคคลใดเป็นบุคคลที่ “ยากจน” หรือ “ไม่ยากจน” นั้นเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยาก เพราะฉะนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องมีความรู้

ในการวัดความยากจน โดยทั่วไปมาตรฐานที่ใช้ในการวัดความยากจนสามารถแบ่งออกได้ 3 ประเภทดังนี้ (สำนักนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตร, 2539)

1) มาตรฐานวัดความยากจนแบบสัมบูรณ์ (absolute measures of poverty) เป็นมาตรฐานการวัดความยากจนที่มีแนวคิดทางทฤษฎีมาจากหลักการบริโภค โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่า “อาหารเป็นสิ่งที่จำเป็นที่สุดสำหรับมนุษย์” ซึ่งเป็นตัวกำหนดมาตรฐานการครองชีพ การวัดโดยการพิจารณาจากจำนวนเงินที่บุคคลหนึ่งหรือครอบครัวหนึ่งจะต้องได้รับ เพื่อที่จะสามารถดำรงระดับมาตรฐานการครองชีพขั้นต่ำสุดไว้ได้ การกำหนดมาตรฐานการครองชีพขั้นต่ำในแต่ละประเทศจะมีความแตกต่างกันออกไป

2) มาตรฐานวัดความยากจนแบบสัมพัทธ์หรือเชิงเปรียบเทียบ (relative measures of poverty) การวัดโดยวิธีนี้จะวัดออกมาในรูปของสัดส่วนเปอร์เซ็นต์ ซึ่งชี้ถึงสภาพของบุคคลหรือครัวเรือนที่ไม่สามารถรักษาระดับการครองชีพให้อยู่ในระดับที่ทัดเทียมกับผู้อื่นได้ ข้อบกพร่องที่สำคัญของมาตรฐานแบบสัมพัทธ์ คือไม่สามารถจัดปัญหาความยากจนให้หมดไปได้ เนื่องจากมีเปอร์เซ็นต์ของรายได้ระดับหนึ่งที่ถูกกำหนดไว้คงที่ ซึ่งจะเป็นฐานล่างของการกระจายรายได้ ดังนั้นรูปแบบมาตรฐานวัดวิธีนี้จึงเหมาะสำหรับวัดการกระจายรายได้

3) มาตรฐานการวัดความยากจนแบบผสม เนื่องจากความไม่สะดวกของแต่ละมาตรฐานความยากจนทั้ง 2 แบบ ข้างต้น จึงได้นำวิธีการวัดความยากจนทั้ง 2 แบบมารวมกัน เพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยจะสามารถคำนวณออกมาเป็นสัดส่วนคณิตศาสตร์ของตัวเลขทางสถิติ หรือสรุปการกระจายรายได้ เช่น การหามัธยฐาน (median) หรือการหามัชฌิมเลขคณิต (mean) เป็นต้น

การวิเคราะห์ภาวะความยากจนของครัวเรือนเกษตรตามปัจจัยที่มีผลต่อภาวะความยากจน จะใช้ดัชนีชี้วัด ทั้งหมด 2 ดัชนี ดังนี้

1) การวัดความยากจนแบบสัมบูรณ์ในรูป Headcount ratio

การวัดความยากจนแบบสัมบูรณ์ในรูป Headcount ratio ซึ่งจะแสดงถึงสัดส่วนของจำนวนประชากรที่มีรายได้ของครัวเรือนทั้งหมดเฉลี่ยต่อคนต่อปี ต่ำกว่าเส้นแห่งความยากจน หรือเรียกว่า อัตราส่วนความยากจน ซึ่งสามารถหาได้โดย

$$H - \text{ratio} = \frac{q}{n}$$

โดยที่ $H - ratio = \text{Headcount Ratio}$

$q =$ จำนวนตัวอย่างที่มีรายได้ของครัวเรือนทั้งหมด
เฉลี่ย/คน/ปี ที่ต่ำกว่าเส้นความยากจน

$n =$ จำนวนตัวอย่างทั้งหมด

การวัดความยากจนแบบสมบูรณ์ในรูป Headcount ratio นี้ทำให้เราทราบจำนวนของครัวเรือนที่ตกอยู่ในภาวะความยากจนได้ ว่ามีจำนวนเท่าไร นั่นคือ ถ้าค่า Headcount ratio มีค่ามากก็แสดงว่ามีกลุ่มประชากรนั้น หรือสังคมนั้นมีสัดส่วนของคนยากจนอยู่เป็นจำนวนมากนั่นเอง

แต่อย่างไรก็ตามการวัดความยากจนโดยใช้ค่า Headcount ratio ยังคงมีข้อบกพร่องบางประการ คือการหาค่า Headcount ratio ไม่เป็นไปตามหลักของ Monotonicity axion และ Transfer axion ซึ่งหลักการทั้ง 2 เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป (Sen, 1974) ซึ่งรายละเอียดของหลักการทั้ง 2 มีดังนี้

monotonicity axion สะท้อนว่า สังคมใดหรือกลุ่มประชากรใดเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้รายได้ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ยากจน (อยู่ใต้เส้นแห่งความยากจน) ลดลง สังคมนั้นหรือกลุ่ม ประชากรนั้นจะต้องมีภาวะความยากจนมากขึ้น

Transfer axion สะท้อนว่า ถ้าสังคมใดหรือกลุ่มประชากรใดเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้รายได้บางส่วนของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ยากจน (อยู่ใต้เส้นแห่งความยากจน) มีการเคลื่อนย้ายไปยังบุคคลที่มีรายได้มากกว่า (รวยกว่า) สังคมนั้นหรือกลุ่มประชากรนั้นจะต้องมีภาวะความยากจนมากขึ้น

จากหลักการทั้ง 2 ดังกล่าวจะเห็นได้ว่าถ้าเกิดการเปลี่ยนแปลงตามหลักการข้อใดข้อหนึ่งในสังคมหรือกลุ่มประชากรหนึ่ง ๆ แล้ว ค่า Headcount ratio ที่ใช้ในการวัดภาวะยากจนจะ ไม่มีการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากค่า Headcount ratio ไม่ได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของรายได้ของคนที่ยากจน แต่ให้ความสนใจเฉพาะจำนวนประชากรที่อยู่ต่ำกว่าเส้นแห่งความยากจนเท่านั้น เพื่อที่จะลดความบกพร่องของค่าดัชนีหรือตัวชี้วัดดังกล่าว จึงได้มีนักเศรษฐศาสตร์ สร้างตัวชี้วัดคำนึงถึงหลักของ Monotonicity axion และ Transfer axion ซึ่งเราเรียกตัวชี้วัดนี้ว่า ดัชนี Foster-Greer-Thorbecke (FGT index) (Foster, Greer และ Thorbeck, 1984)

2) การวัดความยากจนโดยใช้ ดัชนี Foster-Greer-Thorbecke (FGT index)

การวัดความยากจนโดยใช้ FGT index เป็นตัวชี้วัดภาวะความยากจน โดยมีการถ่วงน้ำหนักของค่าความแตกต่างของรายได้ของกลุ่มคนที่ยากจนที่แตกต่างไปจากระดับเส้นแห่งความยากจน ซึ่งสามารถหาได้ดังนี้ (Foster, Greer และ Thorbeck, 1984)

$$FGT - index = \frac{1}{nz^2} \sum_{i=1}^q (Z - Y_i)^2$$

โดยที่ FGT - index = Foster-Greer-Thorbecke index

Z = ระดับของเส้นแห่งความยากจน

n = จำนวนครัวเรือนทั้งหมด

q = จำนวนครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นแห่งความยากจน

Y_i = รายได้ของครัวเรือนยากจนที่ i

การวัดความยากจนโดยใช้ FGT index นี้ทำให้ทราบถึงความรุนแรงของปัญหาว่าตกอยู่ในภาวะความยากจนมากน้อยขนาดไหน ถ้าค่าดัชนี FGT มีค่ามากก็แสดงว่าสังคมนั้นมีภาวะยากจนมาก ค่าดัชนี FGT เป็นการวัดระดับความยากจนโดยใช้ผลต่างของเส้นความยากจนกับรายได้ของครัวเรือนที่ยากจนเพราะฉะนั้น การที่รายได้ของครัวเรือนที่ยากจนเพิ่มขึ้นหรือลดลงก็ย่อมมีผลต่อค่าดัชนี กล่าวคือ ถ้าสังคมใดเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้มีการเคลื่อนย้ายรายได้ส่วนหนึ่งจากครัวเรือนที่ยากจนไปให้กับครัวเรือนที่ร่ำรวยกว่า ค่าดัชนี FGT ก็จะมีค่ามากขึ้นทันที ในขณะที่การวัดความยากจนโดยใช้ Headcount ratio ไม่สามารถบอกผลของการเปลี่ยนแปลงนี้ได้

2.2.5 การวัดฐานะความมั่นคงทางด้านทรัพย์สินของฟาร์ม

เป็นการอาศัยข้อมูลทางด้านทรัพย์สินและหนี้สินที่ฟาร์มมีอยู่มาวินิจฉัยลักษณะการลงทุนในการประกอบการเกษตร และฐานะความมั่นคงทางด้านทรัพย์สินของฟาร์ม ซึ่งการวินิจฉัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการขอกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินมาลงทุน หรือควรใช้เป็นหลักในการพิจารณาถึงความสามารถในการที่จะชดเชยหนี้สินคืนด้วยการขายทอดทรัพย์สินทุนของฟาร์มที่มีอยู่ ตัววัดดังกล่าวมักจะอยู่ในรูปของอัตราส่วน ดังต่อไปนี้

1) อัตราส่วนมูลค่าการลงทุน เป็นการแสดงอัตราส่วนการลงทุนในทรัพย์สินประเภทต่าง ๆ เป็นร้อยละของทรัพย์สินที่มีทั้งหมด การวิเคราะห์นี้แสดงให้เห็นลักษณะการลงทุนในการประกอบการของเกษตรกร

2) อัตราส่วนมูลค่าหนี้สิน เป็นการแสดงอัตราส่วนของหนี้สินประเภทต่าง ๆ ว่าหนี้สินที่มีส่วนใหญ่เป็นหนี้สินประเภทอะไร โดยแสดงเป็นอัตราร้อยละของหนี้สินทั้งหมด

3) ทรัพย์สินสุทธิเกษตร (Net Worth) เป็นการเปรียบเทียบความแตกต่างของทรัพย์สิน และหนี้สิน ซึ่งมีสูตรในการคำนวณดังนี้

$$\text{ทรัพย์สินสุทธิเกษตร} = \text{มูลค่าทรัพย์สินเกษตรทั้งหมด(บาท)} - \text{มูลค่าหนี้สิน(บาท)}$$

ทรัพย์สินสุทธิเป็นตัววัดที่แสดงให้เห็นถึงความมั่นคงของฐานะทางการเงินของฟาร์ม นั้น ๆ ว่ามีความมั่นคงมากน้อยเพียงไร ถ้ามูลค่าของทรัพย์สินสุทธิมากแสดงว่ามีความมั่นคงมาก

4) อัตราส่วนระหว่างทรัพย์สินและหนี้สิน เป็นตัววัดที่เป็นหน่วยมาตรฐานซึ่งสามารถใช้เปรียบเทียบธุรกิจในช่วงเวลาต่างกันได้ และใช้เปรียบเทียบธุรกิจฟาร์มที่มีขนาดต่างกันได้ อัตราส่วนเหล่านี้ ได้แก่

(4.1) Current ratio (CR) เป็นอัตราส่วนเปรียบเทียบระหว่างมูลค่าทรัพย์สินหมุนเวียนที่มีอยู่กับจำนวนหนี้สินระยะสั้นของฟาร์ม อัตราส่วนนี้จะเป็นตัววัดที่สะท้อนให้เห็นฐานะความมั่นคงหรือความสามารถของเจ้าของฟาร์มว่าจะมีจำนวนทรัพย์สินหมุนเวียนมีค่ามากพอที่จะชดใช้หนี้สินหรือเงินกู้ระยะสั้นได้หรือไม่ หลังจากที่มีการขายจำนวนทรัพย์สินหมุนเวียนทั้งหมดที่มีอยู่ ตัววัดนี้จะเป็นประโยชน์ช่วยประกอบการพิจารณาการกู้เงินระยะสั้นของฟาร์มและการให้กู้เงินระยะสั้นของสถาบันเงินกู้ต่าง ๆ โดยปกติถ้าหากอัตราส่วนนี้มากกว่า 1 แสดงว่าฟาร์มดังกล่าวมีฐานะด้านทรัพย์สินที่อยู่เกณฑ์ดีและปลอดภัย เพราะมีมูลค่าของทรัพย์สินหมุนเวียนมากกว่าจำนวนหนี้สินระยะสั้น หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ ฟาร์มนี้มีจำนวนทรัพย์สินหมุนเวียนมากพอที่จะชดใช้หนี้สินหรือเงินกู้ระยะสั้น แต่ถ้าหาก current ratio มีค่าน้อยกว่า 1 แสดงว่าเจ้าของฟาร์มมีจำนวนทรัพย์สินหมุนเวียนคิดเป็นมูลค่าแล้วน้อยกว่าจำนวนหนี้สินระยะสั้นที่มีอยู่ ดังนั้นถึงแม้เจ้าของฟาร์มจะขายทรัพย์สินหมุนเวียนทั้งหมดที่มีอยู่ก็ไม่เพียงพอที่จะนำมาชดใช้หนี้ระยะสั้นที่มีอยู่ จำเป็นต้องหาเงินจากแหล่งอื่นหรือขายทรัพย์สินประเภทอื่น เช่น ทรัพย์สินดำเนินงาน และทรัพย์สินคงที่เพื่อหาเงินมาชดเชยส่วนที่ขาดไป

$$\text{Current ratio} = \frac{\text{มูลค่าทรัพย์สินหมุนเวียนทั้งหมด}}{\text{หนี้สินระยะสั้น}}$$

จำนวนหนี้สินระยะสั้นทั้งหมด

(4.2) Intermediate ratio (IR) เป็นอัตราส่วนเปรียบเทียบระหว่างมูลค่ารวมของทรัพย์สินหมุนเวียนและดำเนินงานกับจำนวนรวมของหนี้สินระยะสั้นและปานกลาง อัตราส่วนนี้เป็นตัววัดที่สามารถชี้บอกถึงฐานะความมั่นคงด้านการคลังหรือทรัพย์สินได้เช่นเดียวกันกับ **current ratio** จะใช้พิจารณาได้ดีกว่าเนื่องจากได้พิจารณาหนี้สินระยะปานกลางและทรัพย์สินดำเนินงานเข้าไปด้วย หลักเกณฑ์ในการพิจารณาคือ ถ้าหากว่า **intermediate ratio** มีค่ามากกว่า 1 แสดงว่าฟาร์มนี้มีฐานะความมั่นคงด้านทรัพย์สินอยู่ในเกณฑ์ใช้ได้ เนื่องจากมีมูลค่ารวมระหว่างทรัพย์สินหมุนเวียนและประกอบมากกว่าจำนวนหนี้สินระยะสั้นรวมกับหนี้สินระยะปานกลาง แต่ถ้า **intermediate ratio** น้อยกว่า 1 แสดงว่าหน่วยธุรกิจฟาร์มนี้กำลังมีปัญหาเกี่ยวกับฐานะความมั่นคงด้านการคลัง หรือทรัพย์สิน ต้องเพิ่มความระมัดระวังในการกู้ยืมหรือการที่จะเพิ่มหนี้สินให้มากไปกว่าเดิม เพราะกำลังเผชิญปัญหาในการมีจำนวนหนี้สินทั้งระยะสั้นและปานกลางมากกว่ามูลค่าของทรัพย์สินหมุนเวียนและทรัพย์สินประกอบการรวมกัน

$$\text{Intermediate ratio} = \frac{\text{มูลค่าทรัพย์สินหมุนเวียนและทรัพย์สินดำเนินงานทั้งหมด}}{\text{จำนวนหนี้สินระยะปานกลางทั้งหมด}}$$

จำนวนหนี้สินระยะปานกลางทั้งหมด

(4.3) Net Capital ratio (NCR) เป็นอัตราส่วนแสดงการเปรียบเทียบระหว่างมูลค่าของทรัพย์สินทั้งหมดที่หน่วยธุรกิจฟาร์มมีอยู่กับจำนวนหนี้สินรวมทุกชนิด อัตราส่วนนี้เป็นตัววัดที่สำคัญมาก เพราะสามารถชี้บอกฐานะความมั่นคงทางด้านการคลังโดยส่วนรวมทั้งหมดของฟาร์ม ถ้าหาก **net capital ratio** มีค่าน้อยกว่า 1 แสดงว่าฐานะความมั่นคงของหน่วยธุรกิจฟาร์มไม่มั่นคงและจะต้องเพิ่มความระมัดระวังเป็นพิเศษ ไม่ควรกระทำการใดๆ ที่จะก่อให้เกิดการเป็นหนี้เพิ่มมากขึ้น เพราะถึงแม้ว่าฟาร์มนี้จะขายทรัพย์สินทั้งหมดที่มีอยู่ก็ไม่เพียงพอจะได้เงินมาชำระหรือชดเชยหนี้สินทั้งหมดที่มีอยู่ มิฉะนั้นอาจจะต้องเสี่ยงต่อการล้มละลายก็ได้ แต่ถ้าหากว่า **NCR** มากกว่า 1 แสดงว่าฟาร์มนี้มีฐานะและความมั่นคงทางด้านการคลังและทรัพย์สินอยู่ในเกณฑ์ใช้ได้

$$\text{Net Capital ratio} = \frac{\text{มูลค่าทรัพย์สินเกษตรทั้งหมด}}{\text{จำนวนหนี้สินทั้งหมด}}$$

(4.4) Debt/equity ratio เป็นอัตราส่วนแสดงการเปรียบเทียบระหว่างจำนวนหนี้สินทั้งหมดที่มีอยู่จำนวนมูลค่าทรัพย์สินสุทธิที่เป็นของเจ้าของฟาร์ม ถ้า **debt/equity ratio** เท่ากับศูนย์ แสดงว่าหน่วยธุรกิจฟาร์มไม่มีหนี้สินเลย แสดงว่าหน่วยธุรกิจฟาร์มมีฐานะความมั่นคงด้านทรัพย์สินดีมากและถ้า **debt/equity ratio** นี้เริ่มค่าเป็นบวก

(มากกว่า ศูนย์) เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ แสดงว่าหน่วยธุรกิจฟาร์มนี้เริ่มมีหนี้สินเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ แต่ยังมีจำนวนหนี้สินน้อยกว่าทรัพย์สินทั้งหมด เมื่อ debt/equity เท่ากับ 1 เมื่อใด แสดงว่าหน่วยธุรกิจฟาร์มนี้มีจำนวนหนี้สินคิดเป็นมูลค่าครึ่งหนึ่งของจำนวนทรัพย์สิน และเมื่อหน่วยธุรกิจฟาร์มมีจำนวนหนี้สินมากกว่าทรัพย์สินแล้ว debt/equity ratio จะมีค่าเป็นลบ (น้อยกว่าศูนย์) ทันที

$$\text{Debt/equity ratio} = \frac{\text{จำนวนหนี้สินทั้งหมด}}{\text{มูลค่าทรัพย์สินสุทธิ}}$$

(4.5) Equity/value ratio เป็นอัตราส่วนเปรียบเทียบระหว่างมูลค่าของทรัพย์สินทุนสุทธิของเจ้าของฟาร์ม (net worth) กับมูลค่าของทรัพย์สินรวมทั้งหมด ถ้า $\text{equity/value ratio}$ มากกว่าศูนย์ แสดงว่าฟาร์มนี้มีฐานะความมั่นคงด้านทรัพย์สินค่อนข้างดี เพราะมีมูลค่าของทรัพย์สินทั้งหมดมากกว่าหนี้สินทั้งหมด ในทางตรงกันข้ามถ้าหาก $\text{equity/value ratio}$ มี ค า น้ อ ย ก ว่ า ศูนย์ (ติดลบ) แสดงว่าฐานะและความมั่นคงทางด้านทรัพย์สินของฟาร์มไม่ค่อยดี เนื่องจากมีจำนวนหนี้รวมมากกว่าทรัพย์สินรวม นอกจากนี้ $\text{equity/value ratio}$ ยังชี้บอกว่าการลงทุนของฟาร์มนี้ใช้ทรัพย์สินทุนที่เป็นฟาร์มเองมากน้อยแค่ไหนและกู้คนอื่นมาลงทุนมากน้อยแค่ไหน

$$\text{Equity/value ratio} = \frac{\text{มูลค่าทรัพย์สินทุนสุทธิ}}{\text{มูลค่าทรัพย์สินทั้งหมด}}$$

อย่างไรก็ตามตัววัดฐานะและความมั่นคงทางด้านทรัพย์สินของหน่วยธุรกิจฟาร์มนี้สามารถชี้บอกได้เพียงในระยะเวลาใดเวลาหนึ่งเท่านั้น ดังนั้นควรจะใช้วิธีการพิจารณาและวิเคราะห์ ratio หรือตัววัดต่างๆ เหล่านี้เป็นเวลาติดต่อกันหลาย ๆ ปี หรือพูดง่ายๆ ว่าควรพิจารณาแนวโน้มของตัววัดเหล่านี้ ถ้าหากมันมีแนวโน้มดีขึ้นทุกๆ ปี แสดงว่าการดำเนินการกิจการของฟาร์มนี้เจริญก้าวหน้า มีฐานะความมั่นคงเพิ่มขึ้น

บทที่ 3

ลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนเกษตร

เป็นการศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนเกษตร เป็นที่มาของความแตกต่างในรายได้ของครัวเรือนเกษตร เพื่อเป็นแนวทางไปสู่การวิเคราะห์การกระจายรายได้และและทรัพย์สินตลอดจนความยากจนของครัวเรือนต่อไป

3.1 ลักษณะทั่วไป

3.1.1 ลักษณะทั่วไปของหัวหน้าครัวเรือนเกษตร

ลักษณะทั่วไปของครัวเรือนเกษตร จะเป็นตัวชี้ให้เห็นถึงลักษณะและข้อจำกัดของทรัพยากรแรงงานได้เป็นอย่างดี ในการศึกษาจะใช้ลักษณะเพศ อายุ และการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนเป็นตัวแทนของครัวเรือน เนื่องจากส่วนใหญ่หัวหน้าครัวเรือนจะเป็นผู้จัดการและตัดสินใจในการผลิต และยังสะท้อนถึงความมุ่งหวังต่อระดับความเป็นอยู่ การยอมรับเทคโนโลยีใหม่ ๆ และความสามารถในการแสวงหารายได้ให้กับครัวเรือนอีกด้วย นอกจากนี้ ขนาดของครัวเรือนและลักษณะแรงงานของสมาชิกในครัวเรือนจะเป็นตัวกำหนดขนาด หรือข้อจำกัดของแรงงานในครัวเรือนที่ใช้ในการผลิต ซึ่งเป็นปัจจัยในการกำหนดปริมาณผลผลิต ซึ่งส่งผลต่อระดับรายได้ของครัวเรือน

1) ลักษณะเพศของหัวหน้าครัวเรือน

จากตารางที่ 3.1 แสดงถึงลักษณะเพศของหัวหน้าครัวเรือน พบว่า ในภาพรวมทั้งประเทศ หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย โดยในปี 2537 2539 2541 2543 2545 และ 2547 มีถึงร้อยละ 82.68 81.73 81.65 82.02 79.34 และ 77.51 ตามลำดับ ส่วนหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นเพศหญิงมีเพียงร้อยละ 17.32 18.27 18.35 17.98 20.66 และ 22.49 ตามลำดับ จะเห็นว่า เมื่อเวลาผ่านไป หัวหน้าครัวเรือนเกษตรเพศชายมีสัดส่วนลดลง ในทางตรงข้ามหัวหน้าครัวเรือนเพศหญิงกลับมีสัดส่วนเพิ่มสูงขึ้น เมื่อพิจารณาในระดับภาค ก็พบว่า มีลักษณะเดียวกันกับระดับประเทศ โดยในภาคใต้มีสัดส่วนของหัวหน้าครัวเรือนเพศชายมากที่สุด และมีสัดส่วนของหัวหน้าครัวเรือนเพศหญิงน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับภาคอื่น ๆ

ตารางที่ 3.1 แสดงลักษณะเพศของหัวหน้าครัวเรือนเกษตร ในระดับภาคและประเทศ

ปี	หน่วย : ร้อยละ									
	ทั้งประเทศ		ตะวันออกเฉียงเหนือ		เหนือ		กลาง		ใต้	
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
2537	82.68	17.32	81.18	18.82	85.29	14.71	79.45	20.55	86.17	13.83
2539	81.73	18.27	79.76	20.24	85.96	14.04	77.82	22.18	84.77	15.23
2541	81.65	18.35	80.96	19.04	86.14	13.86	75.83	24.17	83.26	16.74
2543	82.03	17.97	82.55	17.45	83.14	16.86	78.27	21.73	83.26	16.74
2545	79.34	20.66	79.85	20.15	82.35	17.65	72.30	27.70	81.93	18.07
2547	77.51	22.49	78.28	21.72	79.21	20.79	71.44	28.56	80.66	19.34

ที่มา : จากการสำรวจ

2) อายุของหัวหน้าครัวเรือน

จากตารางที่ 3.2 แสดงถึง อายุเฉลี่ยของหัวหน้าครัวเรือน พบว่า ในระดับประเทศ แนวโน้มของอายุของหัวหน้าครัวเรือนในปัจจุบันเพิ่มมากขึ้นเมื่อเทียบกับในอดีต คือ ปี พ.ศ. 2537 2539 2541 2543 2545 และ 2547 อายุเฉลี่ยเท่ากับ 49.75 50.47 50.53 50.77 51.34 และ 52.51 ปี ตามลำดับ ในขณะที่เดียวกัน ในระดับภาคก็พบว่ามีลักษณะเดียวกับระดับประเทศ และเมื่อเปรียบเทียบกันระหว่างภาคในปี 2547 พบว่า ภาคกลางมีอายุเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาเป็นภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือมีอายุเฉลี่ยของหัวหน้าครัวเรือนน้อยที่สุด

ตารางที่ 3.2 แสดงอายุเฉลี่ยของหัวหน้าครัวเรือนในระดับภาคและประเทศ

ปี	หน่วย : ปี				
	ตะวันออกเฉียงเหนือ	เหนือ	กลาง	ใต้	ทั้งประเทศ
2537	49.56	49.17	51.02	49.42	49.75
2539	50.12	49.29	52.85	50.15	50.47
2541	50.27	49.52	52.20	50.79	50.53
2543	50.46	50.16	52.17	50.93	50.77
2545	50.59	50.78	52.93	52.15	51.34
2547	52.15	51.95	53.89	52.58	52.51

ที่มา : จากการสำรวจ

เมื่อพิจารณาอายุของหัวหน้าครัวเรือนเป็นช่วง ๆ (ตารางที่ 3.3) พบว่า ช่วงอายุต่ำกว่า 30 ปี มีสัดส่วนน้อยที่สุด และเป็นไปในลักษณะที่ลดลงเรื่อย ๆ เมื่อเวลาผ่านไป คือ ร้อยละ 5.74 5.07 4.13 3.45 2.61 และ 2.30 ในปี 2537 2539 2541 2543 2545 และ 2547 ตามลำดับ ในขณะที่สัดส่วนที่มากที่สุด คือ หัวหน้าครัวเรือนที่มีช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป และเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อเวลาผ่านไป คือ จากร้อยละ 25.78 ในปี 2537 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 30.08 ในปี 2547 ซึ่งบ่งบอกถึงครัวเรือนใหม่ที่เกิดขึ้นนั้นไม่ได้เข้ามาอยู่ในภาคเกษตร หรือยังไม่มีครัวเรือนเกษตรรุ่นใหม่เข้ามาทดแทนการลดลงของครัวเรือนเกษตรที่มีอยู่เดิม จึงส่งผลให้ในปัจจุบันครัวเรือนเกษตรลดลงเรื่อย ๆ

ตารางที่ 3.3 แสดงช่วงอายุของหัวหน้าครัวเรือน ในระดับภาคและประเทศ

หน่วย : ร้อยละ					
ปี	ตะวันออก เฉียงเหนือ	เหนือ	กลาง	ใต้	ทั่วประเทศ
< 30 ปี					
2537	4.79	6.56	5.33	7.14	5.74
2539	4.14	4.48	3.11	4.72	5.07
2541	4.14	4.48	3.11	4.72	4.13
2543	2.90	4.09	3.63	3.77	3.45
2545	2.75	2.43	2.44	2.81	2.61
2547	2.01	1.82	2.38	3.80	2.30
30-39 ปี					
2537	20.36	21.98	18.88	21.86	20.70
2539	18.94	20.76	15.81	20.85	20.29
2541	18.94	20.76	15.81	20.85	19.13
2543	20.11	19.47	15.78	19.28	19.03
2545	18.68	17.31	15.25	19.16	17.70
2547	15.88	15.03	12.21	16.10	14.93
40-49 ปี					
2537	27.31	24.27	22.32	22.96	24.77
2539	26.82	27.08	25.69	23.52	24.34
2541	26.82	27.08	25.69	23.52	26.12
2543	27.00	28.66	26.60	27.61	27.45
2545	27.15	30.77	24.12	24.85	27.18
2547	25.78	30.22	25.50	26.02	27.01

ตารางที่ 3.3 (ต่อ)

หน่วย : ร้อยละ

ปี	ตะวันออก เฉียงเหนือ	เหนือ	กลาง	ใต้	ทั่วประเทศ
50-59 ปี					
2537	24.21	21.93	23.99	20.77	23.01
2539	24.92	22.39	24.72	19.79	22.25
2541	24.92	22.39	24.72	19.79	23.41
2543	23.57	21.62	22.97	19.98	22.40
2545	26.64	23.66	24.74	21.42	24.68
2547	28.25	25.35	25.14	20.68	25.68
60 ปีขึ้นไป					
2537	23.34	25.26	29.48	27.27	25.78
2539	25.17	25.29	30.66	31.13	28.06
2541	25.17	25.29	30.66	31.13	27.22
2543	26.41	26.16	31.01	29.36	27.68
2545	24.77	25.83	33.45	31.76	27.82
2547	28.08	27.58	34.76	33.40	30.08

ที่มา : จากการสำรวจ

3) ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน

จากตารางที่ 3.4 แสดงถึง ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน พบว่าในระดับประเทศ ส่วนใหญ่หัวหน้าครัวเรือนมีระดับการศึกษาไม่เกินภาคบังคับ แต่สัดส่วนจะลดลงเรื่อยๆ ในช่วงระหว่าง 2537-2547 คือร้อยละ 94.41 ในปี 2537 เหลือร้อยละ 87.74 ในปี 2547 ในระดับภาคก็พบว่า มีลักษณะเดียวกันกับระดับประเทศ และเมื่อเปรียบเทียบระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนในแต่ละภาคแล้ว พบว่าภาคใต้มีร้อยละของระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่เกินภาคบังคับน้อยที่สุด และมีแนวโน้มลดลงในทุกปี คือร้อยละ 89.26 86.54 85.69 83.26 80.63 และ ร้อยละ 77.07 ในปี 2537 2539 2541 2543 2545 และ 2547 ตามลำดับ ในทางตรงข้าม สัดส่วนของครัวเรือนที่มีระดับการศึกษาเกินภาคบังคับในระดับประเทศ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น คือ จากร้อยละ 5.59 ในปี 2537 เป็นร้อยละ 12.26 ในปี 2547 และเมื่อพิจารณาในระดับภาค พบว่า ระดับการศึกษาที่สูงกว่าภาคบังคับของหัวหน้าครัวเรือนในภาคใต้มากกว่าภาคอื่นๆ และมีแนวโน้มของครัวเรือนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เมื่อเวลาผ่านไป คือร้อยละ 10.74 ในปี 2537 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 22.93 ในปี 2547 แสดงว่า หัวหน้าครัวเรือนในภาคใต้นั้นให้ความสำคัญกับการศึกษามากกว่าภาคอื่นๆ ซึ่งการที่ครัวเรือนเกษตรให้ความสำคัญกับการศึกษามาก ก็ย่อมมีผลต่อการจัดการใน

การผลิตและการยอมรับเทคโนโลยีใหม่ๆ รวมถึง ความสามารถในการแสวงหารายได้ของครัวเรือนด้วย

ตารางที่ 3.4 แสดงร้อยละระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน ในระดับภาคและประเทศ

หน่วย : ร้อยละ					
ปี	ตะวันออก เฉียงเหนือ	เหนือ	กลาง	ใต้	ประเทศ
ไม่เกินภาคบังคับ					
2537	95.87	96.11	94.14	89.26	94.41
2539	94.86	95.58	95.65	86.54	93.72
2541	93.07	94.68	94.48	85.69	92.48
2543	91.82	94.04	91.57	83.26	90.94
2545	91.69	92.93	89.52	80.63	89.94
2547	90.90	89.27	87.69	77.07	87.74
สูงกว่าภาคบังคับ					
2537	4.13	3.89	5.86	10.74	5.59
2539	5.14	4.42	4.35	13.46	6.28
2541	6.93	5.32	5.52	14.31	7.52
2543	8.18	5.96	8.43	16.74	9.06
2545	8.31	7.07	10.48	19.37	10.06
2547	9.10	10.73	12.31	22.93	12.26

ที่มา : จากการสำรวจ

3.1.2 ลักษณะทั่วไปของครัวเรือนเกษตร

1) ขนาดครัวเรือนเกษตร

จากตารางผนวกที่ 2 แสดงถึงขนาดครัวเรือนเกษตรในระดับประเทศ จะเห็นว่า ในช่วงระหว่างปี 2537-2547 ขนาดของสมาชิกในครัวเรือนมีตั้งแต่ 1 คนต่อครัวเรือน ไปจนถึง 17 คนต่อครัวเรือน แต่จำนวนสมาชิกในครัวเรือนส่วนใหญ่แล้วเท่ากับ 4 คนต่อครัวเรือน แต่มีแนวโน้มลดลงจากร้อยละ 26.54 ในปี 2537 เหลือร้อยละ 25.60 ในปี 2547 รองลงมา คือมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3 คนต่อครัวเรือน และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 22.76 ในปี 2537 เป็นร้อยละ 24.73 ในปี 2547 แสดงให้เห็นว่านับวันครัวเรือนเกษตรยังมีขนาดเล็กลง ในขณะเดียวกัน เมื่อนำมาหาจำนวนครัวเรือนเฉลี่ยทั่วประเทศ พบว่า ปี 2537 2539 2541 2543 2545 และ 2547

มีขนาดเท่ากับ 4.18 4.08 4.14 4.00 3.85 และ 3.76 คนต่อครัวเรือน ตามลำดับ จะเห็นว่าขนาดครัวเรือนเกษตรลดลงเรื่อย ๆ เช่นกัน และเมื่อพิจารณาในระดับภาค พบว่ามีลักษณะเช่นเดียวกันกับระดับประเทศ โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีขนาดครัวเรือนใหญ่ที่สุด (อยู่ในช่วง 3.93 – 4.36 คนต่อครัวเรือน) รองลงมาคือ ภาคใต้ ภาคกลาง และภาคเหนือมีขนาดครัวเรือนเล็กที่สุด (ตารางที่ 3.5)

ตารางที่ 3.5 แสดงขนาดครัวเรือนเกษตร ในระดับภาคและประเทศ

หน่วย : คนต่อครัวเรือน

ปี	ตะวันออกเฉียงเหนือ	เหนือ	กลาง	ใต้	ทั้งประเทศ
2537	4.36	3.84	4.11	4.34	4.18
2539	4.22	3.75	4.01	4.25	4.08
2541	4.37	3.78	4.01	4.25	4.14
2543	4.19	3.72	3.94	4.00	4.00
2545	4.01	3.57	3.84	3.96	3.85
2547	3.93	3.47	3.75	3.88	3.76

ที่มา : จากการสำรวจ

2) ประเภทกิจการของครัวเรือนเกษตร

จากตารางที่ 3.6 แสดงกิจกรรมหลักของการเกษตรของครัวเรือนเกษตรในช่วง 10 ปี คือ ปี 2537-2547 พบว่า ในระดับประเทศ กิจกรรมการปลูกข้าว พืชไร่/ผัก และเพาะเลี้ยงประมง มีลักษณะที่ลดลงเมื่อเวลาผ่านไป คือ การปลูกข้าว มีจำนวนครัวเรือนร้อยละ 57.11 ในปี 2537 ลดลงเหลือร้อยละ 46.62 ในปี 2547 ส่วนพืชไร่/ผัก มีจำนวนร้อยละ 16.86 ในปี 2537 เหลือร้อยละ 14.40 ในปี 2547 และการเพาะเลี้ยงประมง จากร้อยละ 3.50 ในปี 2537 เหลือเพียงร้อยละ 1.41 ในปี 2547

สำหรับไม้ผลไม้ยืนต้น และเลี้ยงปศุสัตว์ จำนวนครัวเรือนมีลักษณะที่เพิ่มมากขึ้นในปีหลัง ๆ นั่นคือ ในระดับประเทศ กิจกรรมไม้ผล/ไม้ยืนต้น เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 18.47 ในปี 2537 เป็นร้อยละ 20.11 ในปี 2547 ส่วนการเลี้ยงสัตว์เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 4.07 ในปี 2537 เป็น ร้อยละ 17.45 ในปี 2547 ซึ่งจากกิจกรรมทั้งหมด จะเห็นว่า การเลี้ยงสัตว์มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมมากที่สุด (เพิ่มขึ้นประมาณ 4 เท่า) เมื่อพิจารณาในระดับภาค พบว่า เป็นไปในลักษณะลักษณะเดียวกัน

กับระดับประเทศ โดยกิจกรรมการปลูกข้าวมีจำนวนครัวเรือนมากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
พืชไร่/พืชผัก มีจำนวนครัวเรือนมากที่สุดในภาคเหนือ ส่วนภาคใต้มีจำนวนครัวเรือนเกษตรที่ทำ
กิจกรรมไม้ผล/ไม้ยืนต้นมากที่สุด

ตารางที่ 3.6 แสดงประเภทกิจกรรมของครัวเรือน ในระดับภาคและประเทศ

หน่วย : ร้อยละ					
ปี	ตะวันออกเฉียงเหนือ	เหนือ	กลาง	ใต้	ประเทศ
ข้าว					
2537	83.89	56.94	44.92	14.73	57.11
2539	81.41	56.95	40.12	13.53	55.57
2541	86.72	62.22	42.68	14.38	60.47
2543	76.01	57.38	40.06	12.97	54.56
2545	65.95	49.83	37.45	12.94	48.04
2547	63.39	51.15	36.68	9.99	46.62
พืชไร่/ผัก					
2537	11.26	30.93	22.05	3.28	16.86
2539	12.65	32.94	22.76	3.35	17.82
2541	9.84	25.97	23.48	3.35	15.19
2543	10.39	25.71	25.83	3.59	15.95
2545	11.68	29.14	23.34	3.97	17.53
2547	8.82	23.42	20.43	2.95	14.40
ไม้ผล/ไม้ยืนต้น					
2537	1.20	6.51	20.49	69.32	18.47
2539	1.71	4.66	22.53	70.52	18.59
2541	1.08	7.38	21.75	70.47	18.09
2543	1.64	8.80	22.82	74.58	19.11
2545	2.99	10.08	22.77	67.90	18.52
2547	3.15	11.73	23.64	73.28	20.11
เลี้ยงสัตว์					
2537	2.95	4.69	5.43	3.99	4.07
2539	3.34	4.57	7.00	5.25	4.69
2541	1.55	3.69	5.59	3.12	3.08

2543	10.63	6.87	7.81	7.10	8.61
2545	18.57	9.74	11.51	11.70	13.77
2547	24.08	13.51	14.80	12.10	17.45

ตารางที่ 3.6 (ต่อ)

หน่วย : ร้อยละ					
ปี	ตะวันออก เฉียงเหนือ	เหนือ	กลาง	ใต้	ประเทศ
เพาะเลี้ยงประมง					
2537	0.69	0.94	7.10	8.68	3.50
2539	0.89	0.87	7.59	7.35	3.34
2541	0.82	0.74	6.49	8.68	3.17
2543	1.33	1.25	3.48	1.75	1.77
2545	0.80	1.22	4.93	3.49	2.13
2547	0.57	0.19	4.45	1.69	1.41

ที่มา : จากการสำรวจ

3.2 การแจกแจงรายได้ทั้งหมด

3.2.1 การแจกแจงรายได้ทั้งหมดในระดับภาคและประเทศ

จากตารางที่ 3.7 แสดงถึงรายได้ของครัวเรือนเกษตรของทั้งประเทศในช่วงระหว่างปี 2537-2547 พบว่า รายได้ทั้งหมดต่อหัวเพิ่มมากขึ้น โดยในปี 2537 ครัวเรือนเกษตรทั้งประเทศ มีรายได้ทั้งหมดเฉลี่ยต่อคน เท่ากับ 15,795 บาทต่อคน เพิ่มขึ้นเป็น 33,969 บาทต่อคน ในปี 2547 (อัตราเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 6.71) เมื่อพิจารณารายได้ทั้งหมดต่อคนเป็นรายภาค จะเห็นว่ามีลักษณะเดียวกันกับระดับประเทศ และภาคกลางเป็นภาคที่มีรายได้มากที่สุด เท่ากับ 22,150 บาทต่อคน ในปี 2537 เพิ่มขึ้นเป็น 44,304 บาทต่อคน ในปี 2547 รองลงมาคือ ภาคใต้ ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีรายได้ทั้งหมดต่อคนน้อยที่สุด คือ เท่ากับ 11,679 บาทต่อคน ในปี 2537 เพิ่มขึ้นเป็น 25,151 บาทต่อคน และเป็นที่น่าสนใจว่า ในปี 2543 ซึ่งถือว่ายังอยู่ในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ พบว่ารายได้ในระดับประเทศลดลง เช่นเดียวกันกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคเหนือ ส่วนภาคใต้นั้นรายได้ทั้งหมดต่อคนเพิ่มขึ้น

ตารางที่ 3.7 รายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเฉลี่ยทั่วประเทศ

หน่วย : บาทต่อคน

รายการ	ปี 2537	ปี 3539	ปี 2541	ปี 2543	ปี 2545	ปี 2547	อัตราเพิ่ม เฉลี่ย(%)
ทั่วประเทศ	15,798	22,192	24,473	23,622	28,541	33,969	6.71
ตะวันออกเฉียงเหนือ	11,679	16,081	18,553	17,513	21,571	25,151	6.88
เหนือ	13,723	19,956	22,667	21,949	24,593	29,083	6.41
กลาง	22,150	30,108	33,141	32,149	40,068	44,304	6.33
ใต้	19,851	29,952	31,777	31,850	38,283	51,041	8.11

ที่มา : จากการสำรวจ

3.2.2 การแจกแจงรายได้ของครัวเรือนเกษตรตามแหล่งที่มาของรายได้

เมื่อมาพิจารณาที่มาของรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเกษตร ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 แหล่งใหญ่ๆ คือ รายได้เงินสดเกษตร รายได้ไม่เป็นตัวเงิน และรายได้เงินสดนอกเกษตร พบว่า รายได้ส่วนใหญ่มาจาก 2 แหล่ง คือ รายได้เงินสดเกษตรและรายได้เงินสดนอกเกษตร ซึ่งรายได้เงินสดเกษตรจะมากกว่ารายได้เงินสดนอกเกษตรเพียงเล็กน้อยในปีแรกๆ แต่มีแนวโน้มว่ารายได้เงินสดนอกเกษตรจะมากกว่ารายได้เงินสดเกษตรในปีหลังๆ โดยเฉพาะในปี 2547 นั่นคือรายได้เงินสดนอกเกษตรเท่ากับ 16,115 บาทต่อคน ในขณะที่รายได้เกษตรมีเพียง 14,388 บาทต่อคน (ตารางที่ 3.8) สำหรับรายได้ที่ไม่เป็นเงินสดนั้นส่วนใหญ่มาจากการนำผลผลิตมาบริโภคในครัวเรือน ส่วนรายได้เงินสดนอกเกษตร มาจากค่าจ้างและเงินเดือนเป็นส่วนใหญ่ทั้งในระดับภาคและประเทศ (ภาคผนวกที่ 2)

เมื่อพิจารณาในระดับภาค พบว่า มีลักษณะแตกต่างกันออกไป คือ ภาคกลาง และภาคใต้มีรายได้เงินสดเกษตรเฉลี่ย มากกว่ารายได้เงินสดนอกเกษตร ในขณะที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ มีรายได้เงินสดนอกเกษตรเฉลี่ย มากกว่ารายได้เงินสดเกษตร แต่จะเห็นว่าอัตราเพิ่มเฉลี่ยของรายได้เงินสดนอกเกษตรมากกว่ารายได้เงินสดเกษตรในทุกภาคโดยเฉพาะอย่างยิ่งครัวเรือนในภาคใต้มีอัตราเพิ่มเฉลี่ยของรายได้เงินสดนอกเกษตรมากที่สุดถึง ร้อยละ 10.02 แสดงให้เห็นถึง เมื่อเวลาผ่านไปรายได้จากการเกษตรในครัวเรือนไม่เพียงพอกับความต้องการ ทำให้เกษตรกรหันไปพึ่งรายได้นอกภาคเกษตรมากขึ้น

ตารางที่ 3.8 รายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเกษตรเฉลี่ยทั่วประเทศ
จำแนกตามแหล่งที่มาของรายได้

หน่วย : บาทต่อคน							อัตราเพิ่ม เฉลี่ย(%)
รายการ	2537	3539	2541	2543	2545	2547	
ทั่วประเทศ							
รายได้ทั้งหมด	15,798	22,192	24,473	23,622	28,541	33,969	6.71
รายได้เงินสดเกษตร ^{1/}	7,151	10,214	10,853	10,176	12,779	14,388	5.96
รายได้ไม่เป็นตัวเงิน ^{2/}	2,286	2,948	3,495	2,686	3,156	3,426	3.15
รายได้เงินสดนอกเกษตร	6,362	9,029	10,125	11,350	12,606	16,155	8.50
ตะวันออกเฉียงเหนือ							
รายได้ทั้งหมด	11,679	16,081	18,553	17,513	21,571	25,151	6.88
รายได้เงินสดเกษตร ^{1/}	3,251	4,515	5,298	4,640	5,994	7,252	6.99
รายได้ไม่เป็นตัวเงิน ^{2/}	2,866	3,359	4,286	3,754	3,927	3,847	2.62
รายได้เงินสดนอกเกษตร	5,562	8,208	8,968	9,119	11,650	14,052	8.49
เหนือ							
รายได้ทั้งหมด	13,723	19,956	22,667	21,949	24,593	29,083	6.41
รายได้เงินสดเกษตร ^{1/}	5,215	8,067	8,508	7,847	11,070	11,252	6.97
รายได้ไม่เป็นตัวเงิน ^{2/}	2,350	3,103	3,703	3,459	2,906	3,220	1.89
รายได้เงินสดนอกเกษตร	6,158	8,786	10,455	10,643	10,616	14,610	7.26
กลาง							
รายได้ทั้งหมด	22,150	30,108	33,141	32,149	40,068	44,304	6.33
รายได้เงินสดเกษตร ^{1/}	13,318	17,338	20,124	17,637	23,178	22,604	4.95
รายได้ไม่เป็นตัวเงิน ^{2/}	1,623	2,474	2,447	2,655	2,293	2,657	3.37
รายได้เงินสดนอกเกษตร	7,209	10,296	10,570	11,857	14,597	19,043	8.98
ใต้							
รายได้ทั้งหมด	19,851	29,952	31,777	31,850	38,283	51,041	8.11
รายได้เงินสดเกษตร ^{1/}	10,763	17,826	17,392	16,036	19,510	26,856	7.04

รายได้ไม่เป็นตัวเงิน ^{2/}	1,751	2,357	2,442	2,651	2,767	3,817	6.58
รายได้เงินสดนอกเกษตร	7,337	9,770	11,943	13,162	16,006	20,368	10.02

ที่มา : จากการสำรวจ

^{1/} : รายได้เงินสดทางพืชและสัตว์หักค่าใช้จ่ายในการลงทุนทางพืชและสัตว์ + ค่าเช่าที่ดินในการเกษตร

^{2/} : เป็นรายได้ที่ไม่เป็นตัวเงินทั้งในเกษตรและนอกเกษตร เช่น ผลผลิตที่นำมาบริโภคในครัวเรือน ผลผลิตที่ได้รับแทนค่าเช่าที่ดิน มูลค่าของสินค้าและบริการที่ได้รับเป็นส่วนหนึ่งของค่าแรง/เงินเดือน เป็นต้น

3.2.3 การแจกแจงครัวเรือนเกษตร และรายได้ทั้งหมดตามชั้นรายได้

จากตารางที่ 3.9 แสดงการแจกแจงครัวเรือนตามชั้นรายได้ทั้งหมดต่อคน พบว่า ในภาครวมทั้งประเทศ ครัวเรือนเกษตรส่วนใหญ่อยู่ในชั้นรายได้ไม่เกิน 20,000 บาทต่อคน โดยในปี 2537 มีสัดส่วนร้อยละของครัวเรือนที่อยู่ในชั้นต่ำสุดคือ ชั้นรายได้ 0-10,000 บาทต่อคน มีถึงร้อยละ 50.99 ส่วนในปี 2539 2541 2543 2545 และ 2547 ครัวเรือนส่วนใหญ่อยู่ในชั้น 10,000-20,000 บาทต่อคน คือ มีสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 34.82 36.23 34.86 34.11 และ 32.37 ตามลำดับ ในขณะที่ชั้นรายได้อื่นๆ ที่มีรายได้มากกว่า 40,000 บาทต่อคนขึ้นไป มีสัดส่วนครัวเรือนค่อนข้างต่ำคือ อยู่ระหว่างร้อยละ 0.20-1.98 ในปี 2537 และระหว่างร้อยละ 0.60-3.82, 0.61-4.26, 0.60-3.23, 0.81-4.99 และ 1.01-6.61 ในปี 2539 2541 2543 2545 และ 2547 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณารายได้ทั้งหมดต่อคนเฉลี่ยตามชั้นรายได้ต่างๆ พบว่า ในชั้นรายได้ต่ำสุด คือ น้อยกว่า 10,001 บาทต่อคน รายได้เฉลี่ยต่อคนในปี 2537 เท่ากับ 5,924 บาทและ 7,108 บาทในปี 2547 ส่วนในชั้นรายได้สูงสุด คือมากกว่า 100,000 บาทต่อคนขึ้นไป รายได้เฉลี่ยเท่ากับ 207,304 ในปี 2537 และ 179,695 บาท ในปี 2547 ถึงแม้ว่ารายได้ในชั้นต่ำสุดมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในขณะที่รายได้ในชั้นสูงสุดลดลงเรื่อยๆ เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา แต่รายได้ทั้ง 2 ชั้นนี้มีความแตกต่างกันเป็นอย่างมาก โดยที่รายได้เฉลี่ยของทุกชั้นรายได้เท่ากับ 15,798 22,192 24,473 23,622 28,541 และ 33,969 ตามลำดับ (ตารางที่ 3.9)

เมื่อพิจารณาในระดับภาค ปรากฏว่า ภาคเหนือ จะมีลักษณะเดียวกันกับระดับประเทศ ส่วนภาคกลาง และภาคใต้ รายได้ทั้งหมดต่อคน เมื่อเทียบกับในระหว่างปี 2537-2547 พบว่า มีเพียงปี 2537 เท่านั้นที่รายได้ส่วนใหญ่อยู่ในชั้นรายได้ไม่เกิน 10,000 บาทต่อคน คือภาคกลาง ร้อยละ 38.41 และภาคใต้ ร้อยละ 41.90 ในขณะที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครัวเรือนส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ในชั้น 10,000 บาทต่อคน ถึง 3 ปี คือ ปี 2537 2539 และ 2541 มีสัดส่วนถึงร้อยละ 62.78 45.15 และ 42.60 บาทต่อคนตามลำดับ (ตารางผนวกที่ 3)

ตารางที่ 3.9 รายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเกษตรเฉลี่ยทั่วประเทศ จำแนกตามชั้นรายได้

ชั้นรายได้	ปี 2537	ปี 2539	ปี 2541	ปี 2543	ปี 2545	ปี 2547
ร้อยละครัวเรือน						
0 - 10,000	50.99	33.68	26.51	31.86	21.58	14.10
10,001 - 20,000	29.86	34.82	36.23	34.54	34.11	32.37
20,001 - 30,000	9.62	14.15	16.34	15.22	18.38	19.69
30,001 - 40,000	3.92	6.28	7.80	6.62	9.24	11.00
40,001 - 50,000	1.98	3.82	4.26	3.23	4.99	6.61
50,001 - 60,000	0.97	1.94	2.39	2.27	2.82	4.17
60,001 - 70,000	0.68	1.36	1.62	1.46	2.20	2.61
70,001 - 80,000	0.33	0.78	1.25	0.88	1.33	2.10
80,001 - 90,000	0.32	0.60	0.77	0.60	1.07	1.39
90,001 - 100,000	0.20	0.42	0.51	0.55	0.81	1.01
100,000 - ขึ้นไป	1.14	2.16	2.31	2.76	3.47	4.96
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
รายได้ทั้งหมด (บาทต่อคน)						
0 - 10,000	5,924	6,565	6,825	6,619	6,890	7,108
10,001 - 20,000	14,036	14,293	14,477	14,287	14,637	14,824
20,001 - 30,000	24,134	24,152	24,303	24,062	24,377	24,556
30,001 - 40,000	34,392	34,533	34,546	34,259	34,249	34,603
40,001 - 50,000	44,322	44,512	44,304	44,429	44,482	44,323
50,001 - 60,000	54,950	54,941	54,652	54,518	54,741	54,725
60,001 - 70,000	65,140	64,519	64,423	64,556	64,701	65,038
70,001 - 80,000	74,628	74,578	74,628	75,047	74,697	74,582

80,001 – 90,000	84,855	85,272	84,046	84,211	84,400	85,100
90,001 – 100,000	94,139	94,872	94,212	95,550	94,491	94,566
100,000 – ขึ้นไป	207,304	198,482	192,449	193,316	189,124	179,695
เฉลี่ย	15,798	22,192	24,473	23,622	28,541	33,969

ที่มา : จากการสำรวจ

3.2.4 การแจกแจงรายได้ของครัวเรือนเกษตรตามระดับการศึกษา

แยกตามกลุ่มปัจจัย

การแจกแจงรายได้เฉลี่ยต่อคนของครัวเรือนเกษตรจะใช้ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนเป็นหลัก เพื่อจำแนกตามปัจจัยทางด้านภูมิภาค ปัจจัยทางด้านเขตการปกครอง ปัจจัยพื้นฐานของหัวหน้าครัวเรือน (เพศ อายุ) และปัจจัยด้านกิจกรรมการผลิต เนื่องจาก ระดับการศึกษาเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำของรายได้ โดยแบ่งระดับการศึกษาออกเป็น 5 ระดับ คือ 1) ต่ำกว่าประถมศึกษา 2) ประถมศึกษา 3) มัธยมศึกษา 4) อาชีวศึกษา/อนุปริญญา และ 5) อุดมศึกษา

1) รายได้ทั้งหมดจำแนกตามระดับการศึกษาและภูมิภาค

จากตารางที่ 3.10 พบว่า หัวหน้าครัวเรือนในระดับการศึกษาต่างๆ มีแนวโน้มของรายได้สูงขึ้นทุกระดับการศึกษา ทั้งในระดับประเทศและระดับภาค กลุ่มที่ระดับการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษา กับระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษา โดยทั่วไปจะมีรายได้ใกล้เคียงกัน เช่นปี 2537 หัวหน้าครัวเรือนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษา และระดับประถมศึกษา ในระดับประเทศมีรายได้เท่ากับ 10,899 บาท และ 14,993 บาท ตามลำดับ ส่วนในระดับภาคก็เช่นเดียวกัน คือ ภาคตะวันออกเฉยงเหนือ ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ หัวหน้าครัวเรือนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษา มีรายได้เท่ากับ 10,130 9,361 14,640 และ 11,595 บาท ตามลำดับ ส่วนหัวหน้าครัวเรือนที่มีระดับชั้นประถมศึกษา มีรายได้เท่ากับ 10,798 13,834 21,513 และ 18,528 บาท ตามลำดับ ในขณะที่หัวหน้าครัวเรือนที่มีการศึกษาระดับอุดมศึกษามีรายได้แตกต่างจากระดับมัธยมศึกษาและระดับอาชีวศึกษา/อนุปริญญาตรี มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความแตกต่างในรายได้ของทั้งสองกลุ่มจะมากที่สุด ในปี 2541 (หลังวิกฤติเศรษฐกิจ) โดยครัวเรือนที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และอาชีวศึกษา/อนุปริญญา มีรายได้เท่ากับ 37,270 บาท และ 59,530 บาท ตามลำดับ ในขณะที่กลุ่มหัวหน้าครัวเรือนที่ได้รับการศึกษาในระดับอุดมศึกษา มีรายได้ถึง 134,769 บาท เมื่อพิจารณาในระดับภาค ก็พบว่า มีลักษณะเดียวกันกับระดับประเทศ ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้ว

ภาคกลางจะมีรายได้มากที่สุด รองลงมาเป็นภาคใต้ ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีรายได้น้อยที่สุด

ตารางที่ 3.10 รายได้ทั้งหมดจำแนกตามระดับการศึกษา และภูมิภาค

หน่วย : บาทต่อคน						
รายการ	ต่ำกว่า ประถมศึกษา	ประถม ศึกษา	มัธยม ศึกษา	อาชีวศึกษา/ อนุปริญญา	อุดมศึกษา	เฉลี่ย ทั้งหมด
ปี 2537						
กลาง	14,640	21,513	30,757	88,720	60,006	22,150
เหนือ	9,361	13,834	23,483	51,074	61,862	13,723
ตะวันออกเฉียงเหนือ	10,130	10,798	23,543	48,059	62,940	11,679
ใต้	11,595	18,528	31,585	37,765	73,628	19,851
ทั่วประเทศ	10,899	14,993	27,635	52,190	67,001	15,798
ปี 2539						
กลาง	23,609	29,526	38,991	71,116	145,527	30,108
เหนือ	13,091	20,243	31,699	39,831	95,491	19,956
ตะวันออกเฉียงเหนือ	14,797	14,932	28,183	50,497	69,294	16,081
ใต้	15,161	26,795	51,756	72,014	109,973	29,952
ทั่วประเทศ	15,738	20,908	38,920	60,667	97,985	22,192
ปี 2541						
กลาง	21,905	33,181	41,164	78,872	114,188	33,141
เหนือ	14,555	22,060	45,028	63,685	115,541	22,667
ตะวันออกเฉียงเหนือ	15,067	17,255	25,949	34,459	100,595	18,553
ใต้	13,825	27,158	45,174	69,617	181,677	31,777

ทั่วประเทศ	15,733	22,894	37,270	59,530	134,769	24,473
ปี 2543						
กลาง	23,344	29,641	45,703	82,334	155,723	32,149
เหนือ	14,340	21,166	40,530	53,575	140,196	21,949
ตะวันออกเฉียงเหนือ	11,098	15,882	24,544	50,612	96,355	17,513
ใต้	16,638	23,884	47,844	55,053	181,410	31,850
ทั่วประเทศ	15,504	20,865	37,213	59,440	142,868	23,622

ตารางที่ 3.10 (ต่อ)

					หน่วย : บาทต่อคน	
รายการ	ต่ำกว่า ประถมศึกษา	ประถม ศึกษา	มัธยม ศึกษา	อาชีวศึกษา/ อนุปริญญา	อุดมศึกษา	เฉลี่ย ทั้งหมด
ปี 2545						
กลาง	24,014	38,523	47,459	106,835	138,612	40,068
เหนือ	13,822	23,949	46,177	52,554	98,129	24,593
ตะวันออกเฉียงเหนือ	14,542	19,800	31,253	52,082	101,592	21,571
ใต้	19,450	31,039	50,278	111,514	117,622	38,283
ทั่วประเทศ	16,709	26,065	42,627	87,094	112,054	28,541
ปี 2547						
กลาง	31,074	39,024	61,962	77,305	170,125	44,304
เหนือ	16,364	27,647	38,192	59,018	153,707	29,083
ตะวันออกเฉียงเหนือ	22,103	22,196	32,284	80,272	132,553	25,151
ใต้	26,297	43,218	60,541	96,761	162,494	51,041
ทั่วประเทศ	21,473	29,723	46,808	83,709	154,324	33,969

ที่มา : จากการสำรวจ

2) รายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเกษตรจำแนกตามระดับการศึกษา และเขตการปกครอง

จากตารางที่ 3.11 เมื่อแบ่งเขตการปกครองออกเป็นในเขตเทศบาล และนอกเขตเทศบาลแล้ว พบว่า ครัวเรือนเกษตรในเขตเทศบาลมีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีมากกว่าครัวเรือนนอกเขตเทศบาล คือ ปี 2537 2539 2541 2543 2545 และ 2547 ครัวเรือนในเขตเทศบาลมีรายได้ เฉลี่ย เท่ากับ 17,755 27,924 29,525 29,448 31,453 และ 38,520 ตามลำดับ ในขณะที่ครัวเรือนนอกเขตเทศบาลมีรายได้เฉลี่ยเท่ากับ 15,138 20,252 22,839 21,186 27,119 และ 31,686 บาท ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาตามระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนจะเห็นว่า กลุ่มหัวหน้าครัวเรือนในเขตเทศบาลก็มีรายได้เฉลี่ยมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีระดับการศึกษาเดียว

กันแต่อยู่นอกเขตเทศบาลในทุก ๆ ระดับการศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากครัวเรือนที่อยู่ในเขตเทศบาลมีความได้เปรียบในเรื่องของลักษณะโครงสร้างพื้นฐานซึ่งมีส่วนสนับสนุนทำให้รายได้เพิ่มขึ้น

ตารางที่ 3.11 รายได้ทั้งหมดจำแนกตามระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน
และเขตการปกครอง

หน่วย : บาทต่อคน

เขตการปกครอง	ต่ำกว่า ประถมศึกษา	ประถม ศึกษา	มัธยม ศึกษา	อาชีวศึกษา/ อนุปริญญา	อุดมศึกษา	เฉลี่ย ทั้งหมด
ปี 2537						
ในเขตเทศบาล	13,697	15,704	30,819	59,757	67,811	17,755
นอกเขตเทศบาล	10,151	14,757	25,712	48,677	66,190	15,138
ปี 2539						
ในเขตเทศบาล	21,085	23,158	56,947	66,550	104,164	27,924
นอกเขตเทศบาล	14,419	20,174	27,538	55,765	83,273	20,252
ปี 2541						
ในเขตเทศบาล	19,424	24,905	50,353	78,000	168,808	29,525
นอกเขตเทศบาล	14,923	22,261	30,521	49,306	115,530	22,839
ปี 2543						
ในเขตเทศบาล	15,423	22,449	51,369	62,108	167,858	29,448
นอกเขตเทศบาล	15,527	20,219	30,597	57,597	92,108	21,186
ปี 2545						
ในเขตเทศบาล	19,211	25,770	52,353	88,856	119,894	31,453
นอกเขตเทศบาล	15,973	26,207	36,974	85,134	97,736	27,119
ปี 2547						
ในเขตเทศบาล	24,395	29,780	50,953	85,377	165,291	38,520
นอกเขตเทศบาล	20,647	29,696	44,323	81,221	134,165	31,686

ที่มา : จากการสำรวจ

3) รายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเกษตรจำแนกตามระดับการศึกษา และเพศ

ของหัวหน้าครัวเรือน

จากตารางที่ 3.12 พบว่า ในช่วง 10 ปีที่ทำการศึกษานี้ ในภาพรวมแล้ว เพศหญิงมีรายได้มากกว่าเพศชาย (เพศหญิง มีรายได้ระหว่าง 15,770-34,104 บาทต่อคน) และเมื่อแยกระดับการศึกษาแล้ว จะเห็นว่า เพศหญิงจะมีรายได้สูงกว่าเพศชายในกลุ่มหัวหน้าครัวเรือนที่ได้รับการศึกษาในระดับต่ำกว่าประถมศึกษา และระดับประถมศึกษาในทุกๆ ปี ส่วนหัวหน้าครัวเรือนที่ได้รับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา ในปี 2541 และ 2545 เท่านั้น ที่เพศชายมีรายได้มากกว่าเพศหญิงแต่มากกว่าเพียงเล็กน้อย โดยในปี 2541 หัวหน้าครัวเรือนที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษา เพศชายและเพศหญิง มีรายได้เท่ากับ 37,447 บาท และ 34,829 บาทต่อคน ปี 2545 มีรายได้เท่ากับ 42,810 บาท และ 41,272 บาท ตามลำดับ ส่วนในหัวหน้าครัวเรือนที่ได้รับการศึกษาระดับอาชีวศึกษา/อนุปริญญา ก็มีเพียงปีเดียวเท่านั้นที่เพศชายมีรายได้มากกว่าเพศหญิง คือปี 2543 โดยมีเพศชายมีรายได้เท่ากับ 56,847 บาท ส่วนเพศหญิงมีรายได้เท่ากับ 48,078 บาท แต่หัวหน้าครัวเรือนที่มีการศึกษาระดับอุดมศึกษา ส่วนใหญ่แล้วเพศชายมีรายได้มากกว่าเพศหญิง

ตารางที่ 3.12 รายได้ทั้งหมดจำแนกตามระดับการศึกษา และเพศของหัวหน้าครัวเรือน

หน่วย : บาทต่อคน						
เพศ	ต่ำกว่า ประถมศึกษา	ประถม ศึกษา	มัธยม ศึกษา	อาชีวศึกษา/ อนุปริญญา	อุดมศึกษา	เฉลี่ย ทั้งหมด
ปี 2537						
เพศชาย	9,974	14,873	25,653	51,747	66,368	15,804
เพศหญิง	12,436	15,649	67,767	63,866	73,059	15,770
ปี 2539						
เพศชาย	13,930	20,763	39,254	58,028	99,222	22,400
เพศหญิง	18,400	21,641	26,405	60,826	84,580	21,259
ปี 2541						
เพศชาย	13,559	22,454	37,447	54,085	136,671	24,251
เพศหญิง	19,485	25,003	34,829	93,560	122,978	25,462
ปี 2543						
เพศชาย	13,308	20,432	35,986	59,516	140,249	23,417
เพศหญิง	19,059	22,978	61,020	58,923	161,421	24,558

ปี 2545						
เพศชาย	14,508	25,518	42,810	87,028	113,884	28,464
เพศหญิง	20,186	28,255	41,272	87,510	100,667	28,833
ปี 2547						
เพศชาย	19,642	29,176	46,477	79,419	155,515	33,929
เพศหญิง	24,198	31,661	48,919	108,378	148,333	34,104

ที่มา : จากการสำรวจ

4) รายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเกษตรจำแนกตามระดับการศึกษาและช่วงอายุของหัวหน้าครัวเรือน

จากตารางที่ 3.13 เมื่อแบ่งช่วงอายุของหัวหน้าครัวเรือนออกเป็น 5 ช่วงคือ ต่ำกว่า 30 ปี 30-39 ปี 40-49 ปี 50-59 ปี และ 60 ปีขึ้นไป พบว่า ช่วงอายุของหัวหน้าครัวเรือนต่ำกว่า 30 ปี ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยน้อยที่สุด และรายได้มากที่สุด คือช่วงอายุ 50-59 ปี หรือรายได้จะสูงขึ้นเรื่อยๆ เมื่อช่วงอายุของหัวหน้าครัวเรือนมากขึ้น นั่นคือรายได้ของครัวเรือนจะผันแปรไปตามอายุของหัวหน้าครัวเรือน แต่เมื่อถึงช่วงอายุหนึ่ง รายได้ของครัวเรือนก็จะลดลง คือช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป นอกจากนี้ รายได้มากขึ้นเมื่อระดับการศึกษาเพิ่มขึ้น โดยในปี 2547 กลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยมากที่สุด (ช่วงอายุ 50-59 ปี) เรียงตามระดับการศึกษาเท่ากับ 21,570 32,827 71,188 167,879 221,516 บาท ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากบุคคลมีอายุมากขึ้นทำให้มีประสบการณ์และทักษะในการทำงานมากขึ้น ส่งผลถึงรายได้ที่เพิ่มขึ้น แต่เมื่ออายุสูงขึ้นถึงระดับหนึ่งแล้ว จะทำให้มีประสิทธิภาพในการทำงานลดลง ซึ่งทำให้รายได้ลดลงตามไปด้วย

ตารางที่ 3.13 รายได้ทั้งหมดจำแนกตามระดับการศึกษา และช่วงอายุของหัวหน้าครัวเรือน

หน่วย : บาทต่อคน						
ช่วงอายุ	ต่ำกว่า ประถมศึกษา	ประถม ศึกษา	มัธยม ศึกษา	อาชีวศึกษา/ อนุปริญญา	อุดมศึกษา	เฉลี่ย ทั้งหมด
ปี 2537						
ต่ำกว่า 30 ปี	6,039	11,172	20,994	42,425	38,365	12,733
30-39	7,828	12,237	18,565	30,363	51,562	13,536
40-49	10,940	15,458	26,281	137,271	85,005	16,968
50-59	11,883	17,028	53,240	67,765	70,855	18,015
60 ปีขึ้นไป	11,102	15,854	34,673	49,592	-	15,193

ทั่วประเทศ	10,899	14,993	27,635	52,190	67,001	15,798
ปี 2539						
ต่ำกว่า 30 ปี	8,104	16,783	21,162	55,333	61,132	17,566
30-39	9,475	16,566	34,875	51,365	93,545	20,086
40-49	12,127	21,203	55,258	49,545	94,640	23,433
50-59	17,057	22,671	46,842	110,205	118,017	23,581
60 ปีขึ้นไป	16,814	23,285	36,570	86,634	140,238	22,370
ทั่วประเทศ	15,738	20,908	38,920	60,667	97,985	22,192

ตารางที่ 3.13 (ต่อ)

หน่วย : บาทต่อคน

ช่วงอายุ	ต่ำกว่า ประถมศึกษา	ประถม ศึกษา	มัธยม ศึกษา	อาชีวศึกษา/ อนุปริญญา	อุดมศึกษา	เฉลี่ย ทั้งหมด
ปี 2541						
ต่ำกว่า 30 ปี	7,114	18,970	24,000	49,385	138,077	21,201
30-39	10,465	18,323	30,969	47,960	64,539	21,180
40-49	13,765	23,627	28,544	54,775	101,689	24,931
50-59	15,639	25,601	68,440	124,331	318,118	29,091
60 ปีขึ้นไป	16,846	23,470	50,128	51,399	341,628	22,872
ทั่วประเทศ	15,733	22,894	37,270	59,530	134,769	24,473
ปี 2543						
ต่ำกว่า 30 ปี	8,842	21,988	20,998	105,577	109,584	23,462
30-39	10,774	17,064	30,992	49,506	88,518	20,922
40-49	18,735	21,025	32,764	56,241	131,172	24,583
50-59	15,539	22,410	46,190	67,661	233,278	25,815
60 ปีขึ้นไป	15,420	21,828	67,444	75,911	181,314	22,769
ทั่วประเทศ	15,504	20,865	37,213	59,440	142,868	23,622
ปี 2545						
ต่ำกว่า 30 ปี	7,790	21,546	30,864	134,966	192,810	28,205
30-39	10,661	20,441	33,112	73,209	80,238	24,754
40-49	14,163	26,992	46,480	75,810	119,697	31,087
50-59	17,763	29,187	50,442	148,194	123,853	30,857
60 ปีขึ้นไป	17,866	25,828	66,837	87,839	130,772	26,439
ทั่วประเทศ	16,709	26,065	42,627	87,094	112,054	28,541
ปี 2547						
ต่ำกว่า 30 ปี	13,324	26,806	35,543	57,065	121,071	33,751
30-39	14,044	23,077	35,426	61,561	97,674	27,833
40-49	19,680	30,392	45,067	63,508	136,852	35,925
50-59	21,570	32,827	71,188	167,879	221,516	38,692

ข้าว	13,029	16,240	19,703	36,204	69,657	16,351
พืชไร่/พืชผัก	19,003	21,850	35,399	65,852	44,957	22,413
ไม้ผล/ไม้ยืนต้น	18,452	29,015	48,537	56,845	112,416	31,980
ปศุสัตว์	13,596	31,350	64,982	94,750	110,984	34,535
เพาะเลี้ยงประมง	21,633	43,754	91,262	162,781	75,579	46,404
ทั่วประเทศ	15,738	20,908	38,920	60,667	97,985	22,192

ตารางที่ 3.14 (ต่อ)

หน่วย : บาทต่อคน						
ประเภท กิจกรรม	ต่ำกว่า ประถมศึกษา	ประถม ศึกษา	มัธยม ศึกษา	อาชีวศึกษา/ อนุปริญญา	อุดมศึกษา	เฉลี่ย ทั้งหมด
ปี 2541						
ข้าว	14,954	19,650	29,317	31,240	83,526	20,047
พืชไร่/พืชผัก	15,171	21,996	29,277	61,954	100,286	22,176
ไม้ผล/ไม้ยืนต้น	17,179	29,089	45,034	65,863	126,765	32,848
ปศุสัตว์	22,503	44,813	50,699	71,135	443,592	51,724
เพาะเลี้ยงประมง	15,449	41,023	77,583	124,887	153,931	45,624
ทั่วประเทศ	15,733	22,894	37,270	59,530	134,769	24,473
ปี 2543						
ข้าว	11,770	17,015	23,859	42,590	88,217	17,583
พืชไร่/พืชผัก	21,020	23,004	43,284	57,036	184,482	25,047
ไม้ผล/ไม้ยืนต้น	20,822	26,422	44,721	58,413	173,544	33,928
ปศุสัตว์	14,545	27,930	63,115	88,610	121,501	33,057
เพาะเลี้ยงประมง	14,121	38,935	28,218	72,004	170,639	41,132
ทั่วประเทศ	15,504	20,865	37,213	59,440	142,868	23,622
ปี 2545						
ข้าว	13,813	21,316	30,100	45,767	75,176	21,815
พืชไร่/พืชผัก	16,847	27,717	38,484	58,038	96,077	27,836
ไม้ผล/ไม้ยืนต้น	20,546	31,371	51,158	93,434	109,649	37,626
ปศุสัตว์	18,056	31,723	51,559	109,086	131,005	35,180
เพาะเลี้ยงประมง	21,571	50,686	88,109	242,506	200,564	64,082
ทั่วประเทศ	16,709	26,065	42,627	87,094	112,054	28,541
ปี 2547						
ข้าว	17,805	24,488	35,875	65,721	104,670	25,868
พืชไร่/พืชผัก	19,828	30,003	39,492	50,450	118,560	30,577
ไม้ผล/ไม้ยืนต้น	27,962	43,498	58,629	105,967	178,141	53,107
ปศุสัตว์	22,329	29,714	50,952	48,695	152,781	34,244
เพาะเลี้ยงประมง	26,645	43,339	69,316	131,055	181,706	60,022
ทั่วประเทศ	21,473	29,723	46,808	83,709	154,324	33,969

ที่มา : จากการสำรวจ

3.3 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตร

ในส่วนนี้เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตร ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากผลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจสังคมครัวเรือนเกษตร ปีเพาะปลูก 2538/39 2541/42 2542/43 และ 2544/45 ซึ่งผลการศึกษาเป็นดังนี้

3.3.1 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทรัพย์สินโดยรวม

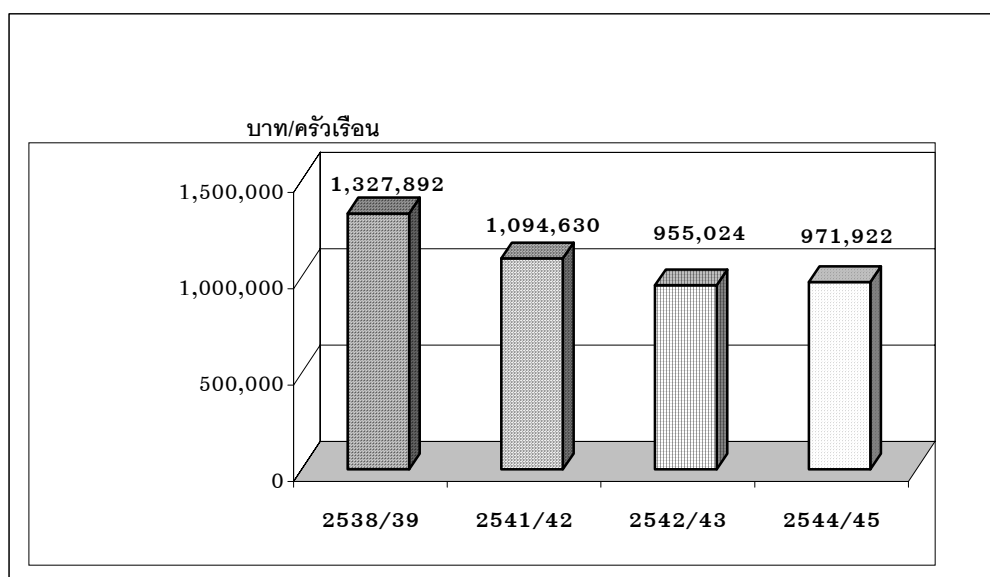
ระดับประเทศ เมื่อพิจารณามูลค่าของทรัพย์สินครัวเรือน ในช่วงปี 2538/39-2544/45 พบว่ามูลค่าของทรัพย์สินครัวเรือนเกษตรระดับประเทศลดลงจาก 1,327,892 บาท ในปี 2538/39 เป็น 971,922 บาท ในปี 2544/45 และเมื่อแยกพิจารณาองค์ประกอบของทรัพย์สินพบว่า ในปี 2538/39 ครัวเรือนมีทรัพย์สินเกษตรและทรัพย์สินนอกการเกษตร เท่ากับร้อยละ 72.62 และ 27.38 ตามลำดับ ส่วนในปี 2544/45 สัดส่วนของทรัพย์สินเกษตรลดลงเป็นร้อยละ 70 และทรัพย์สินนอกการเกษตรเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 30 (ตารางที่ 3.15 และแผนภาพที่ 3.1)

ตารางที่ 3.15 องค์ประกอบทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตร ระดับประเทศ
ปีเพาะปลูก 2538/39 - 2544/45

หน่วย : บาทต่อครัวเรือน									
รายการ	2538/39		2541/42		2542/43		2544/45		อัตราเพิ่มเฉลี่ย(%)
	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	
รวมทรัพย์สินทั้งหมด	1,327,892	100.00	1,094,630	100.00	955,024	100.00	971,922	100.00	-5.48
ทรัพย์สินเกษตร	964,372	72.62	794,120	72.55	656,059	68.70	680,332	70.00	-6.20
ทรัพย์สินนอกเกษตร	363,520	27.38	300,510	27.45	298,964	31.30	291,590	30.00	-3.69

ที่มา : จากการสำรวจ

แผนภาพที่ 3.1 แสดงมูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตร ระดับประเทศ
ปีเพาะปลูก 2538/39-2544/45

ระดับภาค เมื่อพิจารณาในระดับภาคพบว่ามูลค่าของทรัพย์สินครัวเรือนเกษตรในทุกภาคมีแนวโน้มลดลงเหมือนระดับประเทศ และภาคกลางเป็นภาคที่มีมูลค่าทรัพย์สินเกษตรและทรัพย์สินนอกการเกษตรรวมกันมากที่สุด รองลงมาคือภาคใต้ ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือมีมูลค่าทรัพย์สินเกษตรและทรัพย์สินนอกการเกษตรไม่แตกต่างกันมากนัก นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงสัดส่วนของทรัพย์สินเกษตรและทรัพย์สินนอกการเกษตรของครัวเรือนเกษตรในเกือบทุกภาคมีทิศทางที่คล้ายคลึงกัน คือ สัดส่วนทรัพย์สินเกษตรมีแนวโน้มลดลง ขณะที่สัดส่วนทรัพย์สินนอกการเกษตรมีแนวโน้มสูงขึ้น ยกเว้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่การเปลี่ยนแปลงในสัดส่วนของทรัพย์สินแต่ละประเภทมีไม่มากนัก (ตารางที่ 3.16)

ตารางที่ 3.16 องค์ประกอบทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตร ระดับภาค
ปีเพาะปลูก 2538/39 - 2544/45

หน่วย : บาทต่อครัวเรือน

รายการ	2538/39		2541/42		2542/43		2544/45		อัตราเพิ่มเฉลี่ย (%)
	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ									
รวมทรัพย์สินทั้งหมด	889,806	100.00	823,098	100.00	748,474	100.00	753,076	100.00	-2.99
ทรัพย์สินเกษตร	619,952	69.67	586,373	71.24	501,418	66.99	525,287	69.75	-3.15
ทรัพย์สินนอกเกษตร	269,854	30.33	236,725	28.76	247,056	33.01	227,789	30.25	-2.63
ภาคเหนือ									
รวมทรัพย์สินทั้งหมด	995,205	100.00	834,230	100.00	653,374	100.00	745,804	100.00	-5.52
ทรัพย์สินเกษตร	681,936	68.52	554,691	66.49	401,360	61.43	477,855	64.07	-6.82
ทรัพย์สินนอกเกษตร	313,269	31.48	279,539	33.51	252,013	38.57	267,949	35.93	-2.97
ภาคกลาง									
รวมทรัพย์สินทั้งหมด	3,228,306	100.00	2,493,903	100.00	1,982,101	100.00	1,852,900	100.00	-9.29
ทรัพย์สินเกษตร	2,529,440	78.35	1,984,309	79.57	1,462,448	73.78	1,364,587	73.65	-10.34
ทรัพย์สินนอกเกษตร	698,866	21.65	509,593	20.43	519,653	26.22	488,313	26.35	-5.84
ภาคใต้									
รวมทรัพย์สินทั้งหมด	1,447,013	100.00	999,494	100.00	1,107,910	100.00	1,188,858	100.00	-3.40
ทรัพย์สินเกษตร	1,026,260	70.92	664,406	66.47	777,757	70.20	841,785	70.81	-3.38
ทรัพย์สินนอกเกษตร	420,753	29.08	335,088	33.53	330,153	29.80	347,073	29.19	-3.43

ที่มา : จากการสำรวจ

3.3.2 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทรัพย์สินเกษตร

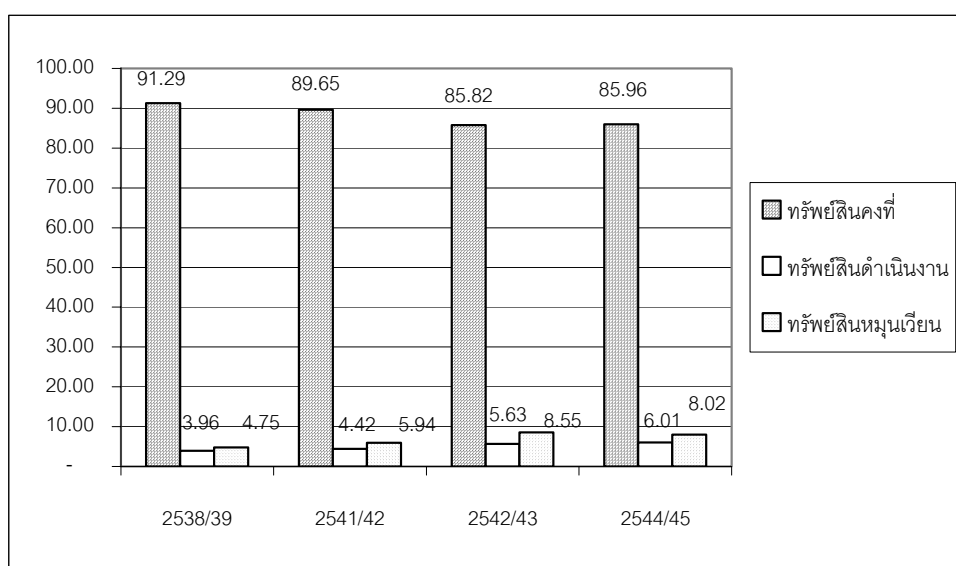
ระดับประเทศ ในปีเพาะปลูก 2544/45 มูลค่าทรัพย์สินเกษตรของครัวเรือนมีมูลค่า 680,332 บาท/ครัวเรือน ลดลงจากปีเพาะปลูก 2538/39 ประมาณ 284,040 บาท หรือลดลงประมาณร้อยละ 29.45 จากองค์ประกอบของทรัพย์สินเกษตรซึ่งประกอบไปด้วยทรัพย์สิน 3 ประเภท คือทรัพย์สินคงที่ ทรัพย์สินดำเนินการ และทรัพย์สินหมุนเวียน พบว่าทรัพย์สินคงที่เป็นทรัพย์สินที่มีมูลค่าสูงกว่าทรัพย์สินประเภทอื่น ๆ และคิดเป็นสัดส่วนสูงที่สุดคือประมาณร้อยละ 85-91 ของมูลค่าทรัพย์สินเกษตรทั้งหมด อย่างไรก็ตาม มูลค่าและสัดส่วนของทรัพย์สินดังกล่าวได้มีแนวโน้มที่ลดลงทุกปี รวมทั้งลดลงในอัตราที่ค่อนข้างสูง คืออัตราเพิ่มลดลงร้อยละ 7.23 ขณะที่ทรัพย์สินดำเนินการและทรัพย์สินหมุนเวียนซึ่งมีสัดส่วนแตกต่างกันไม่มากนักมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นโดยมีอัตราเพิ่มร้อยละ 0.99 และ 3.39 ตามลำดับ ดังข้อมูลในตารางที่ 3.17 ที่แสดงให้เห็นว่ามูลค่าทรัพย์สินคงที่ในปีเพาะปลูก 2544/45 ลดลงจากปีเพาะปลูก 2538/39 ประมาณร้อยละ 33.57 ขณะที่มูลค่าทรัพย์สินดำเนินการและทรัพย์สินหมุนเวียนสูงขึ้นประมาณร้อยละ 7.08 และ 19.12 ตามลำดับ การที่ทรัพย์สินคงที่ลดลงแต่ทรัพย์สินดำเนินการและทรัพย์สินหมุนเวียนมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นแสดงให้เห็นว่าฟาร์มมีสภาพคล่องในการดำเนินงานมากขึ้น (แผนภาพที่ 3.2)

ตารางที่ 3.17 องค์ประกอบทรัพย์สินเกษตรของครัวเรือนระดับประเทศ
ปีเพาะปลูก 2538/39 - 2544/45

หน่วย : บาทต่อครัวเรือน									
รายการ	2538/39		2541/42		2542/43		2544/45		อัตราการเปลี่ยนแปลง (%)
	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	
รวมทรัพย์สินเกษตร	964,372	100.00	794,120	100.00	656,059	100.00	680,332	100.00	-6.20
ทรัพย์สินคงที่	880,351	91.29	711,894	89.65	563,007	85.82	584,845	85.96	-7.23
ทรัพย์สินดำเนินงาน	38,201	3.96	35,064	4.42	36,968	5.63	40,906	6.01	0.99
ทรัพย์สินหมุนเวียน	45,819	4.75	47,163	5.94	56,084	8.55	54,581	8.02	3.39

ที่มา : จากการสำรวจ

แผนภาพที่ 3.2 สัดส่วนองค์ประกอบทรัพย์สินเกษตรของครัวเรือน ในระดับประเทศ

จากศึกษาในรายละเอียดของทรัพย์สินที่สำคัญแต่ละชนิดพบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ถือครองขนาดเล็กลง ทำให้ที่ดินซึ่งเป็นทรัพย์สินคงที่มีมูลค่ามากที่สุดลดลงจาก 849,150 บาทในปี 2538/39 เป็น 555,186 บาทในปี 2544/45 และสัดส่วนก็ลดลงจากร้อยละ 88.05 เป็น 81.61 ของมูลค่าทรัพย์สินเกษตรทั้งหมด นอกจากนี้ทรัพย์สินคงที่อื่นๆ ซึ่งได้แก่ โรงเรือน/ยุ้งฉาง บ่อเลี้ยงสัตว์น้ำ และบ่อบาดาล มีแนวโน้มลดลงเช่นกัน (ตารางที่ 3.18)

สำหรับทรัพย์สินดำเนินงานที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด คือ พ่อ-แม่พันธุ์ มีมูลค่าเพิ่มขึ้นจาก 1,613 บาทในปี 2538/39 เป็น 8,708 บาทในปี 2544/45 คือเพิ่มขึ้นประมาณ 7,095 บาท/ครัวเรือนหรือเพิ่มขึ้นจากสัดส่วนร้อยละ 0.17 เป็น 1.28 ของมูลค่าทรัพย์สินเกษตรทั้งหมด รองลงมาคือ รถไถ/รถแทรกเตอร์ มีมูลค่าเพิ่มขึ้นจาก 16,032 บาทในปี 2538/39 เป็น 18,421 บาทในปี 2544/45 คือเพิ่มขึ้นประมาณ 2,389 บาท/ครัวเรือน หรือเพิ่มขึ้นจากสัดส่วนร้อยละ 1.66 เป็น 2.71 ของมูลค่าทรัพย์สินเกษตรทั้งหมด ส่วนทรัพย์สินดำเนินงานอื่นๆ ที่มีมูลค่าเพิ่มขึ้นได้แก่ เครื่องสูบน้ำ/กังหัน เครื่องบดอาหารสัตว์ อุปกรณ์เลี้ยงสัตว์น้ำ อุปกรณ์พ่นยา สำหรับทรัพย์สินดำเนินงานที่มีมูลค่าลดลงคือ เครื่องสีฟัด/เครื่องพ่นยา สัตว์ใช้งาน รถอีแต่น เรือ เป็นต้น (ตารางที่ 3.18)

ในด้านของทรัพย์สินหมุนเวียน พบว่า เกษตรกรมีเงินสดในมือ/ธนาคาร เพิ่มขึ้น จาก 22,160 บาทในปีเพาะปลูก 2538/39 เป็น 27,564 บาทในปีเพาะปลูก 2544/45 หรือเพิ่มขึ้น 5,404

บาท/ครัวเรือน และสัดส่วนก็มีแนวโน้มสูงขึ้นจากร้อยละ 2.30 เป็น 4.05 ของมูลค่าทรัพย์สินเกษตรทั้งหมด ส่วนปัจจัยคงเหลืออื่นๆ เช่น ปุ๋ย ยา อาหารสัตว์ และผลผลิตพืช/สัตว์คงเหลือในฟาร์มมีมูลค่าลดลง (ตารางที่ 3.18)

ตารางที่ 3.18 ทรัพย์สินเกษตรของครัวเรือน จำแนกเป็นรายชนิด ในระดับประเทศ
ปีเพาะปลูก 2538/39 - 2544/45

หน่วย : บาทต่อครัวเรือน

รายการ	2538/39		2541/42		2542/43		2544/45		อัตราเพิ่ม เฉลี่ย(%)
	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	
รวมทรัพย์สินคงที่	880,351	91.29	711,894	89.65	563,007	85.82	584,845	85.96	-7.23
มูลค่าที่ดิน	849,150	88.05	621,622	78.28	532,666	81.19	555,186	81.61	-7.39
โรงเรียน/ยุ้งฉาง	11,445	1.19	7,480	0.94	7,685	1.17	7,689	1.13	-6.63
หังนา	na	na	1,243	0.16	1,174	0.18	970	0.14	-8.10
คอกสัตว์	na	na	2,120	0.27	2,115	0.32	4,707	0.69	32.99
บ่อเลี้ยงสัตว์น้ำ	13,884	1.44	73,328	9.23	9,593	1.46	8,151	1.20	-10.87
บ่อบาดาล	3,553	0.37	542	0.07	535	0.08	491	0.07	-28.90
อื่น ๆ การเกษตร	2,320	0.24	5,560	0.70	9,241	1.41	7,651	1.12	24.44
รวมทรัพย์สินดำเนินงาน	38,201	3.96	35,064	4.42	36,968	5.63	40,906	6.01	0.99
รถไถ/แทรกเตอร์	16,032	1.66	16,543	2.08	21,141	3.22	18,421	2.71	3.15
เครื่องสูบน้ำ/กังหัน	1,438	0.15	1,869	0.24	1,691	0.26	1,715	0.25	2.93
เครื่องเกี่ยว	na	na	431	0.05	686	0.10	818	0.12	21.64
เครื่องสีฟัด/พ่นยา	2,453	0.25	2,268	0.29	2,080	0.32	1,248	0.18	-9.94
อุปกรณ์เกษตร	1,580	0.16	444	0.06	518	0.08	507	0.07	-17.66
อุปกรณ์การกรีดยาง	na	na	186	0.02	117	0.02	177	0.03	1.45

อุปกรณ์รีดนม	90	0.01	55	0.01	122	0.02	91	0.01	1.94
เครื่องบดอาหารสัตว์/อุปกรณ์	46	0.00	52	0.01	8	0.00	235	0.03	17.97
เครื่องปั้มน้ำ, ให้น้ำและ	na	na	540	0.07	712	0.11	673	0.10	6.04
อุปกรณ์									
ฟ้อ-แม่พันธุ์	1,613	0.17	3,048	0.38	1,672	0.25	8,708	1.28	27.16
สัตว์ใช้งาน	2,667	0.28	495	0.06	692	0.11	666	0.10	-20.95
จักรยานยนต์/อีแต่น	10,607	1.10	6,745	0.85	6,185	0.94	6,197	0.91	-9.00
เรือ/รถยนต์	603	0.06	810	0.10	142	0.02	234	0.03	-18.18
อุปกรณ์เลี้ยงสัตว์น้ำ	162	0.02	340	0.04	390	0.06	219	0.03	7.12
อุปกรณ์พ่นยา	155	0.02	226	0.03	126	0.02	260	0.04	6.54
แท้งค์น้ำ/อื่นๆ	755	0.08	1,011	0.13	685	0.10	737	0.11	-1.14
รวมทรัพย์สินหมุนเวียน	45,819	4.75	47,163	5.94	56,084	8.55	54,581	8.02	3.39
เงินสดในมือ/ธนาคาร	22,160	2.30	25,058	3.16	20,092	3.06	27,564	4.05	2.68
เช็ค/ตั๋วสัญญาใช้เงิน	na	na	74	0.01	47	0.01	201	0.03	47.51
ปัจจัยคงเหลือ(ปุ๋ย/ยา/อาหารสัตว์ฯ)	182	0.02	109	0.01	820	0.12	79	0.01	-5.42
ทองเพชร	na	na	na	Na	na	na	6,238	0.92	-
มูลค่าพืช สัตว์คงเหลือ	23,477	2.43	21,602	2.72	34,989	5.33	20,318	2.99	-0.41
อื่น ๆ	na	na	319	0.04	136	0.02	181	0.03	-13.24

ที่มา : จากการสำรวจ

ระดับภาค

เมื่อพิจารณาในรายภาค พบว่ามูลค่าทรัพย์สินเกษตรของครัวเรือนในทุกภาคมีแนวโน้มลดลง และจากองค์ประกอบของทรัพย์สินเกษตร พบว่าทรัพย์สินคงที่เป็นทรัพย์สินที่มีมูลค่าสูงและคิดเป็นสัดส่วนสูงที่สุดในทุกภาค นอกจากนี้มูลค่าและสัดส่วนดังกล่าวก็มีแนวโน้มลดลงทุกปีเช่นเดียวกับภาพรวม ส่วนทรัพย์สินดำเนินงานและทรัพย์สินหมุนเวียนมีทิศทางการเปลี่ยนแปลงแตกต่างกันในแต่ละภาค กล่าวคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือมีมูลค่าทรัพย์สินดำเนินงานและทรัพย์สินหมุนเวียนเพิ่มขึ้นทั้ง 2 ประเภท ภาคกลางมีมูลค่าทรัพย์สินดำเนินงานและทรัพย์สินหมุนเวียนลดลงทั้ง 2 ประเภท ในขณะที่ภาคใต้มีมูลค่าทรัพย์สินดำเนินงานลดลงแต่ทรัพย์สินหมุนเวียนมีมูลค่าเพิ่มขึ้น ภาคกลางเป็นภาคที่ครัวเรือนมีอัตราการลดลงของมูลค่าทรัพย์สินเกษตรมากที่สุด รองลงมาคือ ภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีอัตราเพิ่มลดลงร้อยละ 10.34 , 6.82 , 3.38 และ 3.15 ตามลำดับ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงมูลค่าทรัพย์สินเกษตรแล้วก็ยังปรากฏว่าภาคกลางยังคงเป็นภาคที่มีมูลค่าทรัพย์สินเกษตรมากที่สุด ส่วนภาคเหนือมีมูลค่าทรัพย์สินเกษตรน้อยที่สุด (ตารางที่ 3.19)

ตารางที่ 3.19 องค์ประกอบทรัพย์สินเกษตรของครัวเรือน ในระดับภาค

ปีเพาะปลูก 2538/39-2544/45

หน่วย : บาทต่อครัวเรือน

รายการ	2538/39		2541/42		2542/43		2544/45		อัตราเพิ่ม
	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	เฉลี่ย (%)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ									
รวมทรัพย์สินเกษตร	619,952	100.00	586,373	100.00	501,418	100.00	525,287	100.00	-3.15
ทรัพย์สินคงที่	543,432	87.66	510,630	87.08	402,367	80.25	432,070	82.25	-4.38
ทรัพย์สินดำเนินงาน	36,545	5.89	33,264	5.67	36,600	7.30	42,930	8.17	2.52
ทรัพย์สินหมุนเวียน	39,975	6.45	42,480	7.24	62,451	12.45	50,287	9.57	5.20
ภาคเหนือ									
รวมทรัพย์สินเกษตร	681,936	100.00	554,691	100.00	401,360	100.00	477,855	100.00	-6.82
ทรัพย์สินคงที่	603,735	88.53	487,088	87.81	317,348	79.07	393,486	82.34	-8.21
ทรัพย์สินดำเนินงาน	37,038	5.43	32,289	5.82	45,770	11.40	38,287	8.01	1.53
ทรัพย์สินหมุนเวียน	41,163	6.04	35,314	6.37	38,242	9.53	46,082	9.64	1.58
ภาคกลาง									
รวมทรัพย์สินเกษตร	2,529,440	100.00	1,984,309	100.00	1,462,448	100.00	1,364,587	100.00	-10.34
ทรัพย์สินคงที่	2,383,356	94.22	1,844,356	92.95	1,346,547	92.07	1,224,497	89.73	-11.05
ทรัพย์สินดำเนินงาน	63,815	2.52	59,665	3.01	41,340	2.83	62,504	4.58	-1.93
ทรัพย์สินหมุนเวียน	82,269	3.25	80,289	4.05	74,560	5.10	77,585	5.69	-1.21

ตารางที่ 3.19 (ต่อ)

หน่วย : บาทต่อครัวเรือน

รายการ	2538/39		2541/42		2542/43		2544/45		อัตราเพิ่ม
	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	เฉลี่ย (%)
ภาคใต้									
รวมทรัพย์สินเกษตร	1,026,260	100.00	664,406	100.00	777,757	100.00	841,785	100.00	-3.38
ทรัพย์สินคงที่	967,574	94.28	595,725	89.66	714,616	91.88	765,573	90.95	-3.92
ทรัพย์สินดำเนินงาน	21,264	2.07	20,920	3.15	20,075	2.58	16,571	1.97	-3.79
ทรัพย์สินหมุนเวียน	37,422	3.65	47,760	7.19	43,066	5.54	59,641	7.09	7.33

ที่มา : จากการสำรวจ

จากศึกษาในรายละเอียดของทรัพย์สินแต่ละชนิดที่สำคัญเป็นรายภาค ปรากฏผลดังนี้

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ดินซึ่งเป็นทรัพย์สินคงที่ที่มีมูลค่ามากที่สุดของครัวเรือนในภาคนี้ ได้ลดลงจาก 524,059 บาทในปี 2538/39 เป็น 410,767 บาทในปี 2544/45 หรือลดลงจากสัดส่วนร้อยละ 84.53 เป็น 78.20 ของมูลค่าทรัพย์สินเกษตรทั้งหมด ส่วนทรัพย์สินคงที่อื่นๆ ซึ่งได้แก่ โรงเรือน/ยุ้งฉาง บ่อเลี้ยงสัตว์น้ำ และบ่อบาดาล มีแนวโน้มลดลงเช่นกัน (ตารางที่ 3.20)

ทรัพย์สินดำเนินงานที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดในภาคนี้ คือ พ่อ-แม่พันธุ์ มีมูลค่าเพิ่มขึ้นจาก 1,082 บาทในปี 2538/39 เป็น 10,466 บาทในปี 2544/45 คือเพิ่มขึ้นประมาณ 9,384 บาท/ครัวเรือน หรือเพิ่มขึ้นจากสัดส่วนร้อยละ 0.17 เป็น 1.99 ของมูลค่าทรัพย์สินเกษตรทั้งหมด รองลงมาคือ รถไถ/รถแทรกเตอร์ มีมูลค่าเพิ่มขึ้นจาก 14,062 บาทในปี 2538/39 เป็น 19,606 บาทในปี 2544/45 คือเพิ่มขึ้นประมาณ 5,544 บาท/ครัวเรือน หรือเพิ่มขึ้นจากสัดส่วนร้อยละ 2.27 เป็น 3.73 ของมูลค่าทรัพย์สินเกษตรทั้งหมด ส่วนทรัพย์สินดำเนินงานอื่นๆ ที่มีมูลค่าเพิ่มขึ้นซึ่งได้แก่ เครื่องบดอาหารสัตว์ อุปกรณ์พ่นยา มีมูลค่าเพิ่มขึ้นไม่มากนัก สำหรับทรัพย์สินดำเนินงานที่มีมูลค่าลดลง ได้แก่ เครื่องสูบน้ำ เครื่องสีฟัด/เครื่องพ่นยา อุปกรณ์รีดนม สัตว์ใช้งาน รถอีแต่นี เรือ อุปกรณ์เลี้ยงสัตว์น้ำ เป็นต้น (ตารางที่ 3.20)

ในด้านของทรัพย์สินหมุนเวียน พบว่า เกษตรกรมีเงินสดในมือ/ธนาคาร และผลผลิตพืช/สัตว์คงเหลือในฟาร์ม เพิ่มขึ้น จาก 15,078 บาท และ 24,767 บาทในปีเพาะปลูก 2538/39 เป็น 19,436 บาท และ 25,916 บาทในปีเพาะปลูก 2544/45 ตามลำดับ หรือเพิ่มขึ้นจากสัดส่วนร้อยละ

ละ 2.43 และ 3.99 เป็น 3.70 และ 4.93 ของมูลค่าทรัพย์สินเกษตรทั้งหมด ตามลำดับ ส่วนปัจจัย
คงเหลืออื่นๆ เช่น ปุ๋ย ยา อาหารสัตว์ มีมูลค่าลดลง (ตารางที่ 3.20)

ตารางที่ 3.20 ทรัพย์สินเกษตรของครัวเรือนจำแนกเป็นรายชนิด ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ปีเพาะปลูก 2538/39 - 2544/45

หน่วย : บาทต่อครัวเรือน

รายการ	2538/39		2541/42		2542/43		2544/45		อัตราเพิ่ม เฉลี่ย (%)
	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	
รวมทรัพย์สินคงที่	543,432	87.66	510,630	87.08	402,367	80.25	432,070	82.25	-4.38
มูลค่าที่ดิน	524,059	84.53	492,100	83.92	375,578	74.90	410,767	78.20	-4.71
โรงเรือน/ยุ้งฉาง	13,930	2.25	9,493	1.62	11,538	2.30	10,272	1.96	-4.60
หังนา	na	na	1,505	0.26	2,223	0.44	1,747	0.33	2.56
คอกสัตว์	na	na	1,451	0.25	854	0.17	1,993	0.38	16.34
บ่อเพาะพันธุ์/เลี้ยงสัตว์น้ำ	3,742	0.60	3,425	0.58	2,464	0.49	2,212	0.42	-8.85
บ่อบาดาล	1,293	0.21	403	0.07	234	0.05	205	0.04	-27.60
อื่น ๆ การเกษตร	408	0.07	2,252	0.38	9,477	1.89	4,875	0.93	59.52
รวมทรัพย์สินดำเนินงาน	36,545	5.89	33,264	5.67	36,600	7.30	42,930	8.17	2.52
รถไถ/แทรกเตอร์	14,062	2.27	17,260	2.94	22,270	4.44	19,606	3.73	6.65
เครื่องสูบน้ำ/กังหัน	945	0.15	833	0.14	1,059	0.21	827	0.16	-1.33
เครื่องเกี่ยว	na	na	49	0.01	35	0.01	309	0.06	97.73
เครื่องสีฟัด/พ่นยา	2,329	0.38	998	0.17	529	0.11	950	0.18	-16.43
อุปกรณ์เกษตร	867	0.14	382	0.07	432	0.09	363	0.07	-13.47
อุปกรณ์การกรีดยาง	na	na	15	0.00	na	na	33	0.01	59.07
อุปกรณ์รีดนม	130	0.02	36	0.01	93	0.02	10	0.00	-31.25
เครื่องบดอาหารสัตว์/อุปกรณ์	9	0.00	14	0.00	na	na	19	0.00	-7.19
เครื่องปั้มน้ำ, ให้น้ำและอุปกรณ์	na	na	179	0.03	184	0.04	177	0.03	-0.57
ฟ้อ-แม่พันธุ์	1,082	0.17	3,734	0.64	2,073	0.41	10,467	1.99	40.83
สัตว์ใช้งาน	3,394	0.55	757	0.13	1,282	0.26	1,330	0.25	-14.47
เรือ/รถยนต์/จักรยานยนต์/อีแต่น	12,803	2.07	8,004	1.36	7,648	1.53	8,070	1.54	-7.88
อุปกรณ์เลี้ยงสัตว์น้ำ	80	0.01	36	0.01	25	0.00	9	0.00	30.25
อุปกรณ์พ่นยา	31	0.01	53	0.01	44	0.01	50	0.01	7.97
แท้งค้ำน้ำ/อื่น ๆ	813	0.13	912	0.16	926	0.18	712	0.14	-1.57
รวมทรัพย์สินหมุนเวียน	39,975	6.45	42,480	7.24	62,451	12.45	50,287	9.57	5.20
เงินสดในมือ/ธนาคาร	15,078	2.43	15,209	2.59	14,112	2.81	19,436	3.70	3.51
เช็ค/ตั๋วสัญญาใช้เงิน	na	na	7	0.00	44	0.01	40	0.01	61.68
ปัจจัยคงเหลือ(ปุ๋ย/ยา/อาหารสัตว์ฯ)	130	0.02	123	0.02	1,162	0.23	80	0.02	1.66
ทองเพชร	na	na	na	Na	na	na	4,627	0.88	-
มูลค่าพืช สัตว์คงเหลือ	24,767	3.99	27,072	4.62	47,107	9.39	25,916	4.93	3.17
อื่น ๆ	na	na	69	0.01	27	0.01	189	0.04	53.02

ที่มา : จากการสำรวจ

ภาคเหนือ ที่ดินซึ่งเป็นทรัพย์สินคงที่ที่มีมูลค่ามากที่สุดของครัวเรือนในภาคนี้ได้มีแนวโน้มลดลงจาก 590,864 บาทในปี 2538/39 เป็น 383,435 บาทในปี 2544/45 หรือลดลงจากสัดส่วนร้อยละ 86.65 เป็น 80.24 ของมูลค่าทรัพย์สินเกษตรทั้งหมด ส่วนทรัพย์สินคงที่อื่นๆ ซึ่งได้แก่ โรงเรือน/ยุ้งฉาง บ่อเลี้ยงสัตว์น้ำ และบ่อบาดาล มีแนวโน้มลดลง (ตารางที่ 3.21)

ทรัพย์สินดำเนินงานที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดในภาคนี้ คือ พ่อ-แม่พันธุ์ มีมูลค่าเพิ่มขึ้นจาก 1,033 บาทในปี 2538/39 เป็น 5,291 บาทในปี 2544/45 คือเพิ่มขึ้นประมาณ 4,258 บาท/ครัวเรือน หรือเพิ่มขึ้นจากสัดส่วนร้อยละ 0.15 เป็น 1.11 ของมูลค่าทรัพย์สินเกษตรทั้งหมด ส่วนทรัพย์สินดำเนินงานอื่นๆ ที่มีมูลค่าเพิ่มขึ้นได้แก่ รถไถ/รถแทรกเตอร์ เครื่องสูบน้ำ เครื่องบดอาหารสัตว์ อุปกรณ์พ่นยา มีมูลค่าเพิ่มขึ้นไม่มากนัก สำหรับทรัพย์สินดำเนินงานที่มีมูลค่าลดลงได้แก่ เครื่องสีฟัด/เครื่องพ่นยา อุปกรณ์รีดนม สัตว์ใช้งาน รถอีแต๋น เรือ อุปกรณ์เลี้ยงสัตว์น้ำ เป็นต้น (ตารางที่ 3.21)

ในด้านของทรัพย์สินหมุนเวียน พบว่า เกษตรกรมีเงินสดในมือ/ธนาคาร เพิ่มขึ้นจาก 14,990 บาท ในปีเพาะปลูก 2538/39 เป็น 25,109 บาท ในปีเพาะปลูก 2544/45 หรือเพิ่มขึ้นจากสัดส่วนร้อยละ 2.20 เป็น 5.25 ของมูลค่าทรัพย์สินเกษตรทั้งหมด ส่วนปัจจัยคงเหลืออื่นๆ เช่น ปุ๋ย ยา อาหารสัตว์ และผลผลิตพืช/สัตว์คงเหลือในฟาร์มมีมูลค่าลดลง (ตารางที่ 3.21)

ตารางที่ 3.21 ทรัพย์สินเกษตรของครัวเรือนจำแนกเป็นรายชนิด ในภาคเหนือ
ปีเพาะปลูก 2538/39 - 2544/45

รายการ	2538/39		2541/42		2542/43		2544/45		อัตราเพิ่ม (%)
	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	
รวมทรัพย์สินคงที่	603,735	88.53	487,088	87.81	317,348	79.07	393,486	82.34	-8.21
มูลค่าที่ดิน	590,864	86.65	469,214	84.59	301,411	75.10	383,435	80.24	-8.36
โรงเรือน/ยุ้งฉาง	6,446	0.95	6,039	1.09	5,880	1.47	4,206	0.88	-6.33
หังนา	na	na	553	0.10	321	0.08	327	0.07	-13.82
คอกสัตว์	na	na	605	0.11	883	0.22	1,674	0.35	40.02
บ่อเลี้ยงสัตว์น้ำ	3,534	0.52	6,650	1.20	5,031	1.25	1,767	0.37	-9.15
บ่อบาดาล	2,051	0.30	393	0.07	458	0.11	820	0.17	-15.84
อื่น ๆ การเกษตร	841	0.12	3,633	0.66	3,363	0.84	1,257	0.26	9.97
รวมทรัพย์สินดำเนินงาน	37,038	5.43	32,289	5.82	45,770	11.40	38,287	8.01	1.53
รถไถ/แทรกเตอร์	21,131	3.10	20,336	3.67	30,835	7.68	21,315	4.46	1.70
เครื่องสูบน้ำ/กังหัน	1,090	0.16	1,563	0.28	1,498	0.37	1,398	0.29	4.53
เครื่องเกี่ยว	na	na	560	0.10	1,095	0.27	1,262	0.26	27.42
เครื่องสีฟัด/พ่นยา	2,516	0.37	1,124	0.20	2,498	0.62	1,462	0.31	-6.68
อุปกรณ์เกษตร	722	0.11	368	0.07	414	0.10	443	0.09	-8.14
อุปกรณ์การกรีดยาง	na	na	na	Na	na	na	8	0.00	-

หน่วย : บาทต่อครัวเรือน

อุปกรณ์รีดนม	37	0.01	22	0.00	267	0.07	16	0.00	-3.74
เครื่องบดอาหารสัตว์/อุปกรณ์	3	0.00	30	0.01	9	0.00	5	0.00	9.10
เครื่องปั้มน้ำ, ให้น้ำและอุปกรณ์	na	na	256	0.05	466	0.12	339	0.07	5.92

ตารางที่ 3.21 (ต่อ)

หน่วย : บาทต่อครัวเรือน

รายการ	2538/39		2541/42		2542/43		2544/45		อัตราเพิ่ม
	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	(%)	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	(%)
พ่อ-แม่พันธุ์	1,033	0.15	865	0.16	838	0.21	5,291	1.11	26.30
สัตว์ใช้งาน	1,034	0.15	34	0.01	na	na	36	0.01	-51.62
เรือ/รถยนต์/จักรยานยนต์/อีแต่น	8,830	1.29	6,419	1.16	7,258	1.81	5,920	1.24	-6.03
อุปกรณ์เลี้ยงสัตว์น้ำ	75	0.01	14	0.00	na	na	22	0.00	-28.27
อุปกรณ์พ่นยา	238	0.03	132	0.02	85	0.02	373	0.08	3.28
แท่งค้ำน้ำ/อื่นๆ	328	0.05	565	0.10	506	0.13	398	0.08	3.93
รวมทรัพย์สินหมุนเวียน	41,163	6.04	35,314	6.37	38,242	9.53	46,082	9.64	1.58
เงินสดในมือ/ธนาคาร	14,990	2.20	20,045	3.61	13,444	3.35	25,109	5.25	6.97
เช็ค/ตั๋วสัญญาใช้เงิน	na	na	37	0.01	8	0.00	83	0.02	49.17
ปัจจัยคงเหลือ(ปุ๋ย/ยา/อาหารสัตว์ฯ)	140	0.02	66	0.01	153	0.04	73	0.02	-7.88
ทองเพชร	na	na	na	Na	na	na	6,130	1.28	-
มูลค่าพืช สัตว์คงเหลือ	26,033	3.82	14,592	2.63	24,139	6.01	14,579	3.05	-7.72
อื่น ๆ	na	na	574	0.10	498	0.12	108	0.02	44.40

ที่มา : จากการสำรวจ

ภาคกลาง ที่ดินซึ่งเป็นทรัพย์สินคงที่มีมูลค่ามากที่สุดของครัวเรือนในภาคนี้ได้ลดลงจาก 2,267,233 บาทในปี 2538/39 เป็น 1,133,858 บาทในปี 2544/45 หรือลดลงจาก สัดส่วนร้อยละ 89.63 เป็น 83.09 ของมูลค่าทรัพย์สินเกษตรทั้งหมด ส่วนทรัพย์สินคงที่อื่นๆ ซึ่งได้แก่ โรงเรือน/ยุ้งฉาง บ่อเลี้ยงสัตว์น้ำ และบ่อบาดาล ก็มีแนวโน้มลดลง (ตารางที่ 3.22)

ทรัพย์สินดำเนินงานที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดในภาคนี้ คือ พ่อ-แม่พันธุ์ มีมูลค่าเพิ่มขึ้นจาก 3,474 บาทในปี 2538/39 เป็น 10,132 บาทในปี 2544/45 คือเพิ่มขึ้นประมาณ 6,658 บาท/ครัวเรือน หรือเพิ่มขึ้นจากสัดส่วนร้อยละ 0.14 เป็น 0.74 ของมูลค่าทรัพย์สินเกษตรทั้งหมด ส่วนทรัพย์สินดำเนินงานอื่นๆ ที่มีมูลค่าเพิ่มขึ้นซึ่งได้แก่ เครื่องสูบน้ำ อุปกรณ์รีดนม เครื่องบดอาหารสัตว์ อุปกรณ์เลี้ยงสัตว์น้ำ อุปกรณ์พ่นยา สำหรับทรัพย์สินดำเนินงานที่มีมูลค่าลดลง ได้แก่ รถไถ/รถแทรกเตอร์ เครื่องสีฟัด/เครื่องพ่นยา สัตว์ใช้งาน รถอีแต่น เรือ เป็นต้น (ตารางที่ 3.22)

ในด้านของทรัพย์สินหมุนเวียน พบว่า เกษตรกรในภาคนี้นอกจากจะมีเงินสดในมือ/ธนาคาร ลดลงแล้ว ปัจจุบันคงเหลืออื่นๆ เช่น ปุ๋ย ยา อาหารสัตว์ และผลผลิตพืช/สัตว์คงเหลือในฟาร์ม ก็มูลค่าลดลงเช่นกัน (ตารางที่ 3.22)

ตารางที่ 3.22 ทรัพย์สินเกษตรของครัวเรือนจำแนกเป็นรายชนิด ในภาคกลาง
ปีเพาะปลูก 2538/39 - 2544/45

หน่วย : บาทต่อครัวเรือน

รายการ	2538/39		2541/42		2542/43		2544/45		อัตราเพิ่ม (%)
	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	
รวมทรัพย์สินคงที่	2,383,356	94.22	1,844,356	92.95	1,346,547	92.07	1,224,497	89.73	-11.05
มูลค่าที่ดิน	2,267,233	89.63	1,327,455	66.90	1,264,807	86.49	1,133,858	83.09	-11.12
โรงเรือน/ยุ้งฉาง	13,853	0.55	6,857	0.35	2,656	0.18	9,411	0.69	-10.72
หังนา	na	na	1,983	0.10	35	0.00	137	0.01	-48.56
คอกสัตว์	na	na	6,097	0.31	3,320	0.23	18,558	1.36	55.42
บ่อเลี้ยงสัตว์น้ำ	72,896	2.88	479,605	24.17	48,037	3.28	40,442	2.96	-12.03
บ่อบาดาล	16,361	0.65	1,615	0.08	2,207	0.15	1,286	0.09	-34.44
อื่น ๆ ทางการเกษตร	13,014	0.51	20,743	1.05	25,486	1.74	20,805	1.52	9.36
รวมทรัพย์สินดำเนินงาน	63,815	2.52	59,665	3.01	41,340	2.83	62,504	4.58	-1.93
รถไถ/แทรกเตอร์	26,528	1.05	20,493	1.03	18,547	1.27	25,550	1.87	-1.63
เครื่องสูบน้ำ/กังหัน	4,236	0.17	6,379	0.32	4,897	0.33	5,620	0.41	4.27
เครื่องเกี่ยว	na	na	1,545	0.08	2,568	0.18	2,560	0.19	15.50
เครื่องสีฟัด/พ่นยา	4,513	0.18	9,375	0.47	1,912	0.13	2,419	0.18	-12.68
อุปกรณ์เกษตร	3,400	0.13	610	0.03	530	0.04	650	0.05	-25.48
อุปกรณ์การกรีดยาง	na	na	91	0.00	41	0.00	25	0.00	-33.73
อุปกรณ์รีดนม	118	0.00	195	0.01	120	0.01	566	0.04	25.05
เครื่องบดอาหารสัตว์/อุปกรณ์	236	0.01	149	0.01	40	0.00	1,546	0.11	23.53
เครื่องปั้มน้ำ, ให้น้ำและอุปกรณ์	na	na	1,763	0.09	2,703	0.18	2,668	0.20	12.47
ฟ้อ-แม่พันธุ์	3,474	0.14	3,371	0.17	1,216	0.08	10,132	0.74	12.23
สัตว์ใช้งาน	2,281	0.09	596	0.03	191	0.01	69	0.01	-44.83
เรือ/รถยนต์/จักรยานยนต์/อีแต่น	16,750	0.66	9,511	0.48	5,448	0.37	7,386	0.54	-14.57
อุปกรณ์เลี้ยงสัตว์น้ำ	341	0.01	1,937	0.10	2,112	0.14	1,163	0.09	25.82
อุปกรณ์พ่นยา	400	0.02	1,047	0.05	564	0.04	602	0.04	6.26
แท้งค์น้ำ/อื่นๆ	1,538	0.06	2,604	0.13	450	0.03	1,549	0.11	-5.36
รวมทรัพย์สินหมุนเวียน	82,269	3.25	80,289	4.05	74,560	5.10	77,585	5.69	-1.21

เงินสดในมือ/ธนาคาร	58,896	2.33	58,286	2.94	49,303	3.37	45,745	3.35	-4.31
เช็ค/ตั๋วสัญญาใช้เงิน	na	na	355	0.02	37	0.00	7	0.00	-70.75
ปัจจัยคงเหลือ(ปุ๋ย/ยา/อาหารสัตว์ฯ)	435	0.02	202	0.01	1,064	0.07	156	0.01	-9.92
ทองเพชร	na	na	na	na	na	na	10,369	0.76	-
มูลค่าพืช สัตว์คงเหลือ	22,938	0.91	21,087	1.06	24,150	1.65	21,104	1.55	-0.90
อื่น ๆ	na	na	358	0.02	6	0.00	203	0.01	8.92

ที่มา : จากการสำรวจ

ภาคใต้ มูลค่าที่ดินของครัวเรือนในภาคนี้ได้ลดลงจาก 949,078 บาทในปี 2538/39 เป็น 737,431 บาทในปี 2544/45 หรือลดลงจากสัดส่วนร้อยละ 92.48 เป็น 87.60 ของมูลค่าทรัพย์สินเกษตรทั้งหมด ส่วนทรัพย์สินคงที่อื่นๆ ซึ่งได้แก่ โรงเรือน/ยุ้งฉาง บ่อเลี้ยงสัตว์น้ำ และบ่อบาดาล ก็มีแนวโน้มลดลงเช่นกัน (ตารางที่ 3.23)

ทรัพย์สินดำเนินงานที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดในภาคนี้ คือ พ่อ-แม่พันธุ์ มีมูลค่าเพิ่มขึ้นจาก 2,459 บาทในปี 2538/39 เป็น 6,860 บาทในปี 2544/45 คือเพิ่มขึ้นประมาณ 4,401 บาท/ครัวเรือน หรือเพิ่มขึ้นจากสัดส่วนร้อยละ 0.24 เป็น 0.81 ของมูลค่าทรัพย์สินเกษตรทั้งหมด ส่วนทรัพย์สินดำเนินงานอื่นๆ ที่มีมูลค่าเพิ่มขึ้นซึ่งได้แก่ เครื่องสูบน้ำ อุปกรณ์พ่นยา สำหรับทรัพย์สินดำเนินงานที่มีมูลค่าลดลง ได้แก่ รถไถ/รถแทรกเตอร์ อุปกรณ์รถนวมเครื่องบดอาหารสัตว์ อุปกรณ์เลี้ยงสัตว์น้ำ เครื่องสีฟัด/เครื่องพ่นยา สัตว์ใช้งาน รถอีแต๋น เรือ เป็นต้น (ตารางที่ 3.23)

ในด้านของทรัพย์สินหมุนเวียน พบว่า เกษตรกรมีเงินสดในมือ/ธนาคาร เพิ่มขึ้นจาก 21,434 บาท ในปีเพาะปลูก 2538/39 เป็น 40,656 บาท ในปีเพาะปลูก 2544/45 หรือเพิ่มขึ้นจากสัดส่วนร้อยละ 2.09 เป็น 4.83 ของมูลค่าทรัพย์สินเกษตรทั้งหมด ส่วนปัจจัยคงเหลืออื่นๆ เช่น ปุ๋ย ยา อาหารสัตว์ และผลผลิตพืช/สัตว์คงเหลือในฟาร์มมีมูลค่าลดลง (ตารางที่ 3.23)

ตารางที่ 3.23 ทรัพย์สินเกษตรของครัวเรือนจำแนกเป็นรายชนิดในภาคใต้
ปีเพาะปลูก 2538/39 - 2544/45

รายการ	2538/39		2541/42		2542/43		2544/45		อัตราเพิ่ม (%)
	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	
รวมทรัพย์สินคงที่	967,574	94.28	595,725	89.66	714,616	91.88	765,573	90.95	-3.92
มูลค่าที่ดิน	949,078	92.48	581,149	87.47	701,364	90.18	737,431	87.60	-4.17
โรงเรือน/ยุ้งฉาง	9,825	0.96	3,660	0.55	2,152	0.28	2,865	0.34	-20.41
หังนา	Na	na	696	0.10	na	Na	226	0.03	6.77
คอกสัตว์	0	0.00	2,680	0.40	7,219	0.93	4,819	0.57	14.88

หน่วย : บาทต่อครัวเรือน

บ่อเลี้ยงสัตว์น้ำ	7,007	0.68	3,015	0.45	2,698	0.35	6,007	0.71	-4.83
บ่อบาดาล	1,015	0.10	166	0.03	12	0.00	122	0.01	-37.07
อื่น ๆ การเกษตร	647	0.06	4,359	0.66	1,170	0.15	14,103	1.68	56.86
รวมทรัพย์สินดำเนินงาน	21,264	2.07	20,920	3.15	20,075	2.58	16,571	1.97	-3.79
รถไถ/แทรกเตอร์	3,877	0.38	4,577	0.69	4,677	0.60	2,579	0.31	-5.30
เครื่องสูบน้ำ/กังหัน	913	0.09	1,285	0.19	956	0.12	1,296	0.15	4.99
เครื่องเกี่ยว	Na	na	391	0.06	413	0.05	68	0.01	-46.79
เครื่องสีฟัด/พ่นยา	806	0.08	1,161	0.17	7,004	0.90	729	0.09	6.93
อุปกรณ์เกษตร	3,479	0.34	597	0.09	966	0.12	954	0.11	-19.55
อุปกรณ์การกรีดยาง	Na	na	1,121	0.17	787	0.10	1,089	0.13	1.49
อุปกรณ์รีดนม	31	0.00	26	0.00	2	0.00	6	0.00	-30.79
เครื่องปั้มน้ำ, ให้น้ำและอุปกรณ์	Na	na	949	0.14	928	0.12	876	0.10	2.69

ตารางที่ 3.23 (ต่อ)

หน่วย : บาทต่อครัวเรือน

รายการ	2538/39		2541/42		2542/43		2544/45		อัตราเพิ่ม (%)
	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	
เครื่องบดอาหารสัตว์/อุปกรณ์	55	0.01	114	0.02	0	0.00	15	0.00	29.98
ฟ้อ-แม่พันธุ์	2,459	0.24	3,776	0.57	2,039	0.26	6,860	0.81	14.71
สัตว์ใช้งาน	3,493	0.34	233	0.04	223	0.03	43	0.01	-51.24
เรือ/รถยนต์/จักรยานยนต์/อีแต่น	5,039	0.49	5,873	0.88	1,154	0.15	768	0.09	-28.61
อุปกรณ์เลี้ยงสัตว์น้ำ	393	0.04	255	0.04	531	0.07	294	0.03	-2.41
อุปกรณ์พ่นยา	165	0.02	123	0.02	32	0.00	445	0.05	8.72
แท้งค์น้ำ/อื่น ๆ	555	0.05	438	0.07	363	0.05	551	0.07	-1.48
รวมทรัพย์สินหมุนเวียน	37,422	3.65	47,760	7.19	43,066	5.54	59,641	7.09	7.33
เงินสดในมือ/ธนาคาร	21,434	2.09	32,197	4.85	21,792	2.80	40,656	4.83	9.32
เช็ค/ตั๋วสัญญาใช้เงิน	na	na	73	0.01	128	0.02	1,130	0.13	155.43
ปัจจัยคงเหลือ(ปุ๋ย/ยา/อาหารสัตว์ฯ)	174	0.02	39	0.01	421	0.05	8	0.00	-32.87
ทองเพชร	na	na	Na	na	Na	na	7,694	0.91	-
มูลค่าพืช สัตว์คงเหลือ	15,814	1.54	14,734	2.22	20,643	2.65	9,903	1.18	-5.55
อื่น ๆ	na	na	717	0.11	81	0.01	250	0.03	-19.82

ที่มา : จากการสำรวจ

3.3.3 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทรัพย์สินนอกการเกษตร

ระดับประเทศ ในปีเพาะปลูก 2544/45 มูลค่าทรัพย์สินนอกการเกษตรของครัวเรือนมีมูลค่า 291,590 บาท/ครัวเรือน ลดลงจากปีเพาะปลูก 2538/39 ประมาณ 71,930 บาท จากองค์ประกอบของทรัพย์สินนอกการเกษตร พบว่าบ้าน/รั้วที่ดินอยู่อาศัยเป็นทรัพย์สินนอกการเกษตร

ที่มีมูลค่าสูงและคิดเป็นสัดส่วนสูงที่สุดคือประมาณร้อยละ 70 ของมูลค่าทรัพย์สินนอกการเกษตรทั้งหมด โดยมูลค่าของทรัพย์สินดังกล่าวก็มีแนวโน้มลดลงเล็กน้อย (อัตราเพิ่มลดลงร้อยละ 6.71) ขณะที่ทรัพย์สินนอกการเกษตรอื่นๆ ซึ่งได้แก่ จักรยานยนต์ รถยนต์ เรือ เครื่องใช้ไฟฟ้า โทรศัพท์บ้าน/มือถือ ของใช้ใน ครัวเรือนอื่นๆ มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น (ตารางที่ 3.24)

ตารางที่ 3.24 มูลค่าทรัพย์สินนอกการเกษตรของครัวเรือนเกษตร ระดับประเทศ
ปีเพาะปลูก 2538/39 - 2544/45

หน่วย : บาทต่อครัวเรือน

รายการ	2538/39		2541/42		2542/43		2544/45		อัตราเพิ่ม (%)
	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	
รวมทรัพย์สินนอกการเกษตร	363,520	100.00	300,510	100.00	298,964	100.00	291,590	100.00	-3.69
มูลค่าบ้าน/ไร่/ที่ดิน	314,365	86.48	214,925	71.52	215,150	71.97	209,748	71.93	-6.71
ที่ดินนอกการเกษตร	na	na	17,282	5.75	14,756	4.94	7,754	2.66	24.04
โรงเก็บของอื่นๆ	na	na	834	0.28	1,107	0.37	1,032	0.35	5.74
จักรยานยนต์/รถยนต์/เรือ	11,380	3.13	43,389	14.44	42,921	14.36	47,925	16.44	27.91
เครื่องใช้ไฟฟ้าในครัวเรือน	3,779	1.04	13,176	4.38	14,322	4.79	13,521	4.64	25.06
โทรศัพท์/มือถือ	792	0.22	524	0.17	521	0.17	993	0.34	2.21
ของใช้ในครัวเรือน	1,841	0.51	6,928	2.31	7,515	2.51	6,912	2.37	26.19
เครื่องมือเครื่องจักรอื่น ๆ	na	na	471	0.16	607	0.20	742	0.25	5.74
อื่น ๆ	31,362	8.63	2,979	0.99	2,065	0.69	2,963	1.02	-34.52

ที่มา : จากการสำรวจ

ระดับภาค

เมื่อพิจารณาในรายภาค พบว่ามูลค่าทรัพย์สินนอกการเกษตรของครัวเรือนในทุกภาคมีแนวโน้มลดลง จากองค์ประกอบของทรัพย์สินนอกการเกษตร จะเห็นว่า บ้าน/ไร่/ที่ดินอยู่อาศัยเป็นทรัพย์สินที่มีมูลค่าสูงและคิดเป็นสัดส่วนสูงที่สุดในทุกภาค แต่ก็มีแนวโน้มลดลงเช่นเดียวกับภาพรวม

สำหรับทรัพย์สินนอกการเกษตรอื่นๆ ซึ่งได้แก่ จักรยานยนต์ รถยนต์ เรือ เครื่องใช้ไฟฟ้า โทรศัพท์ บ้าน/มือถือ ของใช้ในครัวเรือนอื่นๆ พบว่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในทุกภาค (ตารางที่ 3.25)

ตารางที่ 3.25 มูลค่าทรัพย์สินนอกการเกษตรของครัวเรือนเกษตร ระดับภาค
ปีเพาะปลูก 2538/39 - 2544/45

หน่วย : บาทต่อครัวเรือน

รายการ	2538/39		2541/42		2542/43		2544/45		อัตราเพิ่ม
	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	(%)
ตะวันออกเฉียงเหนือ									
รวมทรัพย์สินนอกเกษตร	269,854	100.00	236,725	100.00	247,056	100.00	227,789	100.00	-2.63
มูลค่าบ้าน/รั้ว/ที่ดิน	234,140	86.77	169,683	71.68	180,145	72.92	167,596	73.58	-5.37
ที่ดินนอกการเกษตร	na	na	13,173	5.56	12,836	5.20	3,255	1.43	-39.19
โรงเก็บของอื่นๆ	na	na	427	0.18	495	0.20	344	0.15	-8.37
จักรยานยนต์/รถยนต์/เรือ	10,679	3.96	33,897	14.32	29,699	12.02	33,072	14.52	21.08
เครื่องใช้ไฟฟ้าในครัวเรือน	3,320	1.23	11,686	4.94	13,856	5.61	11,672	5.12	25.20
โทรศัพท์/มือถือ	631	0.23	255	0.11	296	0.12	669	0.29	-0.96
ของใช้ในครัวเรือน	573	0.21	5,377	2.27	7,272	2.94	5,763	2.53	50.75
เครื่องมือเครื่องจักรอื่น ๆ	na	na	280	0.12	996	0.40	597	0.26	19.69
อื่น ๆ	20,512	7.60	1,948	0.82	1,459	0.59	4,821	2.12	-24.93
เหนือ									
รวมทรัพย์สินนอกเกษตร	313,269	100.00	279,539	100.00	252,013	100.00	267,949	100.00	-2.97
มูลค่าบ้าน/รั้ว/ที่ดิน	263,190	84.01	209,816	75.06	174,282	69.16	193,334	72.15	-5.70
ที่ดินนอกการเกษตร	na	na	3,345	1.20	5,709	2.27	369	0.14	-56.19
โรงเก็บของอื่นๆ	na	na	832	0.30	380	0.15	702	0.26	-0.47

การเปลี่ยนแปลงการกระจายรายได้และทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตร

จักรยานยนต์/รถยนต์/เรือ	12,070	3.85	41,991	15.02	47,552	18.87	50,374	18.80	28.12
เครื่องใช้ไฟฟ้าในครัวเรือน	3,205	1.02	13,661	4.89	14,672	5.82	13,852	5.17	29.20
โทรศัพท์/มือถือ	857	0.27	494	0.18	629	0.25	930	0.35	0.70
ของใช้ในครัวเรือน	1,648	0.53	7,196	2.57	6,593	2.62	6,803	2.54	27.61
เครื่องมือเครื่องจักรอื่น ๆ	na	na	392	0.14	215	0.09	625	0.23	23.31
อื่น ๆ	32,300	10.31	1,812	0.65	1,982	0.79	960	0.36	-44.51
ภาคกลาง									
รวมทรัพย์สินนอกเกษตร	698,866	100.00	509,593	100.00	519,653	100.00	488,313	100.00	-5.84
มูลค่าบ้าน/ไร่/ที่ดิน	619,112	88.59	361,224	70.88	381,235	73.36	336,650	68.94	-9.66
ที่ดินนอกการเกษตร	na	na	31,551	6.19	35,064	6.75	29,541	6.05	-3.06
โรงเก็บของอื่น ๆ	na	na	2,311	0.45	3,971	0.76	3,963	0.81	16.64
จักรยานยนต์/รถยนต์/เรือ	13,114	1.88	74,442	14.61	69,243	13.32	85,371	17.48	37.46
เครื่องใช้ไฟฟ้าในครัวเรือน	6,048	0.87	16,810	3.30	14,942	2.88	18,044	3.70	20.06
โทรศัพท์/มือถือ	1,120	0.16	1,160	0.23	1,156	0.22	2,058	0.42	9.42
ของใช้ในครัวเรือน	6,608	0.95	10,586	2.08	8,964	1.72	9,430	1.93	5.98
เครื่องมือเครื่องจักรอื่น ๆ	na	na	1,256	0.25	189	0.04	1,544	0.32	23.25
อื่น ๆ	52,863	7.56	10,254	2.01	4,889	0.94	1,712	0.35	-43.81

ตารางที่ 3.25 (ต่อ)

หน่วย : บาทต่อครัวเรือน

รายการ	2538/39		2541/42		2542/43		2544/45		อัตราเพิ่ม
	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	(%)
ภาคใต้									
รวมทรัพย์สินนอกเกษตร	420,753	100.00	335,088	100.00	330,153	100.00	347,073	100.00	-3.43
มูลค่าบ้าน/รั้ว/ที่ดิน	360,461	85.67	226,933	67.72	233,109	70.61	250,779	72.26	-6.24
ที่ดินนอกการเกษตร	na	na	37,736	11.26	15,046	4.56	12,930	3.73	-27.16
โรงเก็บของอื่น ๆ	na	na	721	0.22	1,482	0.45	938	0.27	4.36
จักรยานยนต์/รถยนต์/เรือ	10,775	2.56	46,047	13.74	55,173	16.71	56,404	16.25	33.47
เครื่องใช้ไฟฟ้าในครัวเรือน	4,016	0.95	13,757	4.11	14,773	4.47	14,674	4.23	25.33
โทรศัพท์/มือถือ	875	0.21	828	0.25	496	0.15	1,114	0.32	1.36
ของใช้ในครัวเรือน	1,604	0.38	7,910	2.36	8,336	2.52	8,433	2.43	33.38
เครื่องมือเครื่องจักรอื่น ๆ	na	na	199	0.06	285	0.09	616	0.18	46.02
อื่น ๆ	43,022	10.23	958	0.29	1,453	0.44	1,185	0.34	-45.75

ที่มา : จากการสำรวจ

3.3.4 สภาพหนี้สินของครัวเรือน

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบหนี้สิน ณ 31 มีนาคม ของทุกปีเพาะปลูก ปรากฏว่าหนี้สินค้างชำระปลายปีในช่วงปี 2538/39 -2544/45 ในภาพรวมเพิ่มทุกปีขึ้นจาก 24,672 บาทในปี 2538/39 เป็น 43,415 บาทในปี 2544/45 หรือมีอัตราเพิ่มร้อยละ 9.85 และครัวเรือนในแต่ละภาคมีแนวโน้มขนาดของหนี้สินปลายปีสูงขึ้นเช่นกัน โดยภาคกลางเป็นภาคที่มีขนาดของหนี้สินปลายปีมากที่สุด คือ 65,586 บาท/ครัวเรือน รองลงมาคือ ภาคใต้ จำนวน 44,432 บาท/ครัวเรือน ภาคเหนือ 43,206 บาท/ครัวเรือน และภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีน้อยที่สุด 36,602 บาท/ครัวเรือน (ตารางที่ 3.26)

ตารางที่ 3.26 ขนาดหนี้สินของครัวเรือนเกษตร ปีเพาะปลูก 2538/39 - 2544/45

รายการ	หน่วย : บาทต่อครัวเรือน				อัตราเพิ่ม เฉลี่ย (%)
	2538/39	2541/42	2542/43	2544/45	
ประเทศ	24,672	37,019	37,231	43,415	9.85
ตะวันออกเฉียงเหนือ	16,485	28,241	28,980	36,602	14.15
เหนือ	25,824	29,440	29,540	43,206	8.23
กลาง	40,072	63,748	60,655	65,586	8.62
ใต้	33,507	50,922	54,333	44,432	5.67

ที่มา : จากการสำรวจ

จากองค์ประกอบของหนี้สินซึ่งแบ่งตามระยะเวลาการกู้ยืม พบว่าสัดส่วนของหนี้สินค้างชำระปลายปีแต่ละประเภทมีการเปลี่ยนแปลงไป โดยหนี้สินระยะปานกลางมีสัดส่วนที่ลดลง แต่หนี้สินระยะสั้นและระยะยาวมีสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นทั้งในระดับประเทศและภาค โดยในระดับประเทศสัดส่วนของหนี้สินระยะสั้น ระยะปานกลาง และระยะยาว ในปีเพาะปลูก 2538/39 คิดเป็นร้อยละ 35.73, 26.73 และ 37.54 เทียบกับร้อยละ 40.28, 19.74 และ 39.97 ในปีเพาะปลูก 2544/45 ตามลำดับ ในขณะที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนของหนี้สินระยะสั้นสูงที่สุด ส่วนภาคใต้มีสัดส่วนของหนี้สินระยะปานกลางและระยะยาวสูงที่สุด (ตารางที่ 3.27)

นอกจากนี้ สัดส่วนของหนี้สินระยะสั้นมีการเปลี่ยนแปลงมากกว่าหนี้สินระยะยาวทั้งในระดับประเทศและในระดับภาค ยกเว้นภาคเหนือที่สัดส่วนของหนี้สินระยะยาวมีการเปลี่ยนแปลงมากกว่าหนี้สินระยะสั้น คือหนี้สินระยะสั้นเปลี่ยนแปลงจากร้อยละ 40.78 เป็น 37.05 ขณะที่หนี้สินระยะยาวเปลี่ยนแปลงจาก 34.58 เป็น 46.34 (ตารางที่ 3.27)

ตารางที่ 3.27 สัดส่วนหนี้สินของครัวเรือนเกษตร จำแนกตามระยะเวลา
ปีเพาะปลูก 2538/39 - 2544/45

หน่วย : ร้อยละ

รายการ	2538 / 39	2541 / 42	2542 / 43	2544 / 45
ทั้งประเทศ				
ขนาดหนี้สิน (บาทต่อครัวเรือน)	24,672.13	37,019.35	37,230.88	43,415.34
- หนี้สินระยะสั้น ≤ 1 ปี	35.73	27.60	30.64	40.28
- หนี้สินระยะกลาง 1- 5 ปี	26.73	25.86	29.28	19.74
- หนี้สินระยะยาว > 5 ปี	37.54	46.54	40.08	39.97
ตะวันออกเฉียงเหนือ				
ขนาดหนี้สิน (บาทต่อครัวเรือน)	16,484.59	28,241.47	28,980.20	36,602.42
- หนี้สินระยะสั้น ≤ 1 ปี	46.69	35.34	41.32	50.53
- หนี้สินระยะกลาง 1- 5 ปี	22.94	22.8	23.84	18.76
- หนี้สินระยะยาว > 5 ปี	30.37	41.86	34.84	30.71
เหนือ				
ขนาดหนี้สิน (บาทต่อครัวเรือน)	25,823.94	29,439.55	29,539.58	43,206.36
- หนี้สินระยะสั้น ≤ 1 ปี	40.78	30.97	29.45	37.05
- หนี้สินระยะกลาง 1- 5 ปี	24.64	26.87	20.17	16.62
- หนี้สินระยะยาว > 5 ปี	34.58	42.16	50.38	46.34
กลาง				
ขนาดหนี้สิน (บาทต่อครัวเรือน)	40,072.00	63,748.23	60,654.96	65,586.03
- หนี้สินระยะสั้น ≤ 1 ปี	34.55	27.94	35.66	37.86
- หนี้สินระยะกลาง 1- 5 ปี	25.68	20.87	39.42	19.52
- หนี้สินระยะยาว > 5 ปี	39.77	51.19	24.92	42.62
ใต้				
ขนาดหนี้สิน (บาทต่อครัวเรือน)	33,506.91	50,922.23	54,333.27	44,431.72
- หนี้สินระยะสั้น ≤ 1 ปี	15.38	12.83	7.44	20.45
- หนี้สินระยะกลาง 1- 5 ปี	36.28	34.66	36.02	27.73

- หนี้สินระยะยาว > 5 ปี	48.34	52.51	56.54	51.82
-------------------------	-------	-------	-------	-------

ที่มา : จากการสำรวจ

สำหรับแหล่งของหนี้สินพบว่าส่วนใหญ่เป็นหนี้สินในระบบ และส่วนใหญ่จะใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน แต่ปรากฏว่ามีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ จากร้อยละ 61.59 ในปี 2538/39 เป็นร้อยละ 45.43 ในปี 2544/45 ส่วนในการค้ำประกันด้วยบุคคลและกลุ่มกลับมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ เห็นได้อย่างชัดเจนจากการใช้บุคคลค้ำจากร้อยละ 14.05 เป็น 26.41 ในระหว่างปีเพาะปลูก 2538/39-2544/45 หนี้ของเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นหนี้ที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระและบางส่วนมีการพักชำระหนี้ อันเนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายช่วยเหลือเกษตรกรผู้เป็นหนี้ (ตารางที่ 2.28)

ตารางที่ 3.28 สัดส่วนหนี้สินของครัวเรือนเกษตร จำแนกตามประเภทหนี้
ปีเพาะปลูก 2538/39 - 2544/45

รายการ	หน่วย : ร้อยละ			
	2538 / 39	2541 / 42	2542 / 43	2544 / 45
ทั้งประเทศ				
ขนาดหนี้สิน (บาทต่อครัวเรือน)	24,672.13	37,019.35	37,230.88	43,415.34
แหล่งเงินทุน				
- นอกระบบ(สถาบัน)	8.36	14.93	13.19	12.27
- ในระบบ(สถาบัน)	91.64	85.07	86.81	87.73
เหตุผลการค้างชำระ				
- ยังไม่ถึงกำหนด	76.54	76.43	82.06	70.89
- พักหนี้				15.19
- รอขาย / เสียหายและอื่น ๆ	23.46	23.57	17.94	13.92
การค้ำประกัน				
- บุคคล	14.05	20.15	21.82	26.41
- กลุ่ม	23.25	18.40	19.95	27.17
- หลักทรัพย์	61.59	60.40	56.19	45.43
- ใช้ผลผลิต	1.11	1.04	2.04	0.99
ตะวันออกเฉียงเหนือ				
ขนาดหนี้สิน (บาทต่อครัวเรือน)	16,484.59	28,241.47	28,980.20	36,602.42
จำแนกตามแหล่งเงินทุน				
- นอกระบบ(สถาบัน)	9.30	15.85	19.18	12.09
- ในระบบ(สถาบัน)	90.70	84.15	80.82	87.91

เหตุผลการค้างชำระ

- ยังไม่ถึงกำหนด	75.96	74.50	80.41	68.04
- พักหนี้				19.64
- รอขาย / เสียหายและอื่น ๆ	24.04	25.50	19.59	12.32

การค้าประกัน

- บุคคล	17.75	24.86	25.81	27.83
- กลุ่ม	35.96	24.66	25.01	34.30
- หลักทรัพย์	45.22	48.80	47.14	37.04
- ใช้ผลผลิต	1.07	1.68	2.04	0.84

ตารางที่ 3.28 (ต่อ)

หน่วย : ร้อยละ

รายการ	2538 / 39	2541 / 42	2542 / 43	2544 / 45
เหนือ				
ขนาดหนี้สิน (บาทต่อครัวเรือน)	25,823.94	29,439.55	29,539.58	43,206.36
จำแนกตามแหล่งเงินกู้				
- นอกสถาบัน	8.64	12.23	7.59	7.42
- ในสถาบัน	91.36	87.77	92.41	92.58
เหตุผลการค้างชำระ				
- ยังไม่ถึงกำหนด	67.92	78.74	88.89	74.03
- พักหนี้				15.69
- รอขาย / เสียหายและอื่น ๆ	32.08	21.26	11.11	10.28
การค้าประกัน				
- บุคคล	14.51	17.77	25.92	22.14
- กลุ่ม	23.05	20.39	19.97	31.11
- หลักทรัพย์	61.45	61.14	52.25	46.50
- ใช้ผลผลิต	0.99	0.70	1.85	0.26
กลาง				
ขนาดหนี้สิน (บาทต่อครัวเรือน)	40,072.00	63,748.23	60,654.96	65,586.03
จำแนกตามแหล่งเงินกู้				
- นอกสถาบัน	9.53	18.00	22.07	15.54
- ในสถาบัน	90.47	82.00	77.93	84.46
เหตุผลการค้างชำระ				
- ยังไม่ถึงกำหนด	79.29	74.82	75.05	70.88
- พักหนี้				8.99
- รอขาย / เสียหายและอื่น ๆ	20.71	25.18	24.95	20.13

การคำนวณ

- บุคคล	11.91	14.84	9.59	20.67
- กลุ่ม	16.90	12.54	27.90	20.06
- หลักทรัพย์	70.31	71.55	59.00	57.95
- ใช้ผลผลิต	0.88	1.07	3.51	1.32

ตารางที่ 3.28 (ต่อ)

รายการ	หน่วย : ร้อยละ			
	2538 / 39	2541 / 42	2542 / 43	2544 / 45
ใต้				
ขนาดหนี้สิน (บาทต่อครัวเรือน)	33,506.91	50,922.23	54,333.27	44,431.72
จำแนกตามแหล่งเงินกู้				
- นอกระบบ(สถาบัน)	5.31	11.82	7.74	15.56
- ในระบบ(สถาบัน)	94.69	88.18	92.26	84.44
เหตุผลการค้างชำระ				
- ยังไม่ถึงกำหนด	85.29	79.92	87.21	73.96
- พักหนี้				11.17
- รอขาย / เสียหายและอื่น ๆ	14.71	20.08	12.79	14.87
การค้ำประกัน				
- บุคคล	10.26	20.28	24.71	37.69
- กลุ่ม	11.43	12.54	1.55	11.78
- หลักทรัพย์	76.75	67.02	73.19	48.44
- ใช้ผลผลิต	1.56	0.15	0.54	2.09

ที่มา : จากการสำรวจ

บทที่ 4

ผลการศึกษา

ในบทนี้เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วนด้วยกัน คือ 1) การเปลี่ยนแปลงการกระจายรายได้ของครัวเรือนเกษตร ซึ่งประกอบด้วย การวัดการกระจายรายได้ การวิเคราะห์องค์ประกอบหรือสาเหตุของความเหลื่อมล้ำของรายได้ตามปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนเกษตร พร้อมทั้งดูการเปลี่ยนแปลงของภาวะความยากจน และ 2) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของทรัพย์สินและความมั่งคั่งของครัวเรือนเกษตร ซึ่งรายได้ที่นำมาวิเคราะห์นี้เป็นรายได้ที่สามารถนำไปใช้จ่ายใช้สอยได้จริง มาจากทุกแหล่งที่มาของรายได้ โดยแบ่งเป็น 3 แหล่งใหญ่ๆ คือ รายได้เงินสดเกษตร รายได้เงินสดนอกเกษตร และรายได้ที่ไม่เป็นเงินสด

4.1 การเปลี่ยนแปลงการกระจายรายได้

ในส่วนนี้ จะได้รายงานผลการวิเคราะห์การกระจายรายได้ของครัวเรือนเกษตรในระดับภาคและประเทศ เปรียบเทียบกันในช่วงระหว่างปี 2537-2547 โดยใช้หลักค่าสัมประสิทธิ์จินี ควบคู่ไปกับดัชนีเชอร์ร็อก เพื่อบอกถึงระดับการกระจายรายได้ ถ้าค่าสัมประสิทธิ์การกระจายรายได้มีค่าต่ำสูงมาก ก็แสดงว่า การกระจายรายได้ไม่ดี มีความเหลื่อมล้ำของรายได้มากนั่นเอง ซึ่งในส่วนนี้นอกจากแสดงด้วยค่าสัมประสิทธิ์การกระจายแล้วยังสามารถแสดงให้เห็นในรูปของแผนภาพด้วย โดยศึกษาความไม่เท่าเทียมกันตามชั้นของรายได้

4.1.1 ผลการวัดการกระจายรายได้ของครัวเรือนเกษตร

1) วัดโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย

จากตารางที่ 4.1 แสดงค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย ทั้งค่าสัมประสิทธิ์จินี และดัชนีเชอร์ร็อก ในการวัดการกระจายรายได้ของครัวเรือนเกษตรในภาพรวมทั้งประเทศและภูมิภาคต่างๆ ระหว่างปี 2537-2547 พบว่า ดัชนี ทั้ง 2 ให้ผลการวัดการกระจายรายได้ในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ การกระจายรายได้ไปยังครัวเรือนเกษตรยังไม่ดี (ค่าสัมประสิทธิ์การกระจายรายได้มีค่าต่ำสูงมาก) โดยที่ค่าสัมประสิทธิ์จินี อยู่ระหว่าง 0.4782-0.5091 และดัชนีเชอร์ร็อก อยู่ระหว่าง 0.3928-

4.479 แต่มีแนวโน้มที่ดีขึ้น คือในปี 2537 2539 และ 2541 มีความเหลื่อมล้ำลดลงจากค่าสัมประสิทธิ์จินี 0.4999 ในปี 2537 เหลือ 0.4782 ในปี 2541 ส่วนดัชนีเชอร์ร็อกก็ลดลงจาก 0.4370 ในปี 2537 เหลือ 0.3928 ในปี 2541 จะเห็นว่าพลวัตการกระจายรายได้ไม่ได้ส่งผลในทันทีทันใด แต่จะเห็นชัดในปี 2543 ค่าสัมประสิทธิ์จินีและดัชนีเชอร์ร็อก เพิ่มขึ้นเป็น 0.5091 และ 0.4479 ตามลำดับ ซึ่งมีความเหลื่อมล้ำของรายได้เพิ่มมากขึ้น และมากที่สุดในรอบ 10 ปี หลังจากนั้นก็เริ่มลดลง โดยในปี 2547 ค่าสัมประสิทธิ์จินีและดัชนีเชอร์ร็อกเหลือ 0.4801 และ 0.3954 ตามลำดับ (แผนภาพที่ 4.1)

เมื่อพิจารณาในระดับภาค พบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ มีแนวโน้มลดลง เช่นเดียวกันกับระดับประเทศ ยกเว้นภาคเหนือเท่านั้นที่มีแนวโน้มการกระจายรายได้ไม่ดีขึ้น และเมื่อเปรียบเทียบกันระหว่างภาคแล้วจะเห็นว่าส่วนใหญ่แล้วภาคกลางและภาคใต้มีความเหลื่อมล้ำมากที่สุด กล่าวคือในปี 2537 และ 2539 ภาคกลางมีความไม่เท่าเทียมกันมากกว่าภาคใต้ ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย คือค่าสัมประสิทธิ์จินีและดัชนีเชอร์ร็อก โดยในปี 2537 มีค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย เท่ากับ 0.5408 และ 0.5323 ตามลำดับ ส่วนในปี 2539 เท่ากับ 0.5211 และ 0.4905 ตามลำดับ แต่หลังจากนั้นตั้งแต่ปี 2541-2547 ภาคใต้มีความไม่เท่าเทียมกันมากที่สุด จึงน่าจะกล่าวได้ว่าความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ของครัวเรือนเกษตรทั่วประเทศนั้นมีผลมาจากความเหลื่อมล้ำของรายได้ของครัวเรือนในภาคใต้และภาคกลางเป็นสำคัญ ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะภูมิภาคดังกล่าวมีความได้เปรียบใน ความอุดมสมบูรณ์ ของดิน และระบบ น้ำชลประทาน ทำให้มีทางเลือกในการประกอบการผลิตทางการเกษตรได้มากกว่าครัวเรือนในภาคอื่นๆ

ตารางที่ 4.1 แสดงค่าสัมประสิทธิ์จินี และค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ทั้งหมด

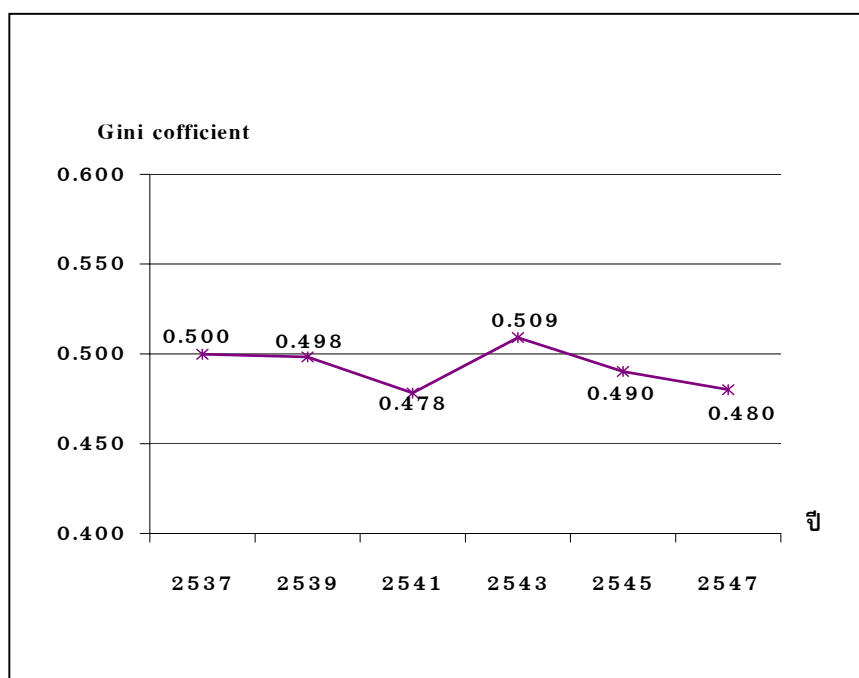
จำแนกตามภูมิภาค ระหว่างปี 2537-2547

รายการ	ปี 2537	ปี 2539	ปี 2541	ปี 2543	ปี 2545	ปี 2547
Gini coefficient						
ตะวันออกเฉียงเหนือ	0.4439	0.4461	0.4198	0.4703	0.4444	0.4364
เหนือ	0.4315	0.4453	0.4276	0.4740	0.4482	0.4578
กลาง	0.5408	0.5211	0.4934	0.5105	0.4953	0.4626
ใต้	0.5266	0.5208	0.5378	0.5318	0.5211	0.4850
ทั่วประเทศ	0.4999	0.4983	0.4782	0.5091	0.4902	0.4801
Shorrocks index						
ตะวันออกเฉียงเหนือ	0.3331	0.3374	0.2943	0.3770	0.3348	0.3219

เหนือ	0.3246	0.3373	0.3157	0.3844	0.3476	0.3579
กลาง	0.5323	0.4905	0.4398	0.4616	0.4364	0.3762
ใต้	0.4934	0.4765	0.5077	0.4927	0.4722	0.4036
ทั่วประเทศ	0.4370	0.4303	0.3928	0.4479	0.4154	0.3954

ที่มา : จากการคำนวณ

แผนภาพที่ 4.1 แสดงค่าสัมประสิทธิ์จีนิของครัวเรือนเกษตรทั่วประเทศ

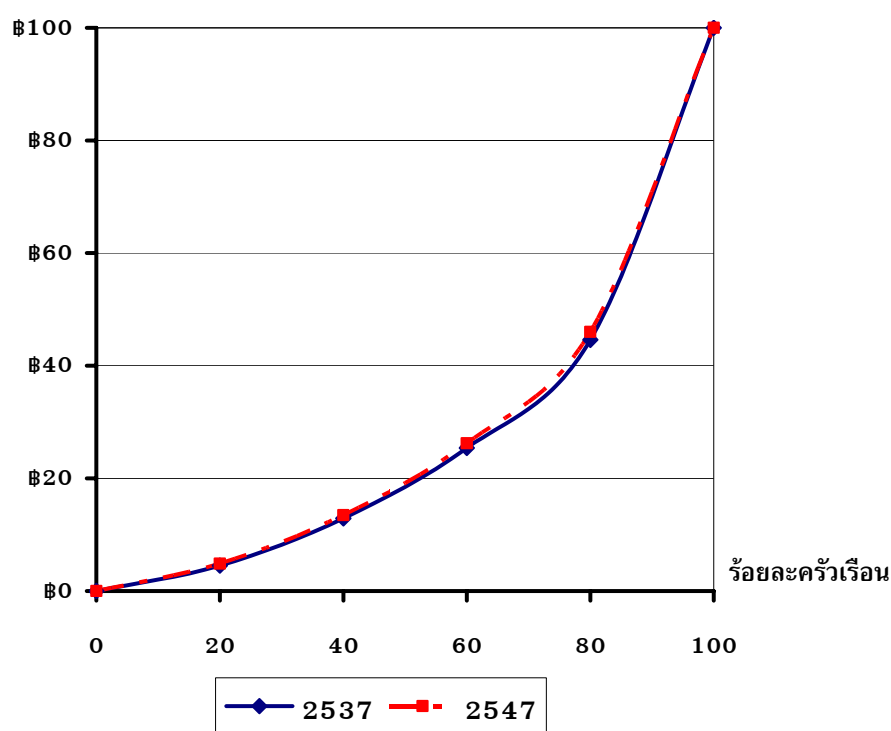
2) วัดโดยใช้เส้นโค้งลอเรนซ์

เป็นการวัดการกระจายรายได้แบบคร่าวๆ ของครัวเรือน โดยการสร้างเส้น โค้ง ลอเรนซ์ ซึ่งสร้างขึ้นมาจากการเรียงลำดับรายได้ของครัวเรือน หรือยละความถี่สะสมของครัวเรือน และรายได้ ถ้าเส้นโค้งลอเรนซ์มีความโค้งห่างจากเส้นทะแยงมุมมาก ก็แสดงว่า มีขนาดของความไม่เท่าเทียมกันมากนั่นเอง ลักษณะของเส้นลอเรนซ์ใช้ประโยชน์ในการเปรียบเทียบระดับความไม่เท่าเทียมกันในการกระจายรายได้ของสังคมเดียวกัน แต่ช่วงเวลาต่างกัน หรือช่วงเวลาเดียวกันแต่กลุ่มคนต่างกัน ซึ่งแสดงให้เห็นระดับของความไม่เท่าเทียมกันเชิงสัมพัทธ์เท่านั้น มันมิได้บ่งบอกฐานะของครัวเรือนว่าร่ำรวย หรือยากจนเพียงใดในแง่ของรายได้สัมบูรณ์ จะเห็นว่าการกระจายรายได้ของครัว

เรือนเกษตรทั่วประเทศ ระหว่างปี 2537-2547 มีการกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียมกันค่อนข้างมาก โดยเฉพาะปี 2537 แต่การกระจายรายได้จะดีขึ้น หรือมีความเท่าเทียมกันมากขึ้นในช่วงปีหลัง ๆ และมีความเท่าเทียมกันมากที่สุดในปี 2547 (แผนภาพที่ 4.2)

แผนภาพที่ 4.2 เปรียบเทียบเส้นโค้งลอเรนซ์ระหว่างปี 2537 กับ 2547

ร้อยละรายได้

เพื่อให้มองเห็นความแตกต่างชัดเจนยิ่งขึ้น จึงแสดงในลักษณะของตาราง ซึ่งจะพิจารณาเกี่ยวกับความไม่เท่าเทียมกันของฐานะทางเศรษฐกิจของบุคคลหรือครัวเรือนเช่นเดียวกัน โดยพิจารณาจากเปอร์เซ็นต์ส่วนแบ่งรายได้ที่ครัวเรือนในชั้นต่างๆ ได้รับ ในที่นี้ได้แบ่งกลุ่มครัวเรือนออกเป็น 5

กลุ่ม ๆ ละเท่าๆ กัน คือ กลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำสุด กลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้รองต่ำสุด กลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้ปานกลาง กลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้รองสูงสุด และกลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้สูงสุด เปอร์เซ็นต์ส่วนแบ่งรายได้ที่ครัวเรือนในกลุ่มต่างๆ ได้รับจะชี้ให้เห็นว่า ความไม่เท่าเทียมกันของการกระจายรายได้ในสังคม มีความแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด นั่นคือ ถ้า 20 เปอร์เซ็นต์ของครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำสุด ได้รับส่วนแบ่งรายได้เพียง 5 เปอร์เซ็นต์ของรายได้ทั้งหมด แต่ไม่ได้บอกว่า 5 เปอร์เซ็นต์ของรายได้ทั้งหมดที่กลุ่มครัวเรือนทั้ง 20 เปอร์เซ็นต์ได้รับนั้นสูงหรือต่ำในแง่ของรายได้สัมบูรณ์ ซึ่ง 5 เปอร์เซ็นต์ที่ได้รับนั้นอาจจะสูงพอที่จะทำให้ทุกคนได้บริโภคอุปโภคอย่างเพียงพอและครบถ้วน หรืออาจอยู่ในสภาพที่ขาดแคลนปัจจัยสี่ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตก็ได้

จากการศึกษา พบว่า ส่วนแบ่งรายได้ของกลุ่มครัวเรือนร้อยละ 80 ที่มีรายได้ในชั้นที่ 1-4 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยในกลุ่มครัวเรือนร้อยละ 20 ที่มีรายได้ต่ำสุด ได้รับส่วนแบ่งรายได้เพิ่มมากที่สุด คือเพิ่มขึ้นจาก ร้อยละ 4.51 ในปี 2537 เป็น 4.84 ในปี 2547 ในขณะที่ส่วนแบ่งรายได้ของกลุ่มครัวเรือนร้อยละ 20 ที่มีรายได้สูงสุด มีแนวโน้มลดลง คือจากร้อยละ 55.40 ในปี 2537 เหลือร้อยละ 54.00 ในปี 2547 นั่นคือ ช่องว่างระหว่างรายได้ของคนในภาคเกษตรด้วยกัน ได้ลดลง (ตารางที่ 4.2) เนื่องจากในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 รัฐบาลมุ่งเน้นนโยบายที่จะกระจายความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไปสู่รากหญ้าตามภูมิภาคต่างๆ

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าสัดส่วนรายได้ของกลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้สูงสุดต่อกลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำสุดมีแนวโน้มลดลงจาก 12.27 ในปี 2537 เหลือ 11.16 ในปี 2547 แต่สัดส่วนรายได้ของกลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้สูงสุดต่อต่ำสุดก็ยังแตกต่างกันมากถึง 11 เท่า ถือว่ายังไม่มีความเป็นธรรมในสังคมเกษตร (แผนภาพที่ 4.3)

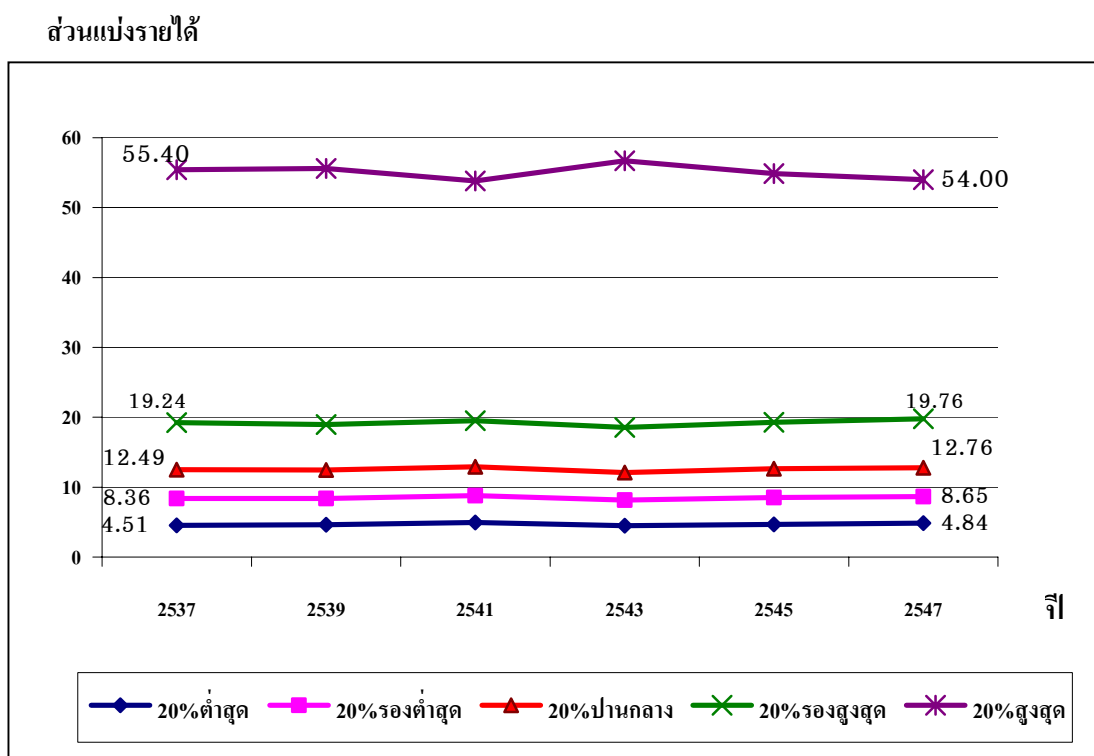
ตารางที่ 4.2 การกระจายรายได้และส่วนแบ่งรายได้ ที่ครัวเรือนในกลุ่มต่างๆ ได้รับ
ระหว่างปี 2537-2547

รายการ	2537	2539	2541	2543	2545	2547
1. สัดส่วนครัวเรือนที่มีรายได้ในชั้นต่างๆ						
1.1 ครัวเรือนร้อยละ 20 ที่มีรายได้ในชั้นต่ำสุด	4.51	4.62	4.93	4.48	4.67	4.84
1.2 ครัวเรือนร้อยละ 20 ที่มีรายได้ในชั้นรองต่ำสุด	8.36	8.37	8.79	8.17	8.53	8.65
1.3 ครัวเรือนร้อยละ 20 ที่มีรายได้ในชั้นปานกลาง	12.49	12.44	12.91	12.10	12.66	12.76
1.4 ครัวเรือนร้อยละ 20 ที่มีรายได้ในชั้นรองสูงสุด	19.24	18.95	19.53	18.55	19.29	19.76
1.5 ครัวเรือนร้อยละ 20 ที่มีรายได้ในชั้นสูงสุด	55.40	55.62	53.84	56.69	54.85	54.00

2. อัตราส่วนรายได้ของกลุ่มครัวเรือน ในชั้นสูงสุดต่อต่ำสุด	12.27	12.05	10.93	12.64	11.75	11.16
--	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ที่มา : จากการคำนวณ

แผนภาพที่ 4.3 แสดงส่วนแบ่งรายได้ของกลุ่มครัวเรือนร้อยละ 20

4.1.2 องค์ประกอบของความไม่เท่าเทียมกันของรายได้

1) องค์ประกอบทางรายได้ : วิเคราะห์โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์จินีเทียม

การวิเคราะห์องค์ประกอบทางรายได้ที่มีผลต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ของครัวเรือนเกษตรในครั้งนี ได้แบ่งรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนออกเป็น 3 แหล่งใหญ่ ตามแหล่งที่มาของรายได้ ซึ่งประกอบด้วย รายได้เงินสดเกษตร รายได้เงินสดนอกเกษตร และรายได้ที่ไม่เป็นเงินสด จากตารางที่ 4.3 แสดงค่าสัมประสิทธิ์จินี แยกตามแหล่งที่มาของรายได้ ระหว่างปี 2537-2547 พบว่า ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนทั่วประเทศส่วนใหญ่แล้ว เกิดจากรายได้เงินสดเกษตรเป็นสำคัญ ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์จินีเทียม ในปี 2537 2539 2541 2543 2545 และ 2547 เท่ากับ 0.5750 0.5906 0.5613 0.5775 0.5754 และ 0.5402 ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากกิจกรรมการเกษตรต้องอาศัยปัจจัยการผลิตและทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ซึ่งสิ่งเหล่านี้แต่ละครัวเรือนมีความแตกต่างกัน แต่เมื่อเวลาผ่านไปได้มีการพัฒนาให้มีความเท่าเทียมกันมากขึ้น

เมื่อพิจารณาครัวเรือนตามภูมิภาค พบว่า องค์ประกอบของรายได้ที่ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ของครัวเรือนเกษตรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ คือ รายได้ที่มาจากกิจกรรมนอกการเกษตร ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์จินีเทียม ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เท่ากับ 0.5772 0.5523 0.5517 0.5883 0.5252 และ 0.5104 ตามลำดับ เนื่องมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีข้อจำกัดในการผลิตทางการเกษตร ทำให้ครัวเรือนในภูมิภาคนี้หันไปพึ่งรายได้จากกิจกรรมนอกการเกษตรมากขึ้น ส่วนครัวเรือนภาคใต้ ครัวเรือนส่วนใหญ่ทำกิจกรรมการผลิตประเภทไม้ผล/ไม้ยืนต้น ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศไม่แตกต่างกันมากนัก ส่งผลให้รายได้จากการเกษตรในฟาร์มของครัวเรือนเกษตรไม่แตกต่างกัน และเป็นภาคที่เอื้อต่อการหารายได้เสริม จึงมีความแตกต่างในรายได้จากกิจกรรมนอกภาคเกษตร สำหรับครัวเรือนเกษตรในภาคกลาง องค์ประกอบของรายได้ที่ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ คือ รายได้จากการเกษตร โดยที่มีค่าสัมประสิทธิ์จินีเทียม เท่ากับ 0.6225 0.6055 0.5809 0.5901 0.5681 และ 0.5126 ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร

การผลิตทางการเกษตร จึงทำให้รายได้ที่มาจากกิจกรรมฟาร์มเป็นปัจจัยสำคัญของความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ของครัวเรือนเกษตรในภาคนี้

ตารางที่ 4.3 ค่าสัมประสิทธิ์จินิเทียม (Pseudo Factor Gini) จำแนกตามแหล่งรายได้
ปี 2537-2547

รายการ	2537	2539	2541	2543	2545	2547
ทั้งประเทศ						
รายได้เงินสดเกษตร ^{2/}	0.5750	0.5906	0.5613	0.5775	0.5754	0.5402
รายได้ไม่เป็นเงินสด ^{3/}	0.1677	0.1556	0.1116	0.1397	0.1230	0.1490

รายได้เงินสดนอกเกษตร	0.5347	0.5057	0.5157	0.5616	0.4958	0.4969
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ						
รายได้เงินสดเกษตร ^{2/}	0.4499	0.4681	0.4410	0.4880	0.4872	0.4458
รายได้ไม่เป็นเงินสด ^{3/}	0.1881	0.1572	0.1176	0.1619	0.1394	0.1480
รายได้เงินสดนอกเกษตร	0.5722	0.5523	0.5517	0.5883	0.5252	0.5104
ภาคเหนือ						
รายได้เงินสดเกษตร ^{2/}	0.4785	0.5321	0.4762	0.5352	0.5322	0.5086
รายได้ไม่เป็นเงินสด ^{3/}	0.1704	0.1551	0.1340	0.1384	0.1317	0.1239
รายได้เงินสดนอกเกษตร	0.4914	0.4680	0.4920	0.5379	0.4472	0.4923
ภาคกลาง						
รายได้เงินสดเกษตร ^{2/}	0.6225	0.6055	0.5809	0.5901	0.5681	0.5126
รายได้ไม่เป็นเงินสด ^{3/}	0.1838	0.2255	0.1680	0.1607	0.1574	0.1798
รายได้เงินสดนอกเกษตร	0.4703	0.4500	0.4020	0.4703	0.4329	0.4428
ภาคใต้						
รายได้เงินสดเกษตร ^{2/}	0.5184	0.5476	0.5590	0.5070	0.5239	0.4738
รายได้ไม่เป็นเงินสด ^{3/}	0.3340	0.2770	0.2521	0.2568	0.2592	0.3214
รายได้เงินสดนอกเกษตร	0.5846	0.5307	0.5652	0.6174	0.5631	0.5303

ที่มา : จากการคำนวณ

^{2/} : รายได้เงินสดทางพืชและสัตว์หักค่าใช้จ่ายในการลงทุนทางพืชและสัตว์ + ค่าเช่าที่ดินในการเกษตร

^{3/} : เป็นรายได้ที่ไม่เป็นตัวเงินทั้งในเกษตรและนอกเกษตร เช่น ผลผลิตที่นำมาบริโภคในครัวเรือน ผลผลิตที่ได้รับแทนค่าเช่าที่ดิน มูลค่าของสินค้าและบริการที่ได้รับเป็นส่วนหนึ่งของค่าแรง/เงินเดือน เป็นต้น

2) องค์ประกอบทางประชากร : วิเคราะห์โดยใช้ดัชนีเชอร์ร็อก

ความแปรปรวนทั้งหมดจะประกอบด้วยความแปรปรวนภายในกลุ่ม ซึ่งสามารถอธิบายถึงความไม่เท่าเทียมกันของกลุ่มย่อยต่างๆ ของแต่ละปัจจัย (ตารางผนวกที่ 4) ในขณะที่ความแปรปรวนระหว่างกลุ่มสามารถอธิบายถึงผลของแต่ละปัจจัยที่มีต่อความไม่เท่าเทียมกันของ

รายได้ ดังนั้น ในปัจจัยใดที่เมื่อมีการแบ่งประชากรออกเป็นกลุ่มย่อยแล้วก่อให้เกิดความแปรปรวนภายในกลุ่มน้อย แต่ก่อให้เกิดความแปรปรวนระหว่างกลุ่มมาก ก็แสดงว่าการแบ่งกลุ่มในลักษณะดังกล่าวมีผลเป็นอย่างมากในการกำหนดรายได้ของครัวเรือนในแต่ละกลุ่ม หรือปัจจัยที่ใช้ในการแบ่งกลุ่มดังกล่าวมีผลต่อความแตกต่างของรายได้และมีผลต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ จึงต้องทำการเปรียบเทียบร้อยละขององค์ประกอบระหว่างกลุ่มต่อความแปรปรวนทั้งหมดเพื่อจัดลำดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้จากมากไปน้อย ตามร้อยละขององค์ประกอบระหว่างกลุ่มดังกล่าว

จากการศึกษาผลกระทบของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ หรือสาเหตุของความเหลื่อมล้ำของรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเกษตร ซึ่งจะพิจารณาจากลำดับของความแปรปรวนระหว่างกลุ่มครัวเรือนเกษตร โดยหาค่าดัชนีเชอร์รีอ็อก (ตารางที่ 4.4) พบว่า ในปี 2 ปีแรก (ปี 2537 และ 2539) ปัจจัยทางด้านการกรรมการผลิต เป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้มากที่สุด (สัดส่วนความแปรปรวนระหว่างกลุ่มของรายได้ทั้งหมดของค่าดัชนีเชอร์รีอ็อกมีร้อยละ 42.67 และ 37.62 ตามลำดับ) รองลงมาคือ ปัจจัยด้าน การศึกษา (สัดส่วนความแปรปรวนระหว่างกลุ่มของรายได้ทั้งหมดของค่าดัชนีเชอร์รีอ็อกมีร้อยละ 27.13 และ 26.69 ตามลำดับ) หลังจากนั้น ปี 2541 2543 2545 และ 2547 ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้มากที่สุด คือ ปัจจัยด้านการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน (สัดส่วนความแปรปรวนระหว่างกลุ่มของรายได้ทั้งหมดของค่าดัชนีเชอร์รีอ็อกมีร้อยละ 27.44 45.40 39.76 และ 57.33 ตามลำดับ) จะเห็นว่าเมื่อเวลาผ่านไปการศึกษามีความสำคัญต่อรายได้ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ นั่นคือถ้าหัวหน้าครัวเรือนมีระดับการศึกษาที่สูงกว่าจะนำไปสู่การเรียนรู้ที่เร็วขึ้น พร้อมกับ การยอมรับเทคโนโลยีในการผลิต และการหารายได้เสริมให้กับครัวเรือน โดยมีปัจจัยทางการเกษตร ด้านอื่น ๆ เป็นปัจจัยพื้นฐาน ซึ่งส่งผลให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันของรายได้มากที่สุดตามมา

ตารางที่ 4.4 แสดงค่าดัชนีเชอร์รี่หรือระหว่างกลุ่ม จำแนกตามองค์ประกอบทางประชากร ปี 2537-2547

ปัจจัยในการแบ่งประเภท	2537			2539			2541			2543			2545			2547		
	ดัชนี เชอร์รี่	ร้อยละ	อันดับ	ดัชนี เชอร์รี่	ร้อยละ	อันดับ	ดัชนี เชอร์รี่	ร้อยละ	อันดับ	ดัชนี เชอร์รี่	ร้อยละ	อันดับ	ดัชนี เชอร์รี่	ร้อยละ	อันดับ	ดัชนี เชอร์รี่	ร้อยละ	อันดับ
ภูมิภาค	0.0361	24.18	3	0.0384	26.41	3	0.0306	17.91	4	0.0348	21.64	3	0.0365	27.59	2	0.0403	33.39	2
เขตการปกครอง	0.0025	1.67	5	0.0102	7.02	4	0.0469	27.44	2	0.0105	6.53	4	0.0025	1.89	5	0.0043	3.56	4
เพศ	0.0000	0.00	6	0.0002	0.14	6	0.0067	3.92	5	0.0002	0.12	6	0.0001	0.08	6	0.0000	0.00	6
อายุ	0.0065	4.35	4	0.0031	2.13	5	0.0002	0.12	6	0.0012	0.75	5	0.0043	3.25	4	0.0065	5.39	3
การศึกษา	0.0405	27.13	2	0.0388	26.69	2	0.0469	27.44	1	0.073	45.40	1	0.0526	39.76	1	0.0692	57.33	1
กิจกรรมการผลิต	0.0637	42.67	1	0.0547	37.62	1	0.0396	23.17	3	0.0411	25.56	2	0.0363	27.44	3	0.0004	0.33	5
รวม	0.1493	100.00		0.1454	100.00		0.1709	100.00		0.1608	100.00		0.1323	100.00		0.1207	100	

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาภาวะความยากจนของครัวเรือนเกษตรดังกล่าวข้างต้น ในที่นี้ ได้ใช้เส้นความยากจนที่ถูกกำหนดโดยสำนักประเมินผล (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2548) เพื่อใช้อ้างอิงในการหาสัดส่วนคนจนและระดับความรุนแรงของความยากจน ซึ่งจะใช้เส้นแห่งความยากจนทั้งหมด 6 ปี (ปี 2537 2539 2541 2543 2545 และ 2547) นอกจากนี้จะใช้เส้นแห่งความยากจนของแต่ละภาคมาทำการวิเคราะห์ ในที่นี้จะแบ่งออกเป็น 4 ภาค คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ ซึ่งให้ผลการวิเคราะห์ดังนี้

1) ผลการวิเคราะห์ภาวะความยากจนของครัวเรือนเกษตรทั่วประเทศ

จากตารางที่ 4.5 ผลการวิเคราะห์ภาวะความยากจนของครัวเรือนเกษตรทั่วประเทศ พบว่าจากครัวเรือนที่ได้สำรวจมาทั้งหมด ในช่วงระหว่างปี 2537-2547 พบว่า ในปี 2537-2539 (ก่อนวิกฤตเศรษฐกิจ) สัดส่วนครัวเรือนยากจนลดลง จากร้อยละ 47.49 ในปี 2537 เหลือร้อยละ 36.26 ในปี 2539 ต่อมาในปี 2541 และ 2543 (ช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ) สัดส่วนครัวเรือนยากจนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 38.06 ในปี 2541 และเพิ่มสูงที่สุดในปี 2543 เป็นร้อยละ 43.87 หลังจากนั้นสัดส่วนครัวเรือนยากจนก็เริ่มลดลงอีก โดยในปี 2545 และ 2547 เหลือร้อยละ 32.92 และ 27.14 ตามลำดับ แต่โดยรวมแล้ว สัดส่วนครัวเรือนที่ยากจนระหว่างปี 2537-2547 มีแนวโน้มลดลงในขณะเดียวกัน เมื่อนำไปคำนวณหาดัชนีชี้วัดภาวะความยากจนของครัวเรือนเกษตร โดยใช้ดัชนี FGT เพื่อวัดความรุนแรงของภาวะความยากจน พบว่าให้ผลที่สอดคล้องกัน คือ ในช่วงแรกก่อนวิกฤตเศรษฐกิจ ความรุนแรงของภาวะความยากจนลดลง (ดัชนี FGT ในปี 2537 และ 2539 มีค่าเท่ากับ 0.0946 และ 0.0589 ตามลำดับ) และเพิ่มสูงขึ้นในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในปี 2543 ความรุนแรงของความยากจนมีมากที่สุด เท่ากับ 0.0759 แล้วลดลงอีกครั้งในช่วงหลังวิกฤตเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปี 2547 มีความรุนแรงน้อยที่สุด เหลือแค่ 0.0358 นั้นหมายถึงความรุนแรงของภาวะความยากจนก็มีแนวโน้มลดลงเช่นเดียวกัน

ตารางที่ 4.5 การวิเคราะห์ความยากจนของครัวเรือนเกษตร ระหว่างปี 2537-2547

ปี	จำนวนครัวเรือน ทั้งหมด	จำนวนครัวเรือนที่ ยากจน	H-ratio	FGT-index
2537	8,869	4,212	47.49	0.0946
2539	8,665	3,142	36.26	0.0589
2541	7,822	2,977	38.06	0.0640
2543	7,055	3,095	43.87	0.0759
2545	9,760	3,213	32.92	0.0512
2547	9,575	2,599	27.14	0.0358

ที่มา : จากการคำนวณ

2) ผลการวิเคราะห์ภาวะความยากจนของครัวเรือนเกษตรจำแนกตามภูมิภาค

การวิเคราะห์ภาวะความยากจนของครัวเรือนเกษตรตามภูมิภาค ระหว่างปี 2537-2547 พบว่า มีลักษณะเดียวกันกับระดับประเทศ โดยครัวเรือนเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนครัวเรือนที่ยากจนมากที่สุด และมีแนวโน้มลดลง คือร้อยละ 20.50 ในปี 2537 เหลือร้อยละ 12.24 ในปี 2547 ของครัวเรือนเกษตรตัวอย่างในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รองลงมาคือ ครัวเรือนในภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ ซึ่งมีสัดส่วนของครัวเรือนที่ยากจนน้อยที่สุดคือร้อยละ 7.07 4.88 5.56 5.22 3.71 และ 2.19 ของครัวเรือนเกษตรตัวอย่างในภาคใต้ ในปี 2537 2539 2541 2543 2545 และ 2547 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.6 และภาคผนวกที่ 5)

เมื่อพิจารณาดัชนี FGT เพื่อวัดความรุนแรงของความยากจนของครัวเรือนในแต่ละภาค พบว่า มีลักษณะเดียวกันกับระดับประเทศ และให้ผลที่สอดคล้องกันกับสัดส่วนความยากจนในขณะเดียวกันเมื่อเวลาผ่านไป ภาวะความยากจนก็มีแนวโน้มลดลง โดยครัวเรือนเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีค่าดัชนี FGT มากที่สุดเช่นกัน เท่ากับ 0.1050 ในปี 2537 ลดลงเหลือ 0.0468 ในปี 2547 รองลงมาคือภาคเหนือ ดัชนี FGT มีค่าเท่ากับ 0.0942 ในปี 2537 เหลือ 0.0463 ในปี 2547 ภาค

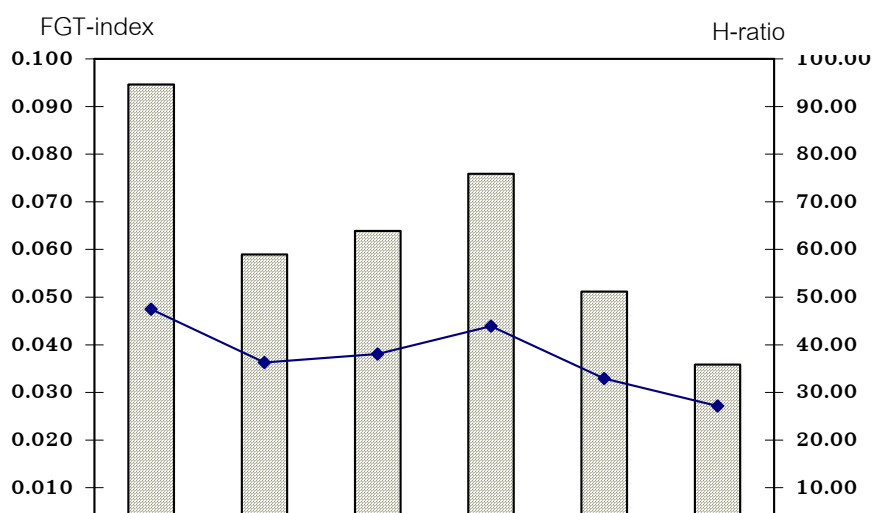
กลาง ดัชนี FGT มีค่าเท่ากับ 0.0913 ในปี 2537 เหลือ 0.0326 และภาคใต้มีความรุนแรงของความยากจนน้อยที่สุด โดยดัชนี FGT มีค่าเท่ากับ 0.0881 ในปี 2537 ลดลงเหลือ 0.0176 ในปี 2547 ซึ่งค่าดัชนี FGT มีค่ามากแสดงว่า ครัวเรือนดังกล่าวมีภาวะความยากจนหรือความรุนแรงของความยากจนมากนั่นเอง (ตารางที่ 4.6 และภาคผนวกที่ 5)

ตารางที่ 4.6 ค่า H-ratio และดัชนี FGT ในระดับภาค และประเทศ
ปี 2537 - 2547

ปี	2537	2539	2541	2543	2545	2547
H-ratio						
ตะวันออกเฉียงเหนือ	20.50	17.14	17.99	21.65	15.00	12.24
เหนือ	11.38	8.42	8.63	10.79	9.43	8.68
กลาง	8.55	5.82	5.88	6.22	4.78	4.03
ใต้	7.07	4.88	5.56	5.22	3.71	2.19
ทั้งประเทศ	47.49	36.26	38.06	43.88	32.92	27.14
FGT-index						
ตะวันออกเฉียงเหนือ	0.1050	0.0715	0.0688	0.1037	0.0614	0.0468
เหนือ	0.0942	0.0606	0.0673	0.0737	0.0599	0.0463
กลาง	0.0913	0.0561	0.0583	0.0736	0.0449	0.0326
ใต้	0.0881	0.0476	0.0616	0.0526	0.0387	0.0176
ทั้งประเทศ	0.0946	0.0589	0.0640	0.0759	0.0512	0.0358

ที่มา : จากการคำนวณ

แผนภาพที่ 4.4 แสดงค่าดัชนี FGT และ H-ratio ในระดับประเทศ

4.2 สภาพความมั่นคงด้านทรัพยากรของครัวเรือน

1) ทรัพยากรสินสุทธิตัวฟาร์ม

เมื่อพิจารณาทรัพยากรสินสุทธิตัวฟาร์ม ซึ่งได้มาจากการนำมูลค่าหนี้สินทั้งหมดหักออกจากทรัพยากรสินฟาร์มทั้งหมด ปรากฏว่า ทรัพยากรสินสุทธิตัวฟาร์มทั้งหมดเฉลี่ยต่อครัวเรือนเกษตรทั่วประเทศลดลงจาก 939,699 บาท ในปี 2538/39 เป็น 636,916 บาท ในปี 2544/45 หรือลดลง 0.32 เท่า (32.22%) ภาคกลางมีทรัพยากรสินสุทธิในปี 2544/45 มากที่สุด 1,299,001 บาท รองลงไปคือภาคใต้ 797,353 บาท ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 434,649 บาท และภาคเหนือ 434,649 บาท โดยในแต่ละภาคมีทรัพยากรสินสุทธิตัวฟาร์มลดลงจากปีเพาะปลูก 2538/39 ประมาณ 0.48 เท่า 0.20 เท่า 0.19 เท่า และ 0.34 เท่า ตามลำดับ (47.82%, 19.68%, 19.2% และ 33.75%) (ตารางที่ 4.7)

ตารางที่ 4.7 ทรัพยากรสินเกษตรสุทธิของครัวเรือน ปีเพาะปลูก 2538/39 - 2544/45

หน่วย : บาทต่อครัวเรือน				
รายการ	2538/39	2541/42	2542/43	2544/45
ทั้งประเทศ				
รวมทรัพยากรสินเกษตร	964,372	794,120	656,059	680,332
ขนาดหนี้สิน	24,672	37,019	37,231	43,415
ทรัพยากรสินเกษตรสุทธิ	939,700	757,101	618,828	636,916
ตะวันออกเฉียงเหนือ				
รวมทรัพยากรสินเกษตร	619,952	586,373	501,418	525,287
ขนาดหนี้สิน	16,485	28,241	28,980	36,602
ทรัพยากรสินเกษตรสุทธิ	603,467	558,132	472,438	488,685
เหนือ				
รวมทรัพยากรสินเกษตร	681,936	554,691	401,360	477,855

ขนาดหนี้สิน	25,824	29,440	29,540	43,206
ทรัพย์สินเกษตรสุทธิ	656,112	525,251	371,820	434,649
กลาง				
รวมทรัพย์สินเกษตร	2,529,440	1,984,309	1,462,448	1,364,587
ขนาดหนี้สิน	40,072	63,748	60,655	65,586
ทรัพย์สินเกษตรสุทธิ	2,489,368	1,920,561	1,401,793	1,299,001
ใต้				
รวมทรัพย์สินเกษตร	1,026,260	664,406	777,757	841,785
ขนาดหนี้สิน	33,507	50,922	54,333	44,432
ทรัพย์สินเกษตรสุทธิ	992,753	613,483	723,424	797,353

ที่มา : จากการสำรวจ

2) อัตราส่วนระหว่างทรัพย์สินและหนี้สิน

จากตารางที่ 4.8 เมื่อพิจารณาอัตราส่วนทางการเงิน เพื่อวัดสถานะความมั่นคงทางด้านทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตร ในปีเพาะปลูก 2544/45 อัตราส่วนระหว่างทรัพย์สินหมุนเวียน กับ หนี้สินระยะสั้น (CR) ระดับประเทศเท่ากับ 3.12 ลดลงจาก 5.20 ในปีเพาะปลูก 2538/39 ซึ่งอัตราส่วนระหว่างทรัพย์สินหมุนเวียนบวกทรัพย์สินดำเนินงานต่อหนี้สินระยะสั้นบวกหนี้สินระยะปานกลาง (IR) เท่ากับ 3.66 ลดลงจาก 5.45 ในปี 2538/39 เช่นกัน และอัตราส่วนระหว่างทรัพย์สินทั้งหมดต่อหนี้สินทั้งหมด (NCR) ก็ลดลงด้วยคือ จาก 39.09 ในปี 2538/39 เป็น 15.67 ในปี 2544/45 ถึงแม้ว่าอัตราส่วนทั้ง 3 คือ CR, IR และ NCR ในปีเพาะปลูก 2544/45 จะมีค่าลดลงจากปี 2538/39 ก็ตาม แต่ค่าทั้ง 3 ยังมีค่ามากกว่า 1 ซึ่งแสดงว่า ฟาร์มยังคงมีฐานะและความมั่นคงทางด้านการคลัง และทรัพย์สินอยู่ในเกณฑ์ใช้ได้มีสภาพคล่อง สามารถชำระหนี้สินทั้งหมดที่มีอยู่ได้ทั้งในระยะสั้น ระยะปานกลาง และระยะยาว

อัตราส่วนแสดงการเปรียบเทียบระหว่างหนี้สินทั้งหมดต่อทรัพย์สินทุนสุทธิ ในปี 2544/45 เท่ากับ 0.07 เพิ่มขึ้นจาก 0.03 ในปี 2538/39 ค่าที่ได้มากกว่า 0 แสดงให้เห็นว่า ฟาร์มยังคงมีทรัพย์สินมากกว่าหนี้สิน แต่หนี้สินมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทุกปี และเมื่อดูอัตราส่วนระหว่างทรัพย์สินสุทธิต่อทรัพย์สินฟาร์มทั้งหมด พบว่ามีค่าไม่เปลี่ยนแปลงมาก คือ จาก 0.97 ในปี 2538/39 เป็น 0.94 ในปี 2544/45 ซึ่งมีค่าใกล้เคียงกับปี 2541/42 และปี 2542/43 คือ 0.95 และ 0.94 ตามลำดับ ค่าที่ได้มากกว่า 0 แสดงว่าฟาร์มมีฐานะความมั่นคงด้านทรัพย์สินค่อนข้างดี เพราะมีมูลค่าของทรัพย์สินทั้งหมดมากกว่าหนี้สินทั้งหมดเนื่องจากทรัพย์สินทุนสุทธิ เท่ากับ ทรัพย์สินเกษตรทั้งหมด หักด้วยหนี้สินทั้งหมด

เมื่อพิจารณาอัตราส่วนทางการเงินในระดับภาค จะพบว่า CR ,IR และ NCR ลดลงทุกภาค ยกเว้นภาคใต้ที่มีค่า IR สูงขึ้น เนื่องจากในปี 2544/45 มูลค่ารวมของทรัพย์สินหมุนเวียนและทรัพย์สินดำเนินงานสูงขึ้นมากกว่ามูลค่ารวมของหนี้สินระยะสั้นและระยะปานกลาง ส่งผลให้ค่า IR ของภาคใต้สูงขึ้นกว่าค่า IR ในปี 2538/39 (ตารางที่ 4.8)

ตารางที่ 4.8 แสดงดัชนีชี้วัดระหว่างทรัพย์สินและหนี้สิน จำแนกเป็นภาค ประเทศ
ปีเพาะปลูก 2538/39- 2544/45

รายการ	2538/39	2541/42	2542/43	2544/45
ทรัพย์สินหมุนเวียน / หนี้สินระยะสั้น				
ทั่วประเทศ	5.20	4.62	4.92	3.12
ตะวันออกเฉียงเหนือ	5.19	4.26	5.22	2.72
เหนือ	3.91	3.87	4.40	2.88
กลาง	5.94	4.51	3.45	3.12
ใต้	7.26	7.31	10.66	6.56
(ทรัพย์สินดำเนินงาน + หมุนเวียน) / (หนี้สินระยะสั้น + ปานกลาง)				
ทั่วประเทศ	5.45	4.15	4.17	3.66
ตะวันออกเฉียงเหนือ	6.67	4.61	5.25	3.68
เหนือ	4.63	3.97	5.73	3.64
กลาง	6.05	4.50	2.54	3.72
ใต้	3.39	2.84	2.67	3.56
ทรัพย์สินเกษตร / หนี้สิน				
ทั่วประเทศ	39.09	21.45	17.62	15.67
ตะวันออกเฉียงเหนือ	37.61	20.76	17.30	14.35
เหนือ	26.41	18.84	13.59	11.06
กลาง	63.12	31.13	24.11	20.81

ใต้	30.63	13.05	14.31	18.95
ทรัพย์สินทั้งหมด / ทรัพย์สินสุทธิเกษตร				
ทั่วประเทศ	0.03	0.05	0.06	0.07
ตะวันออกเฉียงเหนือ	0.03	0.05	0.06	0.07
เหนือ	0.04	0.06	0.08	0.10
กลาง	0.02	0.03	0.04	0.05
ใต้	0.03	0.08	0.08	0.06
ทรัพย์สินสุทธิเกษตร / ทรัพย์สินเกษตร				
ทั่วประเทศ	0.97	0.95	0.94	0.94
ตะวันออกเฉียงเหนือ	0.97	0.95	0.94	0.93
เหนือ	0.96	0.95	0.93	0.91
กลาง	0.98	0.97	0.96	0.95
ใต้	0.97	0.92	0.93	0.95

ที่มา : จากการคำนวณ

บทที่ 5

สรุป ปัญหาและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

การพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมในช่วงที่ผ่านมาแม้จะก่อให้เกิดการขยายตัวในเศรษฐกิจมวลรวมของประเทศและการขยายตัวของเศรษฐกิจภาคการเกษตร แต่สัดส่วนความสำคัญของภาคการเกษตรนั้นกลับมีลดน้อยถอยลงไปพร้อม ๆ กับการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจนอกภาคการเกษตร จากปัจจัยดังกล่าวนอกจากจะส่งผลกระทบต่อ การปรับตัวและการเคลื่อนย้ายทรัพยากรการผลิต เช่น ที่ดินและแรงงาน จากภาคเศรษฐกิจที่มีอัตราการเจริญเติบโตช้าไปสู่ภาคเศรษฐกิจที่มีอัตราการเจริญเติบโตที่สูงกว่าแล้ว ยังได้นำไปสู่ภาวะความแตกต่างในรายได้ของประชากรตามมา ในภาคการเกษตร นอกจากมีความแตกต่างในรายได้ของเกษตรกรและทรัพยากรในครัวเรือนที่มีความแตกต่างกันแล้ว ระดับการศึกษา ทำให้ที่ตั้งของครัวเรือน และสภาพแวดล้อมในการผลิตที่ต่างกัน มีส่วนสำคัญต่อชนิดของกิจกรรมในการผลิต ย่อมทำให้โอกาสในการสร้างรายได้ทั้งจากการเกษตรในฟาร์ม และจากการเกษตรนอกฟาร์มของครัวเรือนเกษตรกรแตกต่างกันไป

จากผลการศึกษาการเปลี่ยนแปลงการกระจายรายได้และทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกร ในช่วงระหว่างปี 2537-2547 สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

โครงสร้างรายได้ของครัวเรือนเกษตรกรโดยทั่วไปมีรายได้ส่วนใหญ่มาจาก 3 แหล่งรายได้ คือ รายได้เงินสดเกษตรกร รายได้เงินสดนอกเกษตรกร และ รายได้ที่ไม่เป็นเงินสด และรายได้ทั้ง 3 แหล่งเพิ่มมากขึ้นเมื่อเวลาผ่านไป ทั้งนี้สัดส่วนของรายได้เงินสดเกษตรกรต่อรายได้เงินสดนอกการเกษตร มีแนวโน้มลดลง โดยครัวเรือนเกษตรกรภาคกลางมีรายได้ทั้งหมดเฉลี่ยต่อคนมากที่สุด รองลงมาคือ ภาคใต้ ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีรายได้น้อยที่สุด

เมื่อวัดการกระจายรายได้ของครัวเรือนเกษตรกรในแต่ละภาค โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์จีนิ และค่าดัชนีเชอร์ล็อก พบว่าค่าดัชนีทั้ง 2 ให้ผลในลักษณะเดียวกันคือ ใน 2 ปีแรก (ปี 2537 และ 2539) ครัวเรือนในภาคกลางมีความไม่เท่าเทียมกันของการกระจายรายได้มากที่สุด รองลงมาคือภาคใต้ ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความไม่เท่าเทียมกันของการกระจายรายได้น้อยที่สุด ส่วนใน 4 ปีหลัง (ปี 2541 2543 2545 และ 2547) ภาคใต้กลับมีความไม่เท่าเทียมกันของการกระจายรายได้มากที่สุด รองลงมาคือ ภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งประเทศนั้นมีผลมาจากความไม่เท่าเทียมกันของการกระจายรายได้ของครัวเรือนเกษตรกรในภาคใต้และภาคกลางเป็นสำคัญ

แต่อย่างไรก็ตาม ความไม่เท่าเทียมกันของการกระจายรายได้ หรือความเหลื่อมล้ำของรายได้ของครัวเรือนเกษตรระหว่างปี 2537-2547 มีแนวโน้มลดลง ในขณะเดียวกันเมื่อแบ่งครัวเรือนออกเป็น 5 กลุ่มเท่า ๆ กัน เรียงตามลำดับรายได้ กลุ่มของครัวเรือนในชั้นต่ำสุด มีส่วนแบ่งรายได้เพิ่มมากขึ้น ในขณะที่ ส่วนแบ่งรายได้ที่ครัวเรือนในชั้นสูงสุดได้รับลดลง (ช่องว่างระหว่างรายได้ลดลง) อย่างไรก็ตาม อัตราส่วนรายได้ของกลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้สูงสุดต่อต่ำสุดก็ยังแตกต่างกันมากถึง 11 เท่า ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับการกระจายรายได้ที่ไม่ควรจะเหลื่อมล้ำจนเกินไปของสังคมมีมานานแล้ว ในช่วงประมาณ 300-400 ปีก่อนคริสตกาล นักปราชญ์ชาวกรีกชื่อ เพลโต (Plato) เคยกล่าวไว้ว่า “ในสังคมอุดมคติ รายได้ของคนที่ยากจนที่สุดไม่ควรเกินกว่า 4 เท่าของคนที่ยากจนที่สุด”^{4/}

จากการศึกษาองค์ประกอบของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเกษตร ด้วยค่าสัมประสิทธิ์จีนิ่เทียม เพื่อหาสาเหตุของความไม่เท่าเทียมกันขององค์ประกอบทางด้านรายได้ โดยแยกตามแหล่งที่มาของรายได้ระหว่างปี 2537-2547 พบว่าความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนทั่วประเทศส่วนใหญ่แล้ว เกิดจากรายได้เงินสดเกษตรเป็นสำคัญ ทั้งนี้เนื่องจากกิจกรรมการเกษตรต้องอาศัยปัจจัยการผลิตและทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ซึ่งสิ่งเหล่านี้แต่ละครัวเรือนมีความแตกต่างกัน แต่เมื่อเวลาผ่านไปได้มีการพัฒนาให้มีความเท่าเทียมกันมากขึ้น

นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีเชอร์รี่ร็อก เพื่อหาองค์ประกอบทางด้านประชากรที่มีผลต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้หรือสาเหตุของความเหลื่อมล้ำของรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเกษตร โดยจะพิจารณาจากลำดับของความแปรปรวนระหว่างกลุ่มครัวเรือนเกษตร พบว่าใน 2 ปีแรก (ปี 2537 และ 2539) ปัจจัยทางด้านกิจกรรมการผลิต เป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้มากที่สุด รองลงมาคือ ปัจจัยด้านการศึกษา หลังจากนั้น ปี 2541 2543 2545 และ 2547 ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้มากที่สุด คือ ปัจจัยด้านระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน จะเห็นว่าเมื่อเวลาผ่านไปการศึกษามีความสำคัญต่อรายได้ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ นั่นคือถ้าหัวหน้าครัวเรือนมีระดับการศึกษาที่สูงกว่าจะนำไปสู่การเรียนรู้ที่เร็วขึ้น พร้อม ๆ กับการยอมรับเทคโนโลยีในการผลิต และการหารายได้เสริมให้กับครัวเรือน โดยมีปัจจัยทางการเกษตรด้านอื่น ๆ เป็นปัจจัยพื้นฐาน ซึ่งส่งผลให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันของรายได้มากที่สุดตามมา

ผลการวิเคราะห์ภาวะความยากจนของครัวเรือนเกษตรทั่วประเทศ โดยการหาค่า Headcount ratio เพื่อหาสัดส่วนครัวเรือนที่ยากจน (ครัวเรือนที่มีรายได้ทั้งหมดต่ำกว่าเส้นแห่งความยากจน) และดัชนี FGT เพื่อหาความรุนแรงของภาวะความยากจน พบว่า โดยรวมแล้วสัดส่วนครัวเรือนที่ยากจนระหว่างปี 2537-2547 มีแนวโน้มลดลง คือจากร้อยละ 47.49 ในปี 2537 เหลือร้อยละ

^{4/} อ้างใน ปราณี ทินกร (2545)

ละ 27.14 ในปี 2547 ส่วนค่าดัชนี FGT ก็ให้ผลที่สอดคล้องกัน คือมีค่าดัชนี FGT เท่ากับ 0.0946 ในปี 2537 และ 0.0358 ในปี 2547 นั้นหมายถึงความรุนแรงของภาวะความยากจนก็มีแนวโน้มลดลงเช่นเดียวกัน เมื่อวิเคราะห์ภาวะความยากจนของครัวเรือนเกษตรตามภูมิภาค ก็พบว่า มีลักษณะเดียวกันกับระดับประเทศ คือมีแนวโน้มลดลง โดยครัวเรือนเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนครัวเรือนที่ยากจนและความรุนแรงของความยากจนมากที่สุด รองลงมาคือ ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ ซึ่งมีสัดส่วนครัวเรือนที่ยากจนและความรุนแรงของความยากจนน้อยที่สุด

มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือนมีแนวโน้มลดลงทั้งในระดับประเทศและภาค โดยสัดส่วนของทรัพย์สินการเกษตรมีแนวโน้มลดลง ขณะที่สัดส่วนของทรัพย์สินนอกการเกษตรเพิ่มสูงขึ้น

ในด้านทรัพย์สินการเกษตร พบว่ามูลค่าโดยรวมมีแนวโน้มลดลงทั้งในระดับประเทศและภาค โดยเฉพาะทรัพย์สินคงที่ซึ่งได้แก่ที่ดินมีมูลค่าลดลงมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเกษตรกรมีการถือครองที่ดินในขนาดที่เล็กลงกว่าในระยะที่ผ่านมา สำหรับทรัพย์สินดำเนินงานที่มีมูลค่าเพิ่มขึ้นในทุกภาคคือ พืช-แม่พันธุ์สัตว์ นอกจากนี้ทรัพย์สินหมุนเวียนประเภทเงินสดมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเกือบทุกภาค ยกเว้นภาคกลาง อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบกันในระดับภาคพบว่า ภาคกลางยังคงเป็นภาคที่มีทรัพย์สินเกษตรเฉลี่ยต่อครัวเรือนสูงที่สุดประมาณ 1,364,587 บาท ส่วนภาคที่มีทรัพย์สินเกษตรเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่ำที่สุดคือภาคเหนือประมาณ 477,855 บาท

สำหรับทรัพย์สินนอกการเกษตร ปรากฏว่าทั้งในระดับประเทศและภาค ทรัพย์สินที่ใช้สอยในครัวเรือน เช่น จักรยานยนต์ รถยนต์ เรือ เครื่องใช้ไฟฟ้า มือถือ ของใช้ในครัวเรือน มีมูลค่าเพิ่มขึ้นทุกปี ส่วนบ้าน/ที่ดินอยู่อาศัยมีมูลค่าการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก ภาคที่มีทรัพย์สินนอกการเกษตรเฉลี่ยต่อครัวเรือนสูงที่สุดคือภาคกลางประมาณ 488,313 บาท ส่วนภาคที่มีทรัพย์สินนอกการเกษตรเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่ำที่สุดคือภาคตะวันออกเฉียงเหนือประมาณ 227,789 บาท

ผลจากการศึกษา เรื่องการเปลี่ยนแปลงการกระจายรายได้และทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตร สรุปได้ว่า ถึงแม้ทรัพย์สินเกษตรของครัวเรือนมีแนวโน้มลดลง แต่เป็นการลดลงของมูลค่าที่ดินเท่านั้น (เนื่องจากการถือครองที่ดินลดลง) ในขณะที่ทรัพย์สินดำเนินงานและทรัพย์สินหมุนเวียนหรือทรัพย์สินเพื่อการประกอบการมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ทำให้โอกาสที่เกษตรกรใช้ทรัพย์สินเพื่อการประกอบการเกษตรมากตามไปด้วย ส่งผลให้รายได้ครัวเรือนเกษตรมีแนวโน้มดีขึ้นและมีรายได้เฉลี่ยต่อคนเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการจะกระจายรายได้และเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือนที่ยากจนเป็นอันดับแรก นั่นคือ พบว่ารายได้ของครัวเรือนที่เพิ่มขึ้นนั้น เพิ่มในกลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำในสัดส่วนที่มากกว่าครัวเรือนที่มีรายได้สูง จึงส่งผลให้สัดส่วนคนจนและความ

รุนแรงของความยากจนลดลงตามไปด้วย เมื่อมองทางด้านความมั่นคงของครัวเรือน แม้ว่าจะมีหนี้สินเพิ่มสูงขึ้น แต่เมื่อเทียบกับทรัพย์สินเกษตรทั้งหมดแล้ว พบว่ามูลทรัพย์สินเกษตรยังมากกว่ามูลค่าหนี้สิน เพราะฉะนั้นถือว่าครัวเรือนเกษตรยังคงมีสภาพคล่อง มีความสามารถชำระหนี้สินและยังมีความมั่นคงทางด้านทรัพย์สินอยู่

5.2 ปัญหา

1. ในการวิเคราะห์การกระจายรายได้ในแต่ละกลุ่มของประชากร พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์การกระจายอยู่ในเกณฑ์ไม่ค่อยดีนัก คือยังมีความเหลื่อมล้ำของรายได้อยู่มาก โดยเฉพาะกลุ่มครัวเรือนในภาคกลาง ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความเหลื่อมล้ำของรายได้น้อยที่สุด แต่เมื่อพิจารณารายได้เฉลี่ยแล้ว ภาคกลางมีรายได้เฉลี่ยมากที่สุด และภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีรายได้น้อยที่สุด เกี่ยวกับเรื่องของความไม่เท่าเทียมกันของรายได้นี้ ถือเป็นความไม่เป็นธรรมในสังคมยิ่งมีมากก็ยิ่งไม่ดี ส่งผลกระทบในทุกๆ ด้าน และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ ซึ่งจัดเป็นเรื่องใหญ่และสำคัญ แต่ที่สำคัญกว่าก็คือสาเหตุของความเหลื่อมล้ำหรือความไม่เท่าเทียมกันในรายได้ เพราะฉะนั้น หากมีการศึกษาในเรื่องนี้ในโอกาสต่อไป จะได้นำปัจจัยที่เป็นสาเหตุหลายๆ ปัจจัยมาวิเคราะห์ร่วมด้วย เพื่อเสนอแนวทางการแก้ไขในสาเหตุที่เร่งด่วนเป็นอันดับแรก

2. จากการศึกษาเรื่องโครงสร้างของทรัพย์สิน ถึงแม้ว่าทรัพย์สินดำเนินงานและหมุนเวียนจะเพิ่มขึ้นทำให้สามารถประกอบการเกษตรได้คล่องตัวขึ้น แต่ทรัพย์สินคงที่โดยเฉพาะที่ดินซึ่งมีสัดส่วนมากที่สุดในทรัพย์สินประเภทนี้มีมูลค่าลดลง อาจทำให้เกษตรกรมีปัญหาด้านการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบ ทั้งนี้เนื่องจากที่ดินเป็นทรัพย์สินที่แหล่งเงินกู้ในระบบยอมรับให้ใช้เป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันในการกู้ยืมได้

5.3 ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาได้ชี้ให้เห็นลักษณะของการกระจายรายได้ของครัวเรือนเกษตรถึงแม้ว่ามีแนวโน้มที่ลดลง แต่ยังไม่มีความไม่เท่าเทียมกันค่อนข้างสูงและมีครัวเรือนเกษตรจำนวนไม่น้อยที่ตกอยู่ในภาวะยากจน ซึ่งแนวทางในการปรับปรุงภาวะความเป็นอยู่ของครัวเรือนเกษตรให้มีฐานะและชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นดังนี้

1) รัฐควรสนับสนุนให้สมาชิกของครัวเรือนเกษตรได้รับความรู้ในระดับที่สูงขึ้น พร้อม ๆ กับการให้ความรู้แก่ครัวเรือนเกษตรที่ยากจนให้เข้าใจในการที่จะตัดสินใจเลือกการผลิตที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของตนเอง

2) ควรเสริมสร้างกิจกรรมการผลิตนอกการเกษตรของครัวเรือนให้ควบคู่ไปกับกิจกรรมฟาร์ม ทั้งนี้เพื่อให้เป็นแหล่งของรายได้เสริมให้กับครัวเรือน

3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการตรวจสอบเอกสารสิทธิ์ของที่ดินที่เกษตรกรถือครองอยู่ในปัจจุบันว่ามีประเภทใดบ้าง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดให้เอกสารสิทธิ์อื่นที่ในปัจจุบันไม่สามารถใช้เป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้ได้ ให้สามารถใช้เป็นหลักประกันได้ในอนาคต

4) รัฐควรส่งเสริมหรือแนะนำเกี่ยวกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่จะให้เกษตรกรสามารถใช้ประโยชน์จากที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุดเต็มศักยภาพของที่ดินที่มีอยู่

จากเดิม	แก้เป็น
บทคัดย่อ ดัชนี Shorroek	ดัชนี Shorrock
สารบัญธการาง หน้า (3) และ (5) 3.1 แสดงร้อยละเพศของหัวหน้าครัวเรือนเกษตร ในระดับภาคและประเทศ 3.2 แสดงร้อยละอายุเฉลี่ยของหัวหน้าครัวเรือน ในระดับภาคและประเทศ 3.3 แสดงร้อยละช่วงอายุของหัวหน้าครัวเรือน ในระดับภาคและประเทศ 3.6 แสดงร้อยละระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน ในระดับภาคและประเทศ 3.12 รายได้ทั้งหมดจำแนกตามระดับการศึกษา และเพศ 3.13 รายได้ทั้งหมดจำแนกตามระดับการศึกษา และช่วงอายุ 4.4 ร้อยละและลำดับความแปรปรวนระหว่างกลุ่มของ รายได้ทั้งหมด จำแนกตามกลุ่มปัจจัยต่างๆ	3.1 แสดงลักษณะเพศของหัวหน้าครัวเรือนเกษตร ในระดับภาคและประเทศ 3.2 แสดงอายุเฉลี่ยของหัวหน้าครัวเรือน ในระดับภาคและประเทศ 3.3 แสดงช่วงอายุของหัวหน้าครัวเรือน ในระดับภาคและประเทศ 3.6 แสดงประเภทกิจกรรมของครัวเรือน ในระดับภาคและประเทศ 3.12 รายได้ทั้งหมดจำแนกตามระดับการศึกษาและเพศ <u>ของหัวหน้าครัวเรือน</u> 3.13 รายได้ทั้งหมดจำแนกตามระดับการศึกษาและช่วงอายุ <u>ของหัวหน้าครัวเรือน</u> 4.4 แสดงค่าดัชนีเชอร์รี่อกระหว่างกลุ่มจำแนกตาม องค์ประกอบ ทางประชากร ปี 2537-2547
บทที่ 2 หน้า 25 2. องค์ประกอบทางปัจจัย	2. องค์ประกอบทางปัจจัยหรือองค์ประกอบทางประชากร
บทที่ 4 หน้า 86 <u>ตารางที่ 18</u> แสดงค่าดัชนีเชอร์รี่อกระหว่างกลุ่มจำแนกตาม องค์ประกอบทางประชากร ปี 2537-2547	<u>ตารางที่ 4.4</u> แสดงค่าดัชนีเชอร์รี่อกระหว่างกลุ่มจำแนกตาม องค์ประกอบทางประชากร ปี 2537-2547

ภาคผนวก

ตารางผนวกที่ 1 อัตราการเติบโตของเศรษฐกิจ และรายได้ต่อคนของประชากรเฉลี่ย

ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1-8 (2504 - 2544)

แผนพัฒนาฯ	อัตราการขยายตัว (%)			รายได้ต่อคน (บาท)		สัดส่วน รายได้
	ภาคเกษตร	นอกภาคเกษตร	รวม	ภาคเกษตร	นอกภาคเกษตร	
ฉบับที่ 1 (2504-2509)	4.6	10.2	7.3	1,002	6,212	1 : 6.20
ฉบับที่ 2 (2510-2514)	4.1	9.2	7.2	1,373	9,418	1 : 6.66
ฉบับที่ 3 (2515-2519)	5.2	7.0	6.6	1,797	10,905	1 : 6.07
ฉบับที่ 4 (2520-2524)	4.1	6.9	6.3	3,674	20,629	1 : 5.61
ฉบับที่ 5 (2525-2529)	3.7	5.7	5.3	5,743	38,357	1 : 6.68
ฉบับที่ 6 (2530-2534)	4.6	12.6	11.4	6,943	68,597	1 : 9.88
ฉบับที่ 7 (2535-2539)	2.6	9.2	8.5	7,684	102,857	1 : 13.38
ฉบับที่ 8 (2540-2544)	1.05	-0.37	-0.22	9,187	100,772	1 : 10.97

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2545

หน่วย : ร้อยละ						
ขนาดครัวเรือน (คน)	ปี 2537	ปี 2539	ปี 2541	ปี 2543	ปี 2545	ปี 2547
1	1.80	2.54	2.30	3.03	3.23	4.03
2	11.43	12.01	12.52	13.55	16.40	18.10
3	22.76	23.08	21.90	24.22	24.89	24.73
4	26.54	27.56	27.84	26.41	26.08	25.60
5	19.44	18.62	17.30	16.46	15.49	14.81
6	10.15	9.62	9.69	9.40	8.14	7.60
7	4.69	4.09	5.31	4.46	3.81	3.11
8	1.84	1.28	1.52	1.36	1.17	1.18
9	0.76	0.66	0.88	0.69	0.49	0.47
10	0.35	0.28	0.42	0.27	0.17	0.25
11	0.16	0.14	0.20	0.06	0.06	0.07
12	0.06	0.08	0.08	0.04	0.03	0.02
13	0.01	0.03	0.00	0.01	0.02	0.02
14	0.00	0.01	0.03	0.00	0.00	0.00
15	0.00	0.00	0.01	0.03	0.01	0.00
16	0.00	0.00	0.00	0.00	0.01	0.00
17	0.01	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00

ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางผนวกที่ 3 ร้อยละของรายได้ของครัวเรือนเกษตรทั่วประเทศ ปี 2537-2547
จำแนกตามแหล่งที่มาของรายได้

หน่วย : ร้อยละ

รายการ	ปี 2537	ปี 3539	ปี 2541	ปี 2543	ปี 2545	ปี 2547
รวมรายได้เกษตร	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
รายได้จากการประกอบการเกษตร	99.39	99.48	99.39	99.19	99.49	99.37
รายรับจากการให้เช่าที่ดินเพื่อการเกษตร	0.61	0.52	0.61	0.81	0.51	0.63
รวมรายได้ไม่เป็นเงินสด	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
พืชผลที่ได้รับเป็นค่าเช่าที่ดินและสัตว์ใช้งาน	0.94	0.91	0.95	0.55	1.20	1.35
อาหารที่ผลิตเองและบริโภคในครัวเรือน	63.77	61.57	69.87	61.06	8.12	48.68
อาหารที่ได้รับฟรี	4.65	8.88	9.39	10.39	15.40	18.78
อาหารที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของค่าจ้าง	1.75	1.67	1.19	1.47	1.73	2.32
อาศัยอยู่โดยถือเป็นส่วนหนึ่งของค่าจ้าง	1.22	0.73	0.17	1.17	1.28	1.34
สินค้าที่ได้รับเป็นส่วนหนึ่งของค่าจ้าง	14.51	10.40	7.44	10.86	60.66	11.70
สินค้าที่ครัวเรือนได้มาโดยไม่ต้องซื้อ	13.16	15.84	11.00	14.50	11.60	15.82
รวมรายได้นอกเกษตร	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
ค่าจ้างและเงินเดือน	61.11	57.64	59.04	41.16	57.18	60.51
รายได้จากการประกอบธุรกิจ	5.97	5.96	5.18	3.97	5.36	5.39
ค่าเช่าห้อง/ค่าที่พัก	0.57	0.27	0.08	0.63	0.75	0.83
ให้เช่าสินทรัพย์อื่นๆ และที่ดินที่ไม่ใช่ทำการ	0.21	0.17	3.67	1.29	1.56	1.18
ดอกเบี้ยและเงินปันผล	2.05	2.70	23.35	44.19	24.40	21.99
เงินสงเคราะห์ผู้ชราและเงินที่ได้รับช่วยเหลือ	23.24	24.39	1.47	2.65	3.20	4.46
บำเหน็จ บำนาญ เบี้ยหวัด สงเคราะห์ต่างๆ	1.79	1.72	0.11	0.05	0.12	0.94
เงินชดเชยจากการออกจากงาน	0.14	0.15	0.48	1.19	0.00	0.00
เงินมรดก เงินของขวัญ	0.18	0.04	0.69	1.95	2.42	2.55
เงินได้จากถูกสลากกินแบ่ง การพนัน ฯลฯ	1.60	1.88	2.26	1.89	2.62	0.85
อื่นๆ (เช่น ค่านายหน้า ฯลฯ)	1.65	3.10	2.67	0.54	1.07	0.70
รายรับที่เป็นตัวเงินอื่นๆ	1.49	1.98	0.99	0.49	1.31	0.59

ที่มา : จากการสำรวจ

ตารางผนวกที่ 3-1 ร้อยละของรายได้ของครัวเรือนเกษตร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2537-2547
จำแนกตามแหล่งที่มาของรายได้

หน่วย : ร้อยละ						
รายการ	ปี 2537	ปี 3539	ปี 2541	ปี 2543	ปี 2545	ปี 2547
รวมรายได้เกษตร	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
รายได้จากการประกอบการเกษตร	99.75	99.41	99.75	99.73	99.63	99.36
รายรับจากการให้เช่าที่ดินเพื่อการเกษตร	0.25	0.59	0.25	0.27	0.37	0.64
รวมรายได้ไม่เป็นเงินสด	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
พืชผลที่ได้รับเป็นค่าเช่าที่ดินและสัตว์ใช้งาน	0.62	0.88	0.49	0.55	1.23	1.50
อาหารที่ผลิตเองและบริโภคในครัวเรือน	71.96	71.00	81.04	70.62	7.10	61.75
อาหารที่ได้รับฟรี	3.43	5.64	5.94	7.65	12.09	16.11
อาหารที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของค่าจ้าง	1.36	1.15	0.70	1.02	1.24	1.81
อาศัยอยู่โดยถือเป็นส่วนหนึ่งของค่าจ้าง	0.54	0.29	0.13	0.53	0.68	0.66
สินค้าที่ได้รับเป็นส่วนหนึ่งของค่าจ้าง	12.65	10.01	5.63	8.11	69.94	8.99
สินค้าที่ครัวเรือนได้มาโดยไม่ต้องซื้อ	9.45	11.03	6.07	11.53	7.72	9.17
รวมรายได้นอกเกษตร	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
ค่าจ้างและเงินเดือน	50.06	51.19	51.58	50.45	50.05	52.55
รายได้จากการประกอบธุรกิจ	4.77	4.89	4.26	4.71	4.34	4.42
ค่าเช่าห้อง/ค่าที่พัก	0.10	0.17	0.17	0.07	0.23	0.96
ให้เช่าสินทรัพย์อื่นๆ และที่ดินที่ไม่ใช่ทำการ	0.06	0.02	1.40	1.03	0.78	0.99
ดอกเบี้ยและเงินปันผล	1.92	0.90	33.63	35.18	35.23	33.91
เงินสงเคราะห์ผู้ชราและเงินที่ได้รับช่วยเหลือ	34.91	34.33	1.48	3.08	1.58	2.18
บำเหน็จ บำนาญ เบี้ยหวัด สงเคราะห์ต่างๆ	2.71	2.23	0.19	0.09	0.07	0.13
เงินชดเชยจากการออกจากงาน	0.26	0.23	0.58	0.00	0.00	0.00
เงินมรดก เงินของขวัญ	0.42	0.05	0.54	2.56	2.36	2.83
เงินได้จากถูกสลากกินแบ่ง การพนัน ฯลฯ	1.71	1.98	2.16	1.82	3.02	0.74
อื่นๆ (เช่น ค่านายหน้า ฯลฯ)	2.25	2.43	3.42	0.68	1.60	0.99
รายรับที่เป็นตัวเงินอื่นๆ	0.83	1.58	0.59	0.34	0.73	0.29

ที่มา : จากการสำรวจ

ตารางผนวกที่ 3-2 ร้อยละของรายได้ของครัวเรือนเกษตร ภาคเหนือ ปี 2537-2547
จำแนกตามแหล่งที่มาของรายได้

หน่วย : ร้อยละ

รายการ	ปี 2537	ปี 3539	ปี 2541	ปี 2543	ปี 2545	ปี 2547
รวมรายได้เกษตร	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
รายได้จากการประกอบการเกษตร	99.06	99.03	99.05	99.47	99.11	99.05
รายรับจากการให้เช่าที่ดินเพื่อการเกษตร	0.94	0.97	0.95	0.53	0.89	0.95
รวมรายได้ไม่เป็นเงินสด	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
พืชผลที่ได้รับเป็นค่าเช่าที่ดินและสัตว์ใช้งาน	2.02	1.43	1.71	0.93	1.43	2.30
อาหารที่ผลิตเองและบริโภคในครัวเรือน	67.58	66.03	69.97	62.12	8.60	53.60
อาหารที่ได้รับฟรี	4.01	6.89	9.35	9.08	12.28	15.37
อาหารที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของค่าจ้าง	1.29	1.13	0.84	0.75	0.90	1.79
อาศัยอยู่โดยถือเป็นส่วนหนึ่งของค่าจ้าง	0.34	0.49	0.18	0.82	0.74	1.00
สินค้าที่ได้รับเป็นส่วนหนึ่งของค่าจ้าง	12.57	8.54	6.38	11.63	64.37	11.64
สินค้าที่ครัวเรือนได้มาโดยไม่ต้องซื้อ	12.20	15.50	11.56	14.67	11.67	14.29
รวมรายได้นอกเกษตร	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
ค่าจ้างและเงินเดือน	63.53	57.56	56.97	52.27	55.59	63.89
รายได้จากการประกอบธุรกิจ	5.58	6.51	4.05	5.71	4.41	4.05
ค่าเช่าห้อง/ค่าที่พัก	0.08	0.25	0.03	0.34	0.19	0.17
ให้เช่าสินทรัพย์อื่นๆ และที่ดินที่ไม่ใช่ทำการ	0.07	0.37	7.33	3.86	0.94	1.01
ดอกเบี้ยและเงินปันผล	0.94	1.37	23.25	28.08	28.63	21.32
เงินสงเคราะห์ผู้ชราและเงินที่ได้รับช่วยเหลือ	23.44	27.87	0.88	5.06	3.33	3.37
บำเหน็จ บำนาญ เบี้ยหวัด สงเคราะห์ต่างๆ	1.82	0.17	0.13	0.00	0.27	0.87
เงินชดเชยจากการออกจากงาน	0.01	0.23	0.13	0.00	0.00	0.00
เงินมรดก เงินของขวัญ	0.09	0.00	1.41	1.90	2.73	2.68
เงินได้จากถูกสลากกินแบ่ง การพนัน ฯลฯ	1.71	1.30	2.65	1.68	2.51	0.85
อื่นๆ (เช่น ค่านายหน้า ฯลฯ)	2.18	3.71	2.57	0.76	0.86	1.05
รายรับที่เป็นตัวเงินอื่นๆ	0.54	0.66	0.61	0.34	0.52	0.75

ที่มา : จากการสำรวจ

ตารางผนวกที่ 3-3 ร้อยละของรายได้ของครัวเรือนเกษตร ภาคกลาง ปี 2537-2547

จำแนกตามแหล่งที่มาของรายได้

หน่วย : ร้อยละ

รายการ	ปี 2537	ปี 3539	ปี 2541	ปี 2543	ปี 2545	ปี 2547
รวมรายได้เกษตรกร	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
รายได้จากการประกอบการเกษตร	99.65	99.44	99.33	99.27	99.66	99.33
รายรับจากการให้เช่าที่ดินเพื่อการเกษตร	0.35	0.56	0.67	0.73	0.34	0.67
รวมรายได้ไม่เป็นเงินสด	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
พืชผลที่ได้รับเป็นค่าเช่าที่ดินและสัตว์ใช้งาน	0.60	0.53	1.93	0.23	1.08	0.32
อาหารที่ผลิตเองและบริโภคในครัวเรือน	54.63	46.45	49.71	47.92	9.13	33.41
อาหารที่ได้รับฟรี	7.68	18.21	14.20	16.99	22.80	21.42
อาหารที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของค่าจ้าง	1.41	2.47	3.06	2.95	3.61	4.26
อาศัยอยู่โดยถือเป็นส่วนหนึ่งของค่าจ้าง	1.16	1.18	0.08	2.25	1.36	1.13
สินค้าที่ได้รับเป็นส่วนหนึ่งของค่าจ้าง	17.20	11.25	13.41	15.56	44.68	17.51
สินค้าที่ครัวเรือนได้มาโดยไม่ต้องซื้อ	17.33	19.91	17.60	14.10	17.34	21.95
รวมรายได้นอกเกษตร	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
ค่าจ้างและเงินเดือน	65.17	58.17	64.12	63.51	62.70	66.68
รายได้จากการประกอบธุรกิจ	4.36	4.28	6.51	3.79	6.64	5.47
ค่าเช่าห้อง/ค่าที่พัก	0.73	0.50	0.06	1.07	1.32	0.95
ให้เช่าสินทรัพย์อื่นๆ และที่ดินที่ไม่ใช่ทำการ	0.73	0.32	3.50	2.52	2.40	1.40
ดอกเบี้ยและเงินปันผล	3.15	6.37	16.59	17.24	16.50	15.37
เงินสงเคราะห์ผู้ชราและเงินที่ได้รับช่วยเหลือ	18.09	17.57	1.30	5.50	2.73	3.83
บำเหน็จ บำนาญ เบี้ยหวัด สงเคราะห์ต่างๆ	0.67	1.00	0.08	0.04	0.16	1.63
เงินชดเชยจากการออกจากงาน	0.23	0.07	0.29	0.00	0.00	0.00
เงินมรดก เงินของขวัญ	0.09	0.11	0.56	2.86	2.41	2.54
เงินได้จากถูกสลากกินแบ่ง การพนัน ฯลฯ	1.67	2.47	1.59	1.77	1.46	1.12
อื่นๆ (เช่น ค่านายหน้า ฯลฯ)	1.35	4.86	2.51	0.49	1.27	0.22
รายรับที่เป็นตัวเงินอื่นๆ	3.77	4.27	2.91	1.21	2.42	0.79

ที่มา : จากการสำรวจ

ตารางผนวกที่ 3-4 ร้อยละของรายได้ของครัวเรือนเกษตร ภาคใต้ ปี 2537-2547

จำแนกตามแหล่งที่มาของรายได้

หน่วย : ร้อยละ

รายการ	ปี 2537	ปี 3539	ปี 2541	ปี 2543	ปี 2545	ปี 2547
รวมรายได้เกษตร	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
รายได้จากการประกอบการเกษตร	99.01	99.83	99.43	99.48	99.49	99.66
รายรับจากการให้เช่าที่ดินเพื่อการเกษตร	0.99	0.17	0.57	0.52	0.51	0.34
รวมรายได้ไม่เป็นเงินสด	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
พืชผลที่ได้รับเป็นค่าเช่าที่ดินและสัตว์ใช้งาน	0.42	0.55	0.12	0.12	0.81	0.44
อาหารที่ผลิตเองและบริโภคในครัวเรือน	38.28	41.48	44.72	39.88	9.83	22.64
อาหารที่ได้รับฟรี	6.78	11.74	18.74	15.27	25.27	28.37
อาหารที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของค่าจ้าง	4.31	3.35	1.93	2.86	2.97	2.63
อาศัยอยู่โดยถือเป็นส่วนหนึ่งของค่าจ้าง	5.28	1.99	0.39	2.96	4.38	3.79
สินค้าที่ได้รับเป็นส่วนหนึ่งของค่าจ้าง	21.65	13.96	10.82	13.74	37.44	13.05
สินค้าที่ครัวเรือนได้มาโดยไม่ต้องซื้อ	23.28	26.94	23.29	25.17	19.29	29.09
รวมรายได้นอกเกษตร	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
ค่าจ้างและเงินเดือน	71.45	69.15	70.21	66.98	65.71	61.66
รายได้จากการประกอบธุรกิจ	10.23	9.27	6.95	9.08	6.85	8.77
ค่าเช่าห้อง/ค่าที่พัก	1.71	0.21	0.02	2.15	1.68	1.38
ให้เช่าสินทรัพย์อื่น ๆ และที่ดินที่ไม่ใช่ทำการ	0.02	0.01	3.29	2.54	2.74	1.46
ดอกเบี้ยและเงินปันผล	2.24	3.35	11.51	11.75	8.69	10.90
เงินสงเคราะห์ผู้ชราและเงินที่ได้รับช่วยเหลือ	10.16	9.64	2.37	3.09	6.64	10.67
บำเหน็จ บำนาญ เบี้ยหวัด สงเคราะห์ต่างๆ	1.56	3.48	0.00	0.04	0.00	1.57
เงินชดเชยจากการออกจากงาน	0.00	0.00	0.91	0.00	0.00	0.00
เงินมรดก เงินของขวัญ	0.00	0.00	0.18	0.68	2.19	1.91
เงินได้จากถูกสลากกินแบ่ง การพนัน ฯลฯ	1.21	1.73	2.60	3.03	3.39	0.69
อื่นๆ (เช่น ค่านายหน้า ฯลฯ)	0.42	1.51	1.62	0.27	0.09	0.37
รายรับที่เป็นตัวเงินอื่นๆ	0.98	1.64	0.34	0.37	2.01	0.62

ที่มา : จากการสำรวจ

ตารางผนวกที่ 4-1 ร้อยละของรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเกษตร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
จำแนกตามชั้นรายได้ ระหว่างปี 2537-2547

ชั้นรายได้	2,537	2,539	2,541	2,543	2,545	2,547
ร้อยละครัวเรือน						
0 - 10,000	62.78	45.15	33.21	42.60	27.95	19.91
10,001 - 20,000	25.08	34.63	40.39	34.91	39.28	38.63
20,001 - 30,000	7.02	10.34	13.95	11.23	16.01	19.40
30,001 - 40,000	2.20	3.78	4.97	4.27	6.84	8.85
40,001 - 50,000	1.02	2.33	2.69	2.13	3.37	4.40
50,001 - 60,000	0.48	1.12	1.39	1.36	1.52	2.67
60,001 - 70,000	0.42	0.92	1.01	0.84	1.23	1.42
70,001 - 80,000	0.15	0.35	0.66	0.59	0.83	0.99
80,001 - 90,000	0.30	0.35	0.41	0.35	0.72	0.85
90,001 - 100,000	0.15	0.21	0.38	0.31	0.56	0.54
100,000 - ขึ้นไป	0.39	0.80	0.95	1.40	1.68	2.35
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
ร้อยละรายได้ทั้งหมด						
0 - 10,000	0.88	0.96	1.05	0.97	1.04	1.08
10,001 - 20,000	2.07	2.05	2.16	2.08	2.17	2.20
20,001 - 30,000	3.69	3.53	3.64	3.50	3.64	3.69
30,001 - 40,000	5.15	5.06	5.22	5.13	5.15	5.20
40,001 - 50,000	6.74	6.46	6.70	6.62	6.64	6.63
50,001 - 60,000	8.32	8.08	8.31	8.16	8.18	8.29
60,001 - 70,000	9.98	9.38	9.74	9.58	9.65	9.72
70,001 - 80,000	11.44	10.97	11.20	11.02	11.03	11.24
80,001 - 90,000	12.81	12.57	12.58	12.54	12.67	12.79
90,001 - 100,000	14.12	14.05	14.12	14.32	14.27	14.28
100,000 - ขึ้นไป	24.79	26.90	25.28	26.09	25.55	24.88
เฉลี่ย	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ

ตารางผนวกที่ 4-2 ร้อยละของรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเกษตร ภาคเหนือ
จำแนกตามชั้นรายได้ ระหว่างปี 2537-2547

ชั้นรายได้	2,537	2,539	2,541	2,543	2,545	2,547
ร้อยละครัวเรือน						
0 - 10,000	50.19	31.78	23.87	29.97	22.56	15.70
10,001 - 20,000	34.25	39.21	38.15	38.54	35.87	36.49
20,001 - 30,000	8.20	14.19	17.86	15.32	19.48	20.19
30,001 - 40,000	3.51	6.12	8.75	6.30	9.17	10.10
40,001 - 50,000	1.31	2.43	3.95	2.38	4.30	5.79
50,001 - 60,000	0.94	1.99	2.37	2.33	2.62	3.16
60,001 - 70,000	0.33	1.07	1.63	1.19	1.64	2.00
70,001 - 80,000	0.42	0.83	1.11	0.74	0.99	1.48
80,001 - 90,000	0.19	0.78	0.58	0.40	0.68	0.97
90,001 - 100,000	0.09	0.34	0.42	0.68	0.68	0.67
100,000 - ขึ้นไป	0.56	1.26	1.32	2.16	2.02	3.45
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
ร้อยละรายได้ทั้งหมด						
0 - 10,000	0.93	1.00	1.01	1.00	1.00	1.04
10,001 - 20,000	2.14	2.12	2.16	2.10	2.14	2.19
20,001 - 30,000	3.67	3.58	3.57	3.56	3.60	3.59
30,001 - 40,000	5.28	5.01	5.06	5.04	5.05	5.08
40,001 - 50,000	6.73	6.52	6.54	6.45	6.60	6.57
50,001 - 60,000	8.44	8.02	7.99	8.08	8.18	8.03
60,001 - 70,000	9.93	9.70	9.54	9.57	9.59	9.71
70,001 - 80,000	11.48	10.94	10.85	10.99	11.02	11.01
80,001 - 90,000	12.94	12.64	12.44	12.45	12.47	12.66
90,001 - 100,000	14.48	14.23	14.05	14.08	13.99	13.92
100,000 - ขึ้นไป	23.98	26.23	26.79	26.67	26.36	26.20
เฉลี่ย	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ

ตารางผนวกที่ 4-3 ร้อยละของรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเกษตร ภาคกลาง
จำแนกตามชั้นรายได้ ระหว่างปี 2537-2547

ภาค	ครัวเรือน (ร้อยละ)	รายได้เฉลี่ย (บาท/คน)	ร้อยละรายได้ (ร้อยละ)	ดัชนีเชอร์ร็อก (lo)
น้อยกว่า 30 ปี	5.74	12,733	16.66	0.3498
30 - 39 ปี	20.70	13,536	17.71	0.3956
40 - 49 ปี	24.77	16,968	22.20	0.4878
50 - 59 ปี	23.01	18,015	23.57	0.4477
60 ปีขึ้นไป	25.78	15,193	19.87	0.4063
รายได้เฉลี่ยทั้งหมด	100.00	15,798	100.00	0.4370
ความแปรปรวนภายในกลุ่ม				0.4305
ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม				0.0065
รวม	100.00			0.4370

ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางผนวกที่ 5-4 แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร
ตามเพศหัวหน้าครัวเรือน ปี 2537

ภาค	ครัวเรือน (ร้อยละ)	รายได้เฉลี่ย (บาท/คน)	ร้อยละรายได้ (ร้อยละ)	ดัชนีเชอร์ร็อก (lo)
เพศชาย	82.68	15,804	50.05	0.4381
เพศหญิง	17.32	15,770	49.95	0.4319
รายได้เฉลี่ยทั้งหมด	100.00	15,798	100.00	0.4370
ความแปรปรวนภายในกลุ่ม				0.4370
ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม				0.0000
รวม	100.00			0.4370

ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางผนวกที่ 5-5 แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร
ตามระดับการศึกษาหัวหน้าครัวเรือน ปี 2537

ชั้นรายได้	2,537	2,539	2,541	2,543	2,545	2,547
ร้อยละครัวเรือน						
0 - 10,000	38.41	23.06	18.44	20.19	12.40	7.60
10,001 - 20,000	32.06	31.24	29.21	29.23	25.00	23.02
20,001 - 30,000	13.77	18.47	17.68	20.96	21.21	19.81
30,001 - 40,000	6.19	9.18	11.19	9.44	12.76	13.66
40,001 - 50,000	3.66	6.65	7.46	5.80	7.83	9.67
50,001 - 60,000	1.45	2.88	4.28	3.48	5.03	6.67
60,001 - 70,000	1.18	1.94	2.49	3.02	4.15	4.24
70,001 - 80,000	0.27	0.94	2.35	1.08	1.92	3.83
80,001 - 90,000	0.38	1.00	1.73	1.01	2.33	1.91
90,001 - 100,000	0.43	0.65	0.69	0.70	1.14	1.76
100,000 - ขึ้นไป	2.21	4.00	4.49	5.10	6.22	7.81
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
ร้อยละรายได้ทั้งหมด						
0 - 10,000	0.81	0.90	0.92	0.93	0.95	1.00
10,001 - 20,000	1.92	2.07	2.17	2.16	2.16	2.26
20,001 - 30,000	3.19	3.38	3.63	3.56	3.51	3.64
30,001 - 40,000	4.56	4.93	5.11	5.01	4.90	5.12
40,001 - 50,000	5.91	6.27	6.50	6.46	6.36	6.54
50,001 - 60,000	7.27	7.79	8.05	7.99	7.81	8.07
60,001 - 70,000	8.61	9.20	9.54	9.36	9.28	9.60
70,001 - 80,000	10.06	10.59	11.00	10.99	10.74	11.09
80,001 - 90,000	11.42	11.95	12.37	12.31	12.09	12.51
90,001 - 100,000	12.55	13.22	13.74	14.00	13.49	14.00
100,000 - ขึ้นไป	33.68	29.69	26.96	27.22	28.71	26.18
เฉลี่ย	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ

ตารางผนวกที่ 4-4 ร้อยละของรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเกษตร ภาคใต้
จำแนกตามชั้นรายได้ ระหว่างปี 2537-2547

ชั้นรายได้	2,537	2,539	2,541	2,543	2,545	2,547
ร้อยละครัวเรือน						
0 - 10,000	41.93	22.59	23.14	21.12	15.61	5.49
10,001 - 20,000	31.38	33.29	31.20	33.48	29.71	21.73
20,001 - 30,000	12.15	17.73	18.42	18.58	18.75	19.27
30,001 - 40,000	5.47	8.80	9.51	9.82	10.88	14.42
40,001 - 50,000	2.96	5.84	4.95	4.38	6.64	9.49
50,001 - 60,000	1.48	2.63	2.74	3.07	3.56	6.40
60,001 - 70,000	1.09	2.10	2.13	1.67	3.15	4.50
70,001 - 80,000	0.64	1.51	1.67	1.58	2.46	3.66
80,001 - 90,000	0.45	0.46	0.84	1.05	0.96	2.81
90,001 - 100,000	0.19	0.72	0.76	0.79	1.23	1.83
100,000 - ขึ้นไป	2.25	4.33	4.64	4.47	7.05	10.41
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
ร้อยละรายได้ทั้งหมด						
0 - 10,000	0.86	0.94	0.94	0.96	1.04	1.07
10,001 - 20,000	2.09	2.08	2.04	2.01	2.19	2.17
20,001 - 30,000	3.54	3.49	3.41	3.36	3.54	3.62
30,001 - 40,000	5.09	4.96	4.84	4.70	4.96	5.04
40,001 - 50,000	6.48	6.45	6.18	6.25	6.46	6.45
50,001 - 60,000	8.08	7.89	7.62	7.39	7.88	7.94
60,001 - 70,000	9.53	9.09	8.85	9.03	9.36	9.38
70,001 - 80,000	10.77	10.67	10.58	10.51	10.92	10.69
80,001 - 90,000	12.37	12.20	11.76	11.60	12.18	12.30
90,001 - 100,000	13.85	13.53	13.27	13.04	13.59	13.63
100,000 - ขึ้นไป	27.35	28.70	30.52	31.16	27.89	27.72
เฉลี่ย	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ

ตารางผนวกที่ 5-1 แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร
ตามภูมิภาค ปี 2537

ภาค	ครัวเรือน (ร้อยละ)	รายได้เฉลี่ย (บาท/คน)	ร้อยละรายได้ (ร้อยละ)	ดัชนีเชอร์ร็อก (lo)
ตะวันออกเฉียงเหนือ	37.45	11,679	17.33	0.3331
เหนือ	24.06	13,723	20.36	0.3246
กลาง	20.96	22,149	32.86	0.5323
ใต้	17.53	19,851	29.45	0.4934
รายได้เฉลี่ยทั้งหมด	100.00	15,798	100.00	0.4370
ความแปรปรวนภายในกลุ่ม				0.4008
ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม				0.0361
รวม	100.00			0.4370

ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางผนวกที่ 5-2 แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร
ตามเขตการปกครอง ปี 2537

ภาค	ครัวเรือน (ร้อยละ)	รายได้เฉลี่ย (บาท/คน)	ร้อยละรายได้ (ร้อยละ)	ดัชนีเชอร์ร็อก (lo)
ในเขตเทศบาล	25.23	17,755	53.98	0.4822
นอกเขตเทศบาล	74.77	15,138	46.02	0.4185
รายได้เฉลี่ยทั้งหมด	100.00	15,798	100.00	0.4370
ความแปรปรวนภายในกลุ่ม				0.4346
ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม				0.0025
รวม	100.00			0.4370

ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางผนวกที่ 5-3 แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร
ตามช่วงอายุหัวหน้าครัวเรือน ปี 2537

ภาค	ครัวเรือน (ร้อยละ)	รายได้เฉลี่ย (บาท/คน)	ร้อยละรายได้ (ร้อยละ)	ดัชนีเชอร์ร็อก (lo)
ต่ำกว่าประถมศึกษา	11.16	10,899	68.99	0.3239
ประถมศึกษา	83.25	14,993	94.90	0.3966
มัธยมศึกษา	3.83	27,635	174.92	0.5769
อาชีวศึกษา/อนุปริญญา	0.92	52,190	330.35	0.6707
อุดมศึกษา	0.83	67,001	424.10	0.2334
รายได้เฉลี่ยทั้งหมด	100.00	15,798	100.00	0.4370
ความแปรปรวนภายในกลุ่ม				0.3966
ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม				0.0405
รวม	100.00			0.4370

ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางผนวกที่ 5-6 แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร
ตามประเภทกิจกรรมครัวเรือน ปี 2537

ภาค	ครัวเรือน (ร้อยละ)	รายได้เฉลี่ย (บาท/คน)	ร้อยละรายได้ (ร้อยละ)	ดัชนีเชอร์ร็อก (lo)
ปลูกข้าว	57.11	11,857	10.34	0.2928
พืชไร่/ผัก	16.86	14,097	12.29	0.3611
ไม้ผล/ไม้ยืนต้น	18.47	22,738	19.83	0.4946
เลี้ยงสัตว์	4.07	25,111	21.90	0.3838
เพาะเลี้ยงประมง	3.50	40,876	35.64	0.8781
รายได้เฉลี่ยทั้งหมด	100.00	15,798	100.00	0.4370
ความแปรปรวนภายในกลุ่ม				0.3658
ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม				0.0713
รวม	100.00			0.4370

ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางผนวกที่ 5-7 แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร
ตามภูมิภาค ปี 2539

ภาค	ครัวเรือน (ร้อยละ)	รายได้เฉลี่ย (บาท/คน)	ร้อยละรายได้ (ร้อยละ)	ดัชนีเชอร์ร็อก (lo)
ตะวันออกเฉียงเหนือ	39.05	16,081	16.73	0.3374
เหนือ	23.75	19,956	20.77	0.3373
กลาง	19.62	30,108	31.33	0.4905
ใต้	17.58	29,952	31.17	0.4765
รายได้เฉลี่ยทั้งหมด	100.00	22,192	100.00	0.4303
ความแปรปรวนภายในกลุ่ม				0.3919
ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม				0.0384
รวม	100.00			0.4303

ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางผนวกที่ 5-8 แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร
ตามเขตการปกครอง ปี 2539

ภาค	ครัวเรือน (ร้อยละ)	รายได้เฉลี่ย (บาท/คน)	ร้อยละรายได้ (ร้อยละ)	ดัชนีเชอร์ร็อก (lo)
ในเขตเทศบาล	25.29	27,924	57.96	0.5571
นอกเขตเทศบาล	74.71	20,252	42.04	0.3736
รายได้เฉลี่ยทั้งหมด	100.00	22,192	100.00	0.4303
ความแปรปรวนภายในกลุ่ม				0.4200
ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม				0.0102
รวม	100.00			0.4303

ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางผนวกที่ 5-9 แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร
ตามช่วงอายุหัวหน้าครัวเรือน ปี 2539

ภาค	ครัวเรือน (ร้อยละ)	รายได้เฉลี่ย (บาท/คน)	ร้อยละรายได้ (ร้อยละ)	ดัชนีเชอร์ร็อก (lo)
น้อยกว่า 30 ปี	5.07	17,566	16.41	0.3557
30 - 39 ปี	20.29	20,086	18.77	0.3688
40 - 49 ปี	24.34	23,433	21.89	0.3783
50 - 59 ปี	22.25	23,581	22.03	0.4417
60 ปีขึ้นไป	28.06	22,370	20.90	0.3628
รายได้เฉลี่ยทั้งหมด	100.00	22,192	100.00	0.4303
ความแปรปรวนภายในกลุ่ม				0.4272
ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม				0.0031
รวม	100.00			0.4303

ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางผนวกที่ 5-10 แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร
ตามเพศหัวหน้าครัวเรือน ปี 2539

ภาค	ครัวเรือน (ร้อยละ)	รายได้เฉลี่ย (บาท/คน)	ร้อยละรายได้ (ร้อยละ)	ดัชนีเชอร์ร็อก (lo)
เพศชาย	81.73	22,400	51.31	0.4383
เพศหญิง	18.27	21,259	48.69	0.3934
รายได้เฉลี่ยทั้งหมด	100.00	22,192	100.00	0.4303
ความแปรปรวนภายในกลุ่ม				0.4301
ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม				0.0002
รวม	100.00			0.4303

ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางผนวกที่ 5-11 แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร
ตามระดับการศึกษาหัวหน้าครัวเรือน ปี 2539

ภาค	ครัวเรือน (ร้อยละ)	รายได้เฉลี่ย (บาท/คน)	ร้อยละรายได้ (ร้อยละ)	ดัชนีเชอร์ร็อก (lo)
ต่ำกว่าประถมศึกษา	10.68	15,738	70.92	0.3139
ประถมศึกษา	83.05	20,908	94.22	0.4792
มัธยมศึกษา	4.44	38,920	175.38	0.4344
อาชีวศึกษา/อนุปริญญา	1.02	60,667	273.38	0.3854
อุดมศึกษา	0.82	97,985	441.54	0.4370
รายได้เฉลี่ยทั้งหมด	100.00	22,192	100.00	0.4303
ความแปรปรวนภายในกลุ่ม				0.4272
ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม				0.0031
รวม	100.00			0.4303

ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางผนวกที่ 5-12 แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร
ตามประเภทกิจกรรมครัวเรือน ปี 2539

ภาค	ครัวเรือน (ร้อยละ)	รายได้เฉลี่ย (บาท/คน)	ร้อยละรายได้ (ร้อยละ)	ดัชนีเชอร์ร็อก (lo)
ปลูกข้าว	55.57	16,351	10.78	0.1679
พืชไร่/ผัก	17.82	22,413	14.78	0.4162
ไม้ผล/ไม้ยืนต้น	18.59	31,980	21.08	0.4351
เลี้ยงสัตว์	4.69	34,535	22.77	0.6048
เพาะเลี้ยงประมง	3.34	46,404	30.59	0.7289
รายได้เฉลี่ยทั้งหมด	100.00	22,192	100.00	0.4303
ความแปรปรวนภายในกลุ่ม				0.3756
ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม				0.0547
รวม	100.00			0.4303

ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางผนวกที่ 5-13 แสดงค่าดัชนีเชอร์รี่ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร
ตามภูมิภาค ปี 2541

ภาค	ครัวเรือน (ร้อยละ)	รายได้เฉลี่ย (บาท/คน)	ร้อยละรายได้ (ร้อยละ)	ดัชนีเชอร์รี่ ร็อก (Io)
ตะวันออกเฉียงเหนือ	40.42	18,553	17.48	0.2943
เหนือ	24.26	22,667	21.36	0.3157
กลาง	18.51	33,141	31.22	0.4398
ใต้	16.80	31,777	29.94	0.5077
รายได้เฉลี่ยทั้งหมด	100.00	24,473	100.00	0.3928
ความแปรปรวนภายในกลุ่ม				0.3623
ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม				0.0306
รวม	100.00			0.3928

ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางผนวกที่ 5-14 แสดงค่าดัชนีเชอร์รี่ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร
ตามเขตการปกครอง ปี 2541

ภาค	ครัวเรือน (ร้อยละ)	รายได้เฉลี่ย (บาท/คน)	ร้อยละรายได้ (ร้อยละ)	ดัชนีเชอร์รี่ ร็อก (Io)
ในเขตเทศบาล	24.44	29,525	56.38	0.4500
นอกเขตเทศบาล	75.56	22,839	43.62	0.3495
รายได้เฉลี่ยทั้งหมด	100.00	24,473	100.00	0.3928
ความแปรปรวนภายในกลุ่ม				0.3741
ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม				0.0188
รวม	100.00			0.3928

ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางผนวกที่ 5-15 แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร
ตามช่วงอายุหัวหน้าครัวเรือน ปี 2541

ภาค	ครัวเรือน (ร้อยละ)	รายได้เฉลี่ย (บาท/คน)	ร้อยละรายได้	ดัชนีเชอร์ร็อก (lo)
น้อยกว่า 30 ปี	4.13	21,201	17.77	0.3557
30 - 39 ปี	19.13	21,180	17.76	0.3688
40 - 49 ปี	26.12	24,931	20.90	0.3783
50 - 59 ปี	23.41	29,091	24.39	0.4417
60 ปีขึ้นไป	27.22	22,872	19.18	0.3628
รายได้เฉลี่ยทั้งหมด	100.00	24,473	100.00	0.3928
ความแปรปรวนภายในกลุ่ม				0.3862
ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม				0.0067
รวม	100.00			0.3928

ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางผนวกที่ 5-16 แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร
ตามเพศหัวหน้าครัวเรือน ปี 2541

ภาค	ครัวเรือน (ร้อยละ)	รายได้เฉลี่ย (บาท/คน)	ร้อยละรายได้	ดัชนีเชอร์ร็อก (lo)
เพศชาย	81.65	24,251	48.78	0.3942
เพศหญิง	18.35	25,462	51.22	0.3858
รายได้เฉลี่ยทั้งหมด	100.00	24,473	100.00	0.3928
ความแปรปรวนภายในกลุ่ม				0.3927
ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม				0.0002
รวม	100.00			0.3928

ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางผนวกที่ 5-17 แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร
ตามระดับการศึกษาหัวหน้าครัวเรือน ปี 2541

ภาค	ครัวเรือน (ร้อยละ)	รายได้เฉลี่ย (บาท/คน)	ร้อยละรายได้	ดัชนีเชอร์ร็อก (lo)
ต่ำกว่าประถมศึกษา	9.03	15,733	64.29	0.3003
ประถมศึกษา	83.46	22,894	93.55	0.3359
มัธยมศึกษา	5.48	37,270	152.29	0.5253
อาชีวศึกษา/อนุปริญญา	1.11	59,530	243.25	0.5267
อุดมศึกษา	0.92	134,769	550.68	0.4212
รายได้เฉลี่ยทั้งหมด	100.00	24,473	100.00	0.3928
ความแปรปรวนภายในกลุ่ม				0.3459
ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม				0.0469
รวม	100.00			0.3928

ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางผนวกที่ 5-18 แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร
ตามประเภทกิจกรรมครัวเรือน ปี 2541

ภาค	ครัวเรือน (ร้อยละ)	รายได้เฉลี่ย (บาท/คน)	ร้อยละรายได้	ดัชนีเชอร์ร็อก (lo)
ปลูกข้าว	60.47	20,047	11.63	0.2977
พืชไร่/ผัก	15.19	22,176	12.86	0.3324
ไม้ผล/ไม้ยืนต้น	18.09	32,848	19.05	0.4550
เลี้ยงสัตว์	3.08	51,724	30.00	0.6431
เพาะเลี้ยงประมง	3.17	45,624	26.46	0.6515
รายได้เฉลี่ยทั้งหมด	100.00	24,473	100.00	0.3928
ความแปรปรวนภายในกลุ่ม				0.3533
ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม				0.0396
รวม	100.00			0.3928

ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางผนวกที่ 5-19 แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร
ตามภูมิภาค ปี 2543

ภาค	ครัวเรือน (ร้อยละ)	รายได้เฉลี่ย (บาท/คน)	ร้อยละรายได้ (ร้อยละ)	ดัชนีเชอร์ร็อก (lo)
ตะวันออกเฉียงเหนือ	40.54	17,513	16.55	0.3770
เหนือ	24.95	24,312	22.97	0.3844
กลาง	18.33	32,149	30.38	0.4616
ใต้	16.18	31,850	30.10	0.4927
รายได้เฉลี่ยทั้งหมด	100.00	23,622	100.00	0.4479
ความแปรปรวนภายในกลุ่ม				0.9083
ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม				0.0339
รวม	100.00			0.9423

ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางผนวกที่ 5-20 แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร
ตามเขตการปกครอง ปี 2543

ภาค	ครัวเรือน (ร้อยละ)	รายได้เฉลี่ย (บาท/คน)	ร้อยละรายได้ ได้ (ร้อยละ)	ดัชนีเชอร์ร็อก (lo)
ในเขตเทศบาล	29.48	29,834	57.71	1.0304167
นอกเขตเทศบาล	70.52	21,862	42.29	0.890606
รายได้เฉลี่ยทั้งหมด	100.00	23,622	100.00	0.4479
ความแปรปรวนภายในกลุ่ม				0.4346
ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม				0.0133
รวม	100.00			0.4479

ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางผนวกที่ 5-21 แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร
ตามช่วงอายุหัวหน้าครัวเรือน ปี 2543

ภาค	ครัวเรือน (ร้อยละ)	รายได้เฉลี่ย (บาท/คน)	ร้อยละรายได้ (ร้อยละ)	ดัชนีเชอร์ร็อก (lo)
น้อยกว่า 30 ปี	3.45	24,140	20.03	0.4404
30 - 39 ปี	19.03	21,986	18.24	0.4704
40 - 49 ปี	27.45	24,282	20.15	0.4606
50 - 59 ปี	22.40	25,422	21.09	0.4507
60 ปีขึ้นไป	27.68	24,703	20.49	0.4081
รายได้เฉลี่ยทั้งหมด	100.00	23,622	100.00	0.4479
ความแปรปรวนภายในกลุ่ม				0.4450
ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม				0.0029
รวม	100.00			0.4479

ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางผนวกที่ 5-22 แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร
ตามเพศหัวหน้าครัวเรือน ปี 2543

ภาค	ครัวเรือน (ร้อยละ)	รายได้เฉลี่ย (บาท/คน)	ร้อยละรายได้ (ร้อยละ)	ดัชนีเชอร์ร็อก (lo)
เพศชาย	82.02	24,437	51.31	0.4499
เพศหญิง	17.98	23,185	48.69	0.4375
รายได้เฉลี่ยทั้งหมด	100.00	23,622	100.00	0.4479
ความแปรปรวนภายในกลุ่ม				0.4477
ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม				0.0002
รวม	100.00			0.4479

ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางผนวกที่ 5-23 แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร
ตามระดับการศึกษาหัวหน้าครัวเรือน ปี 2543

ภาค	ครัวเรือน (ร้อยละ)	รายได้เฉลี่ย (บาท/คน)	ร้อยละรายได้	ดัชนีเชอร์ร็อก (lo)
ต่ำกว่าประถมศึกษา	8.76	16,899	71.54	0.3216468
ประถมศึกษา	82.18	21,675	91.76	0.3679
มัธยมศึกษา	6.37	36,959	156.46	0.5450
อาชีวศึกษา/อนุปริญญา	1.32	55,715	235.86	0.3690
อุดมศึกษา	1.38	133,236	564.04	0.3450
รายได้เฉลี่ยทั้งหมด	100.00	23,622	100.00	0.4479
ความแปรปรวนภายในกลุ่ม				0.3749
ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม				0.0730
รวม	100.00			0.4479

ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางผนวกที่ 5-24 แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร
ตามประเภทกิจกรรมครัวเรือน ปี 2543

ภาค	ครัวเรือน (ร้อยละ)	รายได้เฉลี่ย (บาท/คน)	ร้อยละรายได้	ดัชนีเชอร์ร็อก (lo)
ปลูกข้าว	54.56	18,431	12.43	0.3275
พืชไร่/ผัก	15.95	24,164	16.30	0.4597
ไม้ผล/ไม้ยืนต้น	19.11	35,115	23.69	0.4764
เลี้ยงสัตว์	8.61	34,250	23.10	0.5652
เพาะเลี้ยงประมง	1.77	36,295	24.48	0.6476
รายได้เฉลี่ยทั้งหมด	100.00	23,622	100.00	0.4479
ความแปรปรวนภายในกลุ่ม				0.4032
ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม				0.0447
รวม	100.00			0.4479

ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางผนวกที่ 5-25 แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร
ตามภูมิภาค ปี 2545

ภาค	ครัวเรือน (ร้อยละ)	รายได้เฉลี่ย (บาท/คน)	ร้อยละรายได้ (ร้อยละ)	ดัชนีเชอร์ร็อก อก (lo)
ตะวันออกเฉียงเหนือ	38.34	21,571	17.32	0.3348
เหนือ	26.94	24,593	19.75	0.3476
กลาง	19.75	40,068	32.18	0.4364
ใต้	14.97	38,283	30.75	0.4722
รายได้เฉลี่ยทั้งหมด	100.00	28,541	100.00	0.4154
ความแปรปรวนภายในกลุ่ม				0.3789
ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม				0.0365
รวม	100.00			0.4154

ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางผนวกที่ 5-26 แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร
ตามเขตการปกครอง ปี 2545

ภาค	ครัวเรือน (ร้อยละ)	รายได้เฉลี่ย (บาท/คน)	ร้อยละรายได้ (ร้อยละ)	ดัชนีเชอร์ร็อก (lo)
ในเขตเทศบาล	32.81	31,453	53.70	0.4632686
นอกเขตเทศบาล	67.19	27,119	46.30	0.3883069
รายได้เฉลี่ยทั้งหมด	100.00	28,541	100.00	0.4154
ความแปรปรวนภายในกลุ่ม				0.4129
ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม				0.0025
รวม	100.00			0.4154

ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางผนวกที่ 5-27 แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร
ตามช่วงอายุหัวหน้าครัวเรือน ปี 2545

ภาค	ครัวเรือน (ร้อยละ)	รายได้เฉลี่ย (บาท/คน)	ร้อยละรายได้	ดัชนีเชอร์ร็อก (lo)
น้อยกว่า 30 ปี	2.61	28,205	19.95	0.4480
30 - 39 ปี	17.70	24,754	17.51	0.4124
40 - 49 ปี	27.18	31,087	21.99	0.4343
50 - 59 ปี	24.68	30,857	21.83	0.4017
60 ปีขึ้นไป	27.82	26,439	18.71	0.3923
รายได้เฉลี่ยทั้งหมด	100.00	28,541	100.00	0.4154
ความแปรปรวนภายในกลุ่ม				0.4111
ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม				0.0043
รวม	100.00			0.4154

ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางผนวกที่ 5-28 แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร
ตามเพศหัวหน้าครัวเรือน ปี 2545

ภาค	ครัวเรือน (ร้อยละ)	รายได้เฉลี่ย (บาท/คน)	ร้อยละรายได้	ดัชนีเชอร์ร็อก (lo)
เพศชาย	79.34	28,464	49.68	0.4241
เพศหญิง	20.66	28,833	50.32	0.3816
รายได้เฉลี่ยทั้งหมด	100.00	28,541	100.00	0.4154
ความแปรปรวนภายในกลุ่ม				0.4153
ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม				0.0001
รวม	100.00			0.4154

ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางผนวกที่ 5-29 แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร
ตามระดับการศึกษาหัวหน้าครัวเรือน ปี 2545

ภาค	ครัวเรือน (ร้อยละ)	รายได้เฉลี่ย (บาท/คน)	ร้อยละรายได้ (ร้อยละ)	ดัชนีเชอร์ร็อก (lo)
ต่ำกว่าประถมศึกษา	7.61	16,709	58.55	0.2789
ประถมศึกษา	82.33	26,065	91.33	0.3598
มัธยมศึกษา	7.39	42,627	149.35	0.4592
อาชีวศึกษา/อนุปริญญา	1.34	87,094	305.16	0.5683
อุดมศึกษา	1.33	112,054	392.61	0.2813
รายได้เฉลี่ยทั้งหมด	100.00	28,541	100.00	0.4154
ความแปรปรวนภายในกลุ่ม				0.3627
ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม				0.0527
รวม	100.00			0.4154

ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางผนวกที่ 5-30 แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร
ตามประเภทกิจกรรมครัวเรือน ปี 2545

ภาค	ครัวเรือน (ร้อยละ)	รายได้เฉลี่ย (บาท/คน)	ร้อยละรายได้ (ร้อยละ)	ดัชนีเชอร์ร็อก (lo)
ปลูกข้าว	48.04	21,815	11.69	0.3139
พืชไร่/ผัก	17.53	27,836	14.92	0.3962
ไม้ผล/ไม้ยืนต้น	18.52	37,626	20.17	0.4236
เลี้ยงสัตว์	13.77	35,180	18.86	0.4851
เพาะเลี้ยงประมง	2.13	64,082	34.35	0.6383
รายได้เฉลี่ยทั้งหมด	100.00	28,541	100.00	0.4154
ความแปรปรวนภายในกลุ่ม				0.3791
ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม				0.0363
รวม	100.00			0.4154

ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางผนวกที่ 5-31 แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร
ตามภูมิภาค ปี 2547

ภาค	ครัวเรือน (ร้อยละ)	รายได้เฉลี่ย (บาท/คน)	ร้อยละรายได้ (ร้อยละ)	ดัชนีเชอร์ร็อก (lo)
ตะวันออกเฉียงเหนือ	36.83	25,151	16.81	0.3219
เหนือ	28.14	29,083	19.44	0.3579
กลาง	20.19	44,304	29.62	0.3762
ใต้	14.85	51,041	34.12	0.4036
รายได้เฉลี่ยทั้งหมด	100.00	33,969	100.00	0.3954
ความแปรปรวนภายในกลุ่ม				0.3551
ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม				0.0403
รวม	100.00			0.3954

ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางผนวกที่ 5-32 แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร
ตามเขตการปกครอง ปี 2547

ภาค	ครัวเรือน (ร้อยละ)	รายได้เฉลี่ย (บาท/คน)	ร้อยละรายได้ (ร้อยละ)	ดัชนีเชอร์ร็อก (lo)
ในเขตเทศบาล	33.40	38,520	54.87	0.4663
นอกเขตเทศบาล	66.60	31,686	45.13	0.3533
รายได้เฉลี่ยทั้งหมด	100.00	33,969	100.00	0.3954
ความแปรปรวนภายในกลุ่ม				0.3911
ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม				0.0043
รวม	100.00			0.3954

ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางผนวกที่ 5-33 แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร
ตามช่วงอายุหัวหน้าครัวเรือน ปี 2547

ภาค	ครัวเรือน (ร้อยละ)	รายได้เฉลี่ย (บาท/คน)	ร้อยละรายได้	ดัชนีเชอร์ร็อก (lo)
น้อยกว่า 30 ปี	2.30	33,751	20.16	0.3672
30 - 39 ปี	14.93	27,833	16.62	0.3603
40 - 49 ปี	27.01	35,925	21.45	0.3937
50 - 59 ปี	25.68	38,692	23.11	0.4277
60 ปีขึ้นไป	30.08	31,242	18.66	0.3673
รายได้เฉลี่ยทั้งหมด	100.00	33,969	100.00	0.3954
ความแปรปรวนภายในกลุ่ม				0.3889
ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม				0.0065
รวม	100.00			0.3954

ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางผนวกที่ 5-34 แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร
ตามเพศหัวหน้าครัวเรือน ปี 2547

ภาค	ครัวเรือน (ร้อยละ)	รายได้เฉลี่ย (บาท/คน)	ร้อยละรายได้	ดัชนีเชอร์ร็อก (lo)
เพศชาย	77.51	33,929	49.87	0.3983
เพศหญิง	22.49	34,104	50.13	0.3855
รายได้เฉลี่ยทั้งหมด	100.00	33,969	100.00	0.3954
ความแปรปรวนภายในกลุ่ม				0.3954
ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม				0.0000
รวม	100.00			0.3954

ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางผนวกที่ 6-5 การวิเคราะห์ความยากจนของครัวเรือนเกษตร ตามแหล่งที่ตั้ง ปี 2545

ภาค	จำนวน ครัวเรือน	จำนวนครัว เรือนที่ยากจน	H-ratio	FGT index	ส่วนแบ่งภาวะ ความยากจน
ตะวันออกเฉียงเหนือ	3,742	1,464	15.00	0.0614	43.33
เหนือ	2,629	920	9.43	0.0599	29.70
กลาง	1928	467	4.78	0.0449	16.32
ใต้	1461	362	3.71	0.0387	10.66
รวม	9,760	3,213	32.92	0.0512	100.00

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

หมายเหตุ : FGT = Foster-Greer-Thorbecke index

ตารางผนวกที่ 6-6 การวิเคราะห์ความยากจนของครัวเรือนเกษตร ตามแหล่งที่ตั้ง ปี 2547

ภาค	จำนวน ครัวเรือน	จำนวนครัว เรือนที่ยากจน	H-ratio	FGT index	ส่วนแบ่ง ภาวะความ ยากจน
ตะวันออกเฉียงเหนือ	3,526	1,172	12.24	0.0468	43.67
เหนือ	2,694	831	8.68	0.0463	33.04
กลาง	1933	386	4.03	0.0326	16.65
ใต้	1422	210	2.19	0.0176	6.64
รวม	9,575	2,599	27.14	0.0358	100.00

ที่มา : จากการคำนวณ

หมายเหตุ : FGT = Foster-Greer-Thorbecke index

ตารางผนวกที่ 5-35 แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร
ตามระดับการศึกษาหัวหน้าครัวเรือน ปี 2547

ภาค	ครัวเรือน (ร้อยละ)	รายได้เฉลี่ย (บาท/คน)	ร้อยละรายได้	ดัชนีเชอร์ร็อก (lo)
ต่ำกว่าประถมศึกษา	7.77	21,473	63.21	0.2795
ประถมศึกษา	79.97	29,723	87.50	0.3251
มัธยมศึกษา	8.55	46,808	137.80	0.3788
อาชีวศึกษา/อนุปริญญา	1.69	83,709	246.43	0.4292
อุดมศึกษา	2.02	154,324	454.31	0.2402
รายได้เฉลี่ยทั้งหมด	100.00	33,969	100.00	0.3954
ความแปรปรวนภายในกลุ่ม				0.3262
ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม				0.0692
รวม	100.00			0.3954

ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางผนวกที่ 5-36 แสดงค่าดัชนีเชอร์ร็อก ของรายได้ครัวเรือนเกษตร
ตามประเภทกิจกรรมครัวเรือน ปี 2547

ภาค	ครัวเรือน (ร้อยละ)	รายได้เฉลี่ย (บาท/คน)	ร้อยละรายได้	ดัชนีเชอร์ร็อก (lo)
ปลูกข้าว	46.62	25,868	12.69	0.3040
พืชไร่/ผัก	14.40	30,577	15.00	0.6622
ไม้ผล/ไม้ยืนต้น	20.11	53,107	26.06	0.4366
เลี้ยงสัตว์	17.45	34,244	16.80	0.3670
เพาะเลี้ยงประมง	1.41	60,022	29.45	0.4340
รายได้เฉลี่ยทั้งหมด	100.00	33,969	100.00	0.3954
ความแปรปรวนภายในกลุ่ม				0.3951
ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม				0.0003
รวม	100.00			0.3954

ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางผนวกที่ 6-1 การวิเคราะห์ความยากจนของครัวเรือนเกษตร ตามแหล่งที่ตั้ง ปี 2537

ภาค	จำนวน ครัวเรือน	จำนวนครัว เรือนที่ยากจน	H-ratio	FGT index	ส่วนแบ่งภาวะ ความยากจน
ตะวันออกเฉียงเหนือ	3,321	1,818	20.50	0.1050	40.75
เหนือ	2,134	1,009	11.38	0.0942	23.51
กลาง	1859	758	8.55	0.0881	19.15
ใต้	1555	627	7.07	0.0913	16.59
รวม	8,869	4,212	47.49	0.0946	100.00

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

หมายเหตุ : FGT = Foster-Greer-Thorbecke index

ตารางผนวกที่ 6-2 การวิเคราะห์ความยากจนของครัวเรือนเกษตร ตามแหล่งที่ตั้ง ปี 2539

ภาค	จำนวน ครัวเรือน	จำนวนครัว เรือนที่ยากจน	H-ratio	FGT index	ส่วนแบ่งภาวะ ความยากจน
ตะวันออกเฉียงเหนือ	3,384	1,485	17.14	0.0715	45.40
เหนือ	2,058	730	8.42	0.0561	21.65
กลาง	1700	504	5.82	0.0606	19.33
ใต้	1523	423	4.88	0.0476	13.61
รวม	8,665	3,142	36.26	0.0589	100.00

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

หมายเหตุ : FGT = Foster-Greer-Thorbecke index

ตารางผนวกที่ 6-3 การวิเคราะห์ความยากจนของครัวเรือนเกษตร ตามแหล่งที่ตั้ง ปี 2541

ภาค	จำนวน ครัวเรือน	จำนวนครัว เรือนที่ยากจน	H-ratio	FGT index	ส่วนแบ่งภาวะ ความยากจน
ตะวันออกเฉียงเหนือ	3,162	1,407	17.99	0.0688	42.93
เหนือ	1,898	675	8.63	0.0583	21.86
กลาง	1448	460	5.88	0.0673	19.24
ใต้	1314	435	5.56	0.0616	15.98
รวม	7,822	2,977	38.06	0.0640	100.00

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

หมายเหตุ : FGT = Foster-Greer-Thorbecke index

ตารางผนวกที่ 6-4 การวิเคราะห์ความยากจนของครัวเรือนเกษตร ตามแหล่งที่ตั้ง ปี 2543

ภาค	จำนวน ครัวเรือน	จำนวนครัว เรือนที่ยากจน	H-ratio	FGT index	ส่วนแบ่ง ภาวะความ ยากจน
ตะวันออกเฉียงเหนือ	2,859	1,527	21.64	0.1037	50.99
เหนือ	1,762	761	10.79	0.0737	22.33
กลาง	1293	439	6.22	0.0736	16.37
ใต้	1141	368	5.22	0.0526	10.31
รวม	7,055	3,095	43.87	0.0759	100.00

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

หมายเหตุ : FGT = Foster-Greer-Thorbecke index

ตารางผนวกที่ 7 แสดง 5 ลำดับแรกของ Gini coefficient , H-ratio และ FGT-index

อันดับที่	จังหวัด	Gini	อันดับที่	จังหวัด	H-ratio	อันดับที่	จังหวัด	FGT
		coefficient						index
ภาคกลาง								
1	ชลบุรี	0.6740	1	สมุทรสาคร	38.10	1	กาญจนบุรี	0.1034
2	สมุทรสาคร	0.5771	2	กาญจนบุรี	34.71	2	ชลบุรี	0.0767
3	สระบุรี	0.5245	3	นครนายก	31.37	3	สมุทรสาคร	0.0728
4	กาญจนบุรี	0.4841	4	สระแก้ว	28.57	4	ตราด	0.0724
5	ฉะเชิงเทรา	0.4827	5	ลพบุรี	25.30	5	ระยอง	0.0589
ภาคเหนือ								
1	เชียงใหม่	0.5304	1	แม่ฮ่องสอน	50.00	1	ตาก	0.1141
2	พิจิตร	0.5119	2	ตาก	42.86	2	อุทัยธานี	0.0591
3	น่าน	0.5016	3	อุทัยธานี	42.18	3	น่าน	0.0585
4	สุโขทัย	0.5016	4	น่าน	40.00	4	แม่ฮ่องสอน	0.0576
5	ตาก	0.4945	5	เชียงใหม่	38.19	5	พิจิตร	0.0556
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ								
1	บุรีรัมย์	0.4872	1	นครพนม	57.25	1	นครพนม	0.1068
2	นครปฐม	0.4831	2	สกลนคร	50.99	2	สุรินทร์	0.0947
3	ขอนแก่น	0.4757	3	สุรินทร์	47.57	3	หนองบัวลำภู	0.0698
4	สุรินทร์	0.4750	4	หนองบัวลำภู	44.24	4	สกลนคร	0.0655
5	นครราชสีมา	0.4505	5	กาฬสินธุ์	41.20	5	บุรีรัมย์	0.0595
ภาคใต้								
1	ยะลา	0.5227	1	นราธิวาส	46.15	1	ปัตตานี	0.0745
2	กระบี่	0.5174	2	ปัตตานี	45.05	2	ยะลา	0.0402
3	ชุมพร	0.4852	3	ยะลา	33.33	3	นราธิวาส	0.0396
4	ตรัง	0.4784	4	ชุมพร	21.82	4	ชุมพร	0.0258
5	นครศรีธรรมราช	0.4770	5	นครศรีธรรมราช	14.76	5	ระนอง	0.0209

ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางผนวกที่ 8 แสดง Gini coefficient , H-ratio และ FGT- index

อันดับที่	จังหวัด	Gini coefficient	อันดับที่	จังหวัด	H-ratio	อันดับที่	จังหวัด	FGT index
1	ชลบุรี	0.6740	1	นครพนม	57.25	1	ตาก	0.1141
2	สมุทรสาคร	0.5771	2	สกลนคร	50.99	2	นครพนม	0.1068
3	เชียงใหม่	0.5304	3	แม่ฮ่องสอน	50.00	3	กาญจนบุรี	0.1034
4	สระบุรี	0.5245	4	สุรินทร์	47.57	4	สุรินทร์	0.0947
5	ยะลา	0.5227	5	นราธิวาส	46.15	5	ชลบุรี	0.0767
6	กระบี่	0.5174	6	ปัตตานี	45.05	6	ปัตตานี	0.0745
7	พิจิตร	0.5119	7	หนองบัวลำภู	44.24	7	สมุทรสาคร	0.0728
8	น่าน	0.5016	8	ตาก	42.86	8	ตราด	0.0724
9	สุโขทัย	0.5016	9	อุทัยธานี	42.18	9	หนองบัวลำภู	0.0698
10	ตาก	0.4945	10	กาฬสินธุ์	41.20	10	สกลนคร	0.0655
11	บุรีรัมย์	0.4872	11	บุรีรัมย์	40.16	11	บุรีรัมย์	0.0595
12	ลำพูน	0.4871	12	น่าน	40.00	12	อุทัยธานี	0.0591
13	ชุมพร	0.4852	13	เชียงใหม่	38.19	13	ระยอง	0.0589
14	กาญจนบุรี	0.4841	14	สมุทรสาคร	38.10	14	น่าน	0.0585
15	นครพนม	0.4831	15	ชัยภูมิ	36.87	15	แม่ฮ่องสอน	0.0576
16	ฉะเชิงเทรา	0.4827	16	พะเยา	36.27	16	กาฬสินธุ์	0.0562
17	จันทบุรี	0.4795	17	กาญจนบุรี	34.71	17	พิจิตร	0.0556
18	ตรัง	0.4784	18	เพชรบูรณ์	34.59	18	เพชรบูรณ์	0.0555
19	นครศรีธรรมราช	0.4770	19	เชียงราย	34.08	19	พะเยา	0.0551
20	ขอนแก่น	0.4757	20	อุดรธานี	33.77	20	เลย	0.0533
21	สุรินทร์	0.4750	21	ยะลา	33.33	21	เชียงใหม่	0.0511
22	นครนายก	0.4728	22	มุกดาหาร	32.06	22	นครสวรรค์	0.0510
23	ตราด	0.4721	23	ศรีสะเกษ	31.67	23	สุโขทัย	0.0483
24	ระยอง	0.4699	24	สุโขทัย	31.65	24	มุกดาหาร	0.0479
25	พัทลุง	0.4643	25	ลำปาง	31.53	25	เชียงราย	0.0462
26	นครปฐม	0.4593	26	นครนายก	31.37	26	ศรีสะเกษ	0.0462
27	ราชบุรี	0.4543	27	เลย	30.34	27	ชัยภูมิ	0.0448
28	ประจวบคีรีขันธ์	0.4541	28	อุดรดิตถ์	30.00	28	สระบุรี	0.0414
29	นครราชสีมา	0.4505	29	อำนาจเจริญ	29.65	29	ยะลา	0.0402
30	อำนาจเจริญ	0.4493	30	นครสวรรค์	28.85	30	ปราจีนบุรี	0.0398

ตารางผนวกที่ 8 (ต่อ)

อันดับที่	จังหวัด	Gini	อันดับที่	จังหวัด	H-ratio	อันดับที่	จังหวัด	FGT
		coefficient						index
31	ชัยภูมิ	0.4492	31	สระแก้ว	28.57	31	อุดรธานี	0.0397
32	สงขลา	0.4430	32	อุบลราชธานี	26.24	32	นราธิวาส	0.0396
33	พังงา	0.4402	33	ยโสธร	25.43	33	ลำปาง	0.0388
34	สมุทรปราการ	0.4390	34	ลพบุรี	25.30	34	พระนครศรีอยุธยา	0.0387
35	มุกดาหาร	0.4378	35	นครราชสีมา	24.84	35	อุดรดิตถ์	0.0387
36	สิงห์บุรี	0.4346	36	ตราด	23.53	36	นครราชสีมา	0.0376
37	ปัตตานี	0.4328	37	ปราจีนบุรี	22.67	37	อำนาจเจริญ	0.0368
38	ลพบุรี	0.4327	38	เพชรบุรี	22.67	38	ลพบุรี	0.0357
39	เพชรบูรณ์	0.4318	39	พิจิตร	22.66	39	สิงห์บุรี	0.0349
40	สกลนคร	0.4296	40	หนองคาย	22.07	40	สมุทรสงคราม	0.0332
41	ร้อยเอ็ด	0.4277	41	ชุมพร	21.82	41	นครนายก	0.0323
42	อุทัยธานี	0.4271	42	ชัยนาท	21.09	42	ประจวบคีรีขันธ์	0.0305
43	สุพรรณบุรี	0.4267	43	พิษณุโลก	20.69	43	เพชรบุรี	0.0285
44	ระนอง	0.4260	44	สิงห์บุรี	20.34	44	พิษณุโลก	0.0272
45	หนองบัวลำภู	0.4255	45	สระบุรี	20.34	45	ชุมพร	0.0258
46	ปราจีนบุรี	0.4238	46	ร้อยเอ็ด	20.17	46	ยโสธร	0.0246
47	สระแก้ว	0.4234	47	พระนครศรีอยุธยา	20.00	47	หนองคาย	0.0240
48	แพร่	0.4210	48	ชลบุรี	20.00	48	สระแก้ว	0.0232
49	นครสวรรค์	0.4181	49	สมุทรสงคราม	20.00	49	สุพรรณบุรี	0.0214
50	อ่างทอง	0.4178	50	ประจวบคีรีขันธ์	18.98	50	อ่างทอง	0.0210
51	ศรีสะเกษ	0.4174	51	ขอนแก่น	18.42	51	อุบลราชธานี	0.0210
52	อุดรธานี	0.4171	52	สุพรรณบุรี	17.36	52	ระนอง	0.0209
53	อุดรดิตถ์	0.4161	53	อ่างทอง	15.96	53	นครปฐม	0.0197
54	ชัยนาท	0.4143	54	ระยอง	15.79	54	ขอนแก่น	0.0190
55	เลย	0.4122	55	แพร่	15.22	55	ชัยนาท	0.0189
56	แม่ฮ่องสอน	0.4079	56	ลำพูน	15.03	56	สมุทรปราการ	0.0182
57	นราธิวาส	0.4024	57	นครศรีธรรมราช	14.76	57	จันทบุรี	0.0182
58	พระนครศรีอยุธยา	0.4016	58	ฉะเชิงเทรา	14.67	58	ร้อยเอ็ด	0.0170
59	ยโสธร	0.4014	59	กระบี่	13.59	59	มหาสารคาม	0.0152
60	เพชรบุรี	0.4004	60	มหาสารคาม	13.53	60	ลำพูน	0.0149

ตารางผนวกที่ 8 (ต่อ)

อันดับที่	จังหวัด	Gini	อันดับที่	จังหวัด	H-ratio	อันดับที่	จังหวัด	FGT
		coefficient						index
61	กำแพงเพชร	0.3978	61	ระนอง	13.46	61	นครศรีธรรมราช	0.0146
62	พะเยา	0.3977	62	ราชบุรี	13.33	62	กำแพงเพชร	0.0131
63	สุราษฎร์ธานี	0.3941	63	จันทบุรี	13.16	63	ราชบุรี	0.0103
64	หนองคาย	0.3858	64	กำแพงเพชร	11.27	64	แพร่	0.0102
65	สตูล	0.3815	65	สตูล	10.42	65	สงขลา	0.0084
66	พิษณุโลก	0.3810	66	สมุทรปราการ	9.52	66	สตูล	0.0081
67	เชียงใหม่	0.3776	67	นครปฐม	9.38	67	ฉะเชิงเทรา	0.0066
68	ลำปาง	0.3752	68	สงขลา	6.25	68	กระบี่	0.0060
69	อุบลราชธานี	0.3642	69	พัทลุง	4.88	69	ปทุมธานี	0.0057
70	นนทบุรี	0.3642	70	ปทุมธานี	3.85	70	พัทลุง	0.0026
71	กาฬสินธุ์	0.3514	71	สุราษฎร์ธานี	3.39	71	สุราษฎร์ธานี	0.0013
72	สมุทรสงคราม	0.3511	72	ตรัง	1.10	72	ตรัง	0.0000
73	มหาสารคาม	0.3498	73	กรุงเทพ	0.00	73	กรุงเทพ	0.0000
74	กรุงเทพ	0.3496	74	นนทบุรี	0.00	74	นนทบุรี	0.0000
75	ปทุมธานี	0.2521	75	พังงา	0.00	75	พังงา	0.0000
76	ภูเก็ต	0.1994	76	ภูเก็ต	0.00	76	ภูเก็ต	0.0000

ที่มา : จากการคำนวณ

เส้นแห่งความยากจน (บาทต่อคนต่อเดือน)

Poverty Line (baht per person per month)

ภาค	ปี 2537	ปี 2539	ปี 2541	ปี 2543	ปี 2545	ปี 2547
ตะวันออกเฉียงเหนือ	713	817	1,005	1,000	1,021	1,085
เหนือ	784	893	1,045	1,042	1,075	1,155
กลาง	880	997	1,193	1,206	1,230	1,318
ใต้	810	930	1,071	1,073	1,109	1,206
เฉลี่ยทั่วประเทศ	839	953	1,130	1,135	1,163	1,243

เส้นแห่งความยากจน (บาทต่อคนต่อปี)

Poverty Line (baht per person per year)

ภาค	ปี 2537	ปี 2539	ปี 2541	ปี 2543	ปี 2545	ปี 2547
ตะวันออกเฉียงเหนือ	8,556	9,804	12,060	12,000	12,252	13,020
เหนือ	9,408	10,716	12,540	12,504	12,900	13,860
กลาง	10,560	11,964	14,316	14,472	14,760	15,816
ใต้	9,720	11,160	12,852	12,876	13,308	14,472
เฉลี่ยทั่วประเทศ	10,068	11,436	13,560	13,620	13,956	14,916

เอกสารอ้างอิง

- จรินทร์ เทศวานิช. 2533. การพัฒนาเศรษฐกิจ. กรุงเทพฯ: ไผ่ตงการพิมพ์.
- ปราณี ทินกร. 2545. ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในช่วงสี่ทศวรรษของการพัฒนาประเทศ : 2504-2544. วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์. ปีที่ 3 ฉบับที่ 4 ธันวาคม 2538.
- เมธี ครองแก้ว และปราณี ทินกร. 2528. สภาวะความยากจนและการกระจายรายได้ในประเทศไทย 2518/19 และ 2524. วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์. ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 มกราคม 2547.
- วิริยา โชคมหาสิน. 2539. การวิเคราะห์การกระจายรายได้ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พ.ศ. 2529-2535. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรเดช ตระกูลศรี. 2541. การวิเคราะห์การกระจายรายได้และภาวะความยากจนของครัวเรือนเกษตร. กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สมลักษณ์ เสริมชัยวงศ์. 2529. การกระจายรายได้ของเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สมศักดิ์ เพียบพร้อม. 2530 หลักและวิธีการจัดการธุรกิจฟาร์ม. ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร, คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2545. รายได้และสัดส่วนของรายได้ของประชากรในการเกษตรและนอกการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-8. กรุงเทพฯ. (เอกสารโรเนียว)
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2535. ศึกษาวิจัยภาวะหนี้สินและการกระจายสินเชื่อของครัวเรือนเกษตร. เอกสารเศรษฐกิจการเกษตรเลขที่ 53 กรกฎาคม 2535.

“_____”. 2537. ภาวะความยากจนและการกระจายรายได้ของเกษตรปี 2534.
กรุงเทพฯ.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2540. ภาวะเศรษฐกิจครัวเรือนเกษตร ปีเพาะปลูก 2538/39.
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

“_____”. 2541. ภาวะทางการเงินและหนี้สินครัวเรือนเกษตร. โครงการศึกษาวิจัย
ภาวะเศรษฐกิจสังคมครัวเรือนเกษตร ปีเพาะปลูก 2538/39. กระทรวงเกษตรและ
สหกรณ์

“_____”. 2542. ภาวะครัวเรือนเกษตรหลังวิกฤตเศรษฐกิจและข้อมูลพื้นฐาน
เศรษฐกิจครัวเรือนเกษตร ปีเพาะปลูก 2541/42. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

“_____”. 2543. การวิเคราะห์การกระจายรายได้และภาวะความยากจนของครัว
เรือนเกษตร ปี 2541/42. กรุงเทพฯ.

“_____”. 2543. ดัชนีรายได้ครัวเรือนเกษตรและข้อมูลพื้นฐานภาวะเศรษฐกิจสังคม
ครัวเรือนและแรงงานเกษตร ปีเพาะปลูก 2542/43. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, กระทรวงเกษตร
และสหกรณ์.

“_____”. 2546 . “รายงานผลการศึกษภาวะเศรษฐกิจสังคมครัวเรือนและแรงงาน
เกษตร ปีเพาะปลูก 2544/45”. เอกสารวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร เลขที่ 101 กันยายน 2546.
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เสาวนีย์ กองวิบูลย์ศิริ. 2541. การวิเคราะห์สถานะทางการเงินและประสิทธิภาพในการทำฟาร์มของ
ครัวเรือนเกษตร. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เอกสารการสอนชุดวิชาเกษตรทั่วไป 1 : การจัดการฟาร์ม หน่วยที่ 8 – 15 มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมมาธิราช 2529

- อรรณณ อีระสุขจินดา. 2533. การศึกษาระดับและการกระจายรายได้ทางการเกษตร
วารสารเศรษฐกิจการเกษตรวิจัย ฉบับที่ 38 ตุลาคม – ธันวาคม. สำนักงานเศรษฐกิจ
การเกษตร
- Fei, J. C. H., G. Renis and S.W.Y. Kuo. 1979. Growth with Equity : The Taiwan Case.
New York : Oxford University Press.
- Foster, J., J. Greer and E. Thorbecke. 1984. "A Class of Dwcomposable Poverty
Measures". Econometrica. 52 (May 1984): 761-766
- Jitsuchon, S. 1987. Sources and Trend of Income Inequality: Thailand 1978/76 and 1981. Bangkok:
M.S. Thesis, Thammasat University.
- Lorenz, M. O. (1905). Methods of measuring the concentration of wealth. Publications of the
American Statistical Association. 9: 209-219.
- Meesook, O.A. 1975. Income Distribution in Thailand. Discussion Paper Series Number
50. Faculty of Economics, Thammasat University.
- Meesook, O.A. 1978. Income Distribution in Thailand. Research Report Series Number 10.
Faculty of Economics, Thammasat University.
- N.C. Kakwani and N.Podder. Efficient Estimation of the Lorenz Curve and Associated
Inequality Measures from Grouped Observations. Econometrica 11, (1976)
- Wattanavitukul, S. 1978. Income Distribution of Thailand. Pp. 259-289. Income
Distribution by Sector and Overtime in East and Southeast Asian Countries.
Ed. H. T. Oshima and T. Mizoguchi Selected papers Presented for the CAMS-
Hitotsubashi Tokyo, Japan.

